

СУРМАЧ

ЖУРНАЛ
ЗБ'ЄДНАННЯ БУВШИХ
ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ
У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

ЛОНДОН

» СУРМАЧ « — Журнал Об'єднання
бувших Вояків Українців у В. Британії
"SURMACH" — Quarterly Magazine
of the Association of Ukrainian Former
Combatants in Great Britain
49, Linden Gardens, London, W.2. — U.K.

Редагує Колегія

Статті підписані прізвищем чи псевдо-
німом не завжди відповідають поглядам
Редакції.

Редакція застерігає собі право ско-
рочувати статті й виправляти мову.

Обкладинка: проф. Р. Лісовський.

З М І С Т

СУРМАЧ

1. НА ПОРОЗІ НОВОГО РОКУ	1
2. СВЯТОЧНІ ПОБАЖАННЯ. Уривок із »Опису України«	3
3. Є. Дмитрик: НО ДАР ЦІННІШИЙ НЕСЕМ ВІД МИРА	4
4. С. Кушніренко: ЗАВТРА	8
5. Сен. Павло Юзик: БЕЗСМЕРТНИЙ ЧИН УСС	9
6. Микола Верес: ЛИЦАРЯМ ЧЕРВОНОЇ КАЛИНИ	14
7. Пор. Ф. Кордуба: КИТАЙ	15
8. Я. Воля: ДРУЗЬЯМ З-ПІД БРОДІВ	21
9. В. Томків: КРИЗА В НАТО	25
10. Інж Я. Гаврилів: ТРАГІЧНІ ДНІ	30
11. ВІЙСЬКОВА ХРОНІКА	32
12. М. Верес: 10-ИЙ КРАЙОВИЙ З'ЇЗД ОБВУ	37
13. А. Гарасевич: ОСІННІ СОНЕТИ	39
14. З ДІЯЛЬНОСТІ ОБВУ: Зелені Свята — Свято Героїв у Ковентрі. На комбатантській ниві в Ноттінггамі. Збори Відділів ОБВУ в Ланкашір. Вибір королеви краси в Рочдейлі. Окружне Вояцьке свято ОБВУ в Сканторпі. Відділ ОБВУ в Дарбі — поляглим під Бродами. Свято Героїв у Лестері. Броди. Окружне Свято з нагоди 15-тиріччя ОБВУ в Аштоні. Особлива подія в Міддлетоні. Український Лондон — лицарям »Червоної Ка- лини« Окружне Свято Покрови — Свято Зброї в Манчестері. Окружна Конференція ОБВУ. Окружні Конференції ОБВУ.	40

»ОСА«

15. В НІЧ СВ. МИКОЛАЯ	49
16. МІСЬКО МАКОЛЬОНДРА МАЄ »БАЛАК ДО ФЕРАЙНИ«	50
17. ЖАРТИ	52
18. ЦО ПИСАЛА »ОСА« 17 РОКІВ ТОМУ	53
18. ЖАРТИ, РИСУНКИ МАЛОГО РОМКА	55
19. МЕТАМОРФОЗА СЕЛЕПКА В АНГЛІЇ	56

СУРМАЧ

ОБ'ЄДНАННЯ БУВШИХ ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

РІК 10

ЧЕРВЕНЬ-ГРУДЕНЬ, 1964.

Ч. 3-4 (27-28)

НА ПОРОЗІ НОВОГО РОКУ

»Nous etrons dans une période de l' histoire, où une nouvelle chevalerie est nécessaire«. Мабуть більше як коли небудь, ці слова Поль де Бодуена стають тепер актуальними. Тегеран, Ялта і Потсдам залишили по собі трагічну спадщину — сучасну духову та ідейну кризу, глибоко різочу несправедливість, нехтування Божих і людських принципів, поділений залізною заслоною світ та глибоко проведений духовий поділ фронтів таки внутрі державних спільнот. В обличчі трагічних зворотів історії тодішні відповідальні за долю людства державні мужі не здали свого іспиту, бо високих і шляхетних ідеалів вони не хотіли розуміти, не виявили правдивого розуміння основних законів культури й людських стремлінь та їх боронити взагалі не хотіли.

Відкидаючи стару римську мудрість »Quidquid agis, prundenter agas et respice finem« (коли що робиш, то роби розважно і гляди на кінець, на наслідки), західні політики з легкої руки запроторили в комуністичну неволю ряд держав, і живцем пошматували державні організми, щоб тільки вдоволити Москву, й щоб зберегти власні інтереси. Очевидно, що політика мирної коекзистенції чи так зв. контайнтменту (стримування) зовсім себе не оправдала, бо хоч одвертого збройного конфлікту між вільним світом і комуністичним бльоком немає, проте, вміло маневруючи, комуністичний блок провадить дуже широкозакроену й далекоплянову інфільтраційну акцію не лише в Азії, але теж і в Африці та в країнах латинської Америки. Використовуючи хаос, міжусобиці, ненависть до білих, комуністи зуміли глибоко проникнути в деякі африканські країни, й там створили свої міцні причілки. Сьогодні ще далеко й передчасно говорити про те, що африканський континент постає до нового вільного життя, бо годі передбачити, що ще зготують комуністи на тому континенті.

Розкладницька акція комуністичної агентури в країнах латинської Америки пожвавилась незвичайно в останньому часі. На Кубі вишколюються окремі диверсійні загони, складені головню зі студентів і молоді з різних південноамериканських країн. Після вишколу їх перекидають до їхніх країн, і там вони повинні вести підривну диверсійну акцію проти своїх урядів. Комуністична інфільтрація є така сильна, що в глухих болівійських чи бразилійських селах можна побачити в селянських хатах портрети Мао Тсе Тунга й Кастра. Цей останній є божиком бідного спантеличеного комуністичними пропагандистами селянства. Куба є головним центром комуністичної діяльності на американському континенті. На тому острові й далі перебувають советські війська, хоч і не в такій великій кількості як перед кубинською кризою. В підземних сховищах переховуються ракети, а порти перебудовуються для морських воєнних операцій.

На середньому сході кіпрійський конфлікт поглибив сильно ворожнечу між Грецією і Туреччиною, а тим самим і послабив серйозно східний відтинок НАТО. Нещодавно Туреччина підписала економічну й культурну угоду зі советами.

Немає сумніву, що турки, огірчені політикою ЗДА, які не підтримали Туреччини в часі кіпрійського конфлікту, заграють дипломатично, або таки мають намір вести неутральну політику. В цьому другому випадку позиції НАТО на східному відтинку були б фактично втрачені, бо Греція від часу кіпрійського конфлікту також уже не є повнонадійним членом НАТО.

Останні сутички на сирійсько-ізраїльському кордоні виявляють, що там існує напружена ситуація. Можливо, що, розв'язавши собі руки в Ємені, президент Насер зверне свою увагу на Ізраїль, і буде робити заходи, щоб мобілізувати арабські держави проти жидів. Немає сумніву, що таку ситуацію, якщо б вона заіснувала, використає Москва для створення свого причілку на Середньому Сході, до чого вона здавна змагає.

Положення в південно-східній Азії є постійно напружене. Пентагон здає собі справу, що ЗДА не можуть виграти війни з комуністичними партизанами в Південному В'єтнамі хоч би воювали ще десять років. Партизани одержують постійно поповнення й постачання з Північного В'єтнаму і ком. Китаю. Тому американські урядові і військові кола застановляються над можливістю бомбардування шляхів постачання в Північному В'єтнамі що може стати причиною поширення збройного конфлікту в південно-східній Азії. Комуністи готуються також до пожвавленої акції в Ляосі, чого доказом є прискорена будова шляхів у Північному В'єтнамі, що ведуть до кордонів Ляосу. Нещодавна візита китайського міністра зовнішніх справ в Індонезії вказує, що китайці розвідують ґрунт в цій країні. Президент Сукарно занепадає здоров'ям і стоїть питання, що станеться в Індонезії після його смерті, тим більше, що індонезійські комуністи щораз більше приходять до голосу, та зміцнюють свої впливи в Індонезії.

Поїздка китайського ком. прем'єра Чов Ен-ля до Москви та його зустріч із новими кремлівськими лідерами мала б бути, згідно з твердженням преси, неуспішною. Але з достовірних джерел надходять вістки, що Чов Ен-ляй таки в певній мірі домовився з московськими ватажками. Згідно з договоренням, ком. Китай буде »толерувати« советську політику »коекзистенції«, в такій мірі, як вона не буде шкідливою для цілості комуністичного руху. Хоч назовні може існувати і далі порізнення між Китаєм і СССР, проте в слушний і потрібний момент між ними обома імперіями буде негайно відновлена дружба і взаємодія. У випадку дії стратегічного порядку ком. Китай даватиме людські резерви, а Сов. Союз зброю і виряд. Китай матиме свободну руку в своїй дії в південно-східній Азії. Тому новий рік може принести серйозне загострення в цій частині світу й поширення збройного конфлікту на ряд південно-азійських країн, щоб вплутати ЗДА в затяжну довготривалу війну з комуністичними партизанами (війну льокального порядку), і таким чином підірвати ЗДА політично, економічно і мілітарно.

Прихід до влади Брежнєва і Косигіна в сов. імперії треба розглядати як явище переходове. Боротьба за владу триває і триватиме далі. Висувається на провідне становище Подгорний і Шелєпін, цей останній мав бути головною пружиною упадку Хрущова. Неясною є позиція маршала Малиновського, що відіграв також важливу позакулісову роль в поваленні Микити. Покищо важко передбачити, якими шляхами підуть далі події в СССР, тільки можна ствердити з певністю, що боротьба за владу, яка започаткувалась після смерті тирана Сталіна, не припиняється і ця боротьба сильно послаблює та розхитує советську імперію. Тим самим зростає і міцніє надія поневолених народів, що таки прийде час упадку комуністичної деспотії і постання самостійних республік на її місце.

Боротьба українського народу з окупантом продовжується далі з неослабленою силою в усіх ділянках життя, і завданням української еміграції, а зокре-

ма нас кол. українських вояків, є допомагати українській нації в її боротьбі, голосити правду про Україну та боронити її прав.

На порозі Нового року, що напевно принесе нам нові події і нові несподіванки, відчуваємо, що вільний світ потребує нового лицарства, про яке говорив Поль де Бодуен. Потребує полум'яних борців за Божі й людські права, за здійснення великих і шляхетних ідеалів, лицарів, що підняли б прапори безкомпромісової боротьби з комуністичною загрозою, яка примарою кривавої п'ятикутної зорі насувається на вільний світ.

Українська нація мусить видати із себе теж нове лицарство. Лицарство, що своїм найвищим добром уважало б добро нації і воскресило б нашу Батьківщину до суверенного самостійного державного життя та сповнення її важливої ролі на сході Європи.

Віримо, що так станеться...

З НАДХОДЯЧИМИ СВЯТАМИ РІЗДВА ХРИСТОВОГО ВІТАЄМО ШИРОСЕРДЕЧНО ІЄРАРХІВ ОБОХ УКРАЇНСЬКИХ ЦЕРКОВ, УВЕСЬ УКРАЇНСЬКИЙ НАРІД НА РІДНИХ ЗЕМЛЯХ І НА ЧУЖИНІ, ВСІ УКРАЇНСЬКІ КОМБАТАНТСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ, УКРАЇНСЬКУ КОМБАТАНТСЬКУ РАДУ, ПРОВОДИ Й ЧЛЕНСТВО УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДСЬКИХ УСТАНОВ, ЖІНОЧИХ І МОЛОДЕЧИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, НАУКОВІ ІНСТИТУЦІЇ, ОКРУЖНИХ ЗВ'ЯЗКОВИХ, УПРАВИ Й ЧЛЕНІВ УСІХ КЛІТИН ОБВУ, І ШЛЕМО ВСІМ НАШІ ЩІРІ ВОЯЦЬКІ ПОБАЖАННЯ.

ХРИСТОС РОЖДАЄТЬСЯ!

ГОЛОВНА УПРАВА ОБВУ

Веселих Свят Різдва Христового й щасливого Нового Року бажаємо всім нашим співробітникам, передплатникам, кольпортерам, читачам і прихильникам.

Редакційна Колегія і Адміністрація

»Сурмача«

«Українські козаки хоробрі переможці, загартовані у боротьбі, завжди готові по першому наказу, за тиждень, виступити в поле... Не можна надивуватися, з якою сміливістю вони перепливають море... Під час плавання козаки зовсім не п'ють горілки й узагалі не беруть її зі собою, а якщо знайдеться у човні п'яний, то отаман наказує викинути його за борт... Козаки з природи сильні й поставні, люблять вбиратися, але лише тоді, коли вертаються переможцями... Дуже мало з них вмирає на ліжку, і то у великій старості; більша частина залишає свої голови на полі честі...»

(Г. Д. Боплян — »Опис України«)

НО ДАР ЦІННІШИЙ НЕСЕМ ВІД МИРА

Небо стояло трьома темними банями над Карпатами, Верхи підпирали їх білим мармуром. Було тихо, як в храмі перед Богослужбою.

Святвечір став перед селом на морозному снігу і сказав першій заставі:

— Христос рождається! —

— Славте Його! — відповіли і залягли в сніговому дідухові.

— Це вам! — вказав на найвищу баню, де небесним сяйвом горіла вже перша зірка... І ввійшов в село.

Заколядували. Зразу тихо: пік! пік! пік!

А потім на всі голоси:

— Цок! цок! цок! — виводили свою партію альти-скоростріли.

— Пік! пік! пік! — тягнули унісоном сопрани-папашки.

А моздіри вторували контрабасами: гуп! гуп! гуп!

Тр..р..рах! Тр..р..рах! — падали вряди-годи гранати.

Ур. ра! Ур..ра! Урра..а..! — закричав лукавий Ірод. Ішов багнетами на легінів, що породилися в Ісусову ніч.

А там заскавучала примхливо смерть, заклацавши кістяком. Забекала коза. Рубнув золотою кривою шаблею по темній спині неба шрапнель. Раз... другий... третій! Наче козарлюга, підкрутивши вуса, рубнув...

— Ай! Ай!.. Ай-вай! Ай-вай! — зааикав перелякано горбатий Йосько. Заверещав на весь голос болісно, благально шляхціц-сексот... Виводили вертеп. — Це під крайніми хатками ..

— Ур..р..р...ра! — вже ледве чутно харчав поганець Ірод. Кістлява смерть блиснула срібною косою і потягла його на той світ.

А пастушки-легіні в писаних киптярях, підперезані набиваними бляшками чересами, з папашками в руках кінчали коляду.

— Ісусе милий, ми не багаті!
Золота дарів не можем дати,

Но дар цінніший несем від мира:

Це кровця наша і любов щира!..

Тоді вже золотим ясним павуком висів місяць на найвищій бані неба.

— Друже командире! Голошу слухняно, що ворог, який наступав із цього краю села, розбитий і панічно відступив. На полі бою знайдено дванадцять вбитих червонопогонників. Здобуто два важкі кулемети і численну кількість амуніції... Наші втрати: двох легкораних стрільців. — Крилом сокола застигла в салюті рука чотогового біля шапки

— Дякую! — Сотенний Явір кинув звияжний зір по побойовищі. Глянув люб'язно в сторону хат, що білими кучугурами стояли спокійно серед снігу і моргали до нього восковими свічками. А потім поніс ясну зірку-усмішку в гурті колядників-повстанців на другий край села. Пішли туди з вертепом.

Попереду плесаки, підстрибуючи в танку, побренькуючи бадьоро бартками-папашками. А на кінці пошкандибав радісний міхоноша, дзенькаючи скарбонкою, подвигав в мішку на плечах калачики-гранати.

— Це ті, що з колядою...

А Святвечір постукав до дверей першої хати та кожної непаристої і його запросили до світлиці.

... На покуті вже стояв святочно на в'язці сіна житній сніп, перев'язаний ланцюгом. А побіч оперся кріс, підперезаний лентою набоїв. Там же виднів на підвищеному місці розмальований глечик з кутею, на ньому пшеничний калач, а в тому воскова свіча стояла зірницею.

Образи сперлися на стіну, похилилися над різьбленим столом, що стояв в святочному, притрушений пахучим сіном, прикритий білою скатертиною. Вони благословили святвечірне варення, вдихаючи запашну пару-ладан.

Під образами на стіні стояли набожно тіні..

А газда тримав просфору з медом і говорив:

— Оце я, газда цієї гражди, віншую, вам, командире, щастя, здоров'я, многих літ із цим Святвечором! Віншую вам, аби ваша голова держалася кріпко на карку, а всі задуми, що творяться в ній, здійснювалися, розцвіталися чар-зіллям! Віншую вам, аби наше повстанське військо славою вкрило рідні верхи, щоб в боях перемогло нашого лукавого ворога, московського кривавого Ірода-Сталіна, що тягне з землиці, ссе кров і душу вигонить з людини, що межі порозкидав ліси скосив, а дичину і людину в колгоспи гонить!...

Позволь, Господи, від сьогодні за рік провести цей Святвечір вже вільно в наших граждах, між високими грунями, що цілуються зі сонцем.

Аби-смо вже святкували його посполу цілим нашим народом в своїй рідній, незалежній державі від срібного Сяну до гордого Кавказу!... Так нам народжений Сусе Христе помагай! —

Тоді їли обидва з командиром просфору з медом і цілувалися в руки; газдиня і дівки клали в вишивані запаски сльози, наче б загортали розбите шкляне намісто. А всі повторяли:

— Ой, дай Боже! —

А газда мовив:

— Віншую тобі, моя газдине, вірна же-но моя, аби-смо зложили наші порохняві кости ще в рідній землі на кучерявому цвинтарі там, де пишна Говерля кладе свою тінь під захід сонця. Нехай прадідівська пухка земля зогние їх, сточить червом! Аби-смо їх не погубили по крижаному Сибірі, а круки і голодні вовки-сіроманці не розносили їх по чужому світі!.. Віншую тобі, аби по смерті твоя душечка побіч моєї гойдалася, як дві шишечки на ялиці на пахучій полонині, де сюркають коники, де бджоли п'ють кухликами мед, де метелики дзвонять крильцями! Аби звідтам обігладіли, як Господь благословлятиме наших діток, внуків і правнуків; а не блудили по глибоких снігах Сибіру!... Так нам народжений Сусе Христе помагай! —

Газда цілувався з газдинею тричі в вилиці, в рамена і по різьблених важкою працею руках. Поміж їхніми цілунками бриніло гарячим бажанням:

— Ой, дай Боже! —

Ділимося просфорою, а тоді він далі мовив:

— Віншую вам, мої легінчики, і ти мій зятеньку, і ти, челяде дорога: мої дівки і невісточки, з щирого серця, з дна душі, — здоров'я, щастя, многая літа!... Аби-сте були газдами й газдинями на своїм газдівстві, а не колгоспними наймитами і свинарками! Аби чвари, і нечистий, і слабість всяка, і косоокий москаль обходили ваші пороги! — Хай розкішшя гніздиться в світлицях, в коморах, як голубка в кубельці!...

Для вас! Для вас! Мої легінчики, мій зятеньку, моя челяде дорога!... Не для москалям! Не для ласої хапливої комуни!

Віншую ще вам, щоб коровця телілася, а молоко лилося білою лентою в дерев'яні коновки! Нехай боханці будзу гежать на подвірі в коморі!...

Для вас! Для вас!... Не для хапливого москаля! Не для ненажерної комуни! ..

Любіться! Побирайтеся, родіть дітей! Ростіть їх, хухайте, доглядайте, як ягничку в кошарі. Аби вам виростали, як гіллясті дубчаки, як пахучі рожі!... Для вас! Для вас! Для нашої церковці! Для неньки України! Не для москаля! Не для ласої, хапливої комуни!...

Так нам народжений Сусе Христе помагай!

Підходили по черзі до нього клали свої набряклі олив'яними вужиками руки і несли просфору в уста, мов святе причастіє.

А він дальше мовив:

— Ой, дай Боже! — гучало відгомном аж в коморі.

— Віншую вам, дорогенькі душечки нашого роду, що нині вечеряєте з нами святу вечерю, аби ваші могилки лежали неторкнені, нерозриті диким, косооки-м москалем! Хай шовкова травиця шепче вам »отче наш«, а потічки співають псальми божі, а рідні егомосці відправляють парастаси!... Дай, Боже, від сьогодні за рік і кожного року, доки Сусик ме родитися в наших хижках, в наших вертепах, а Матінка Божа пратиме йому пеленки з льону в наших бистрих потоках, аби-сте приходили до нас на Святу вечерю! Віншую вам з цілого серця, з глибини душі!... Так нам народжений Сусе Христе помагай!

Газда нахилився над столом і поклав у різьблену тарілку просфору з медом. А вони з'являлися тендітними тінями на стіні при дверях, біля вікон; відривалися і нечутно ступали на долівку, ішли по черзі до газди. Цілувалися з ним у дужі рамена... Прапрадіди, старі, старі діди, баби; газди, газдині; стрункі легіні в писаних киптарях, в червоних плахах, в вишиваних сорочках, підперезані крайкою, з багатим намистом на шиї; а там усміхнені малята... Приходили в безперерійній черзі... ті, що перед сторіччями відплили... ті, що засідали на вічах і давали мудру раду громаді, горді, вільні смерди; ті, що їх ведмідь роздер; ті, що смерека розчавила в лісі... Ішли... ішли... Безгомінно, набожно... І ті, що широкими грудьми стояли крицевим муром проти диких монголів, хапливих угрів і підступних ляхів; боронили рідні селища, садиби і маржинки, кучеряві овечки і челядь; і які двосічними мечами прорубували шлях у ворожій гущі... Ще тоді, так, як їхні праправнуки тепер!...

Ішли розмальовані полонинським вітром ватати, мудрі чаклуни, заклиначі хмар, розумні знахарі, статочні ратаї... Тиснулися усі до газди. Наче чутно було їхню тиху ходу, наче шаруділи їхні постолі... І ті, які покладали буйні голови в чужих війнах... за чуже! Прийшли і ті, що разом з Довбушем розбивали панські комори, витрясали багацькі череси, розливали венгерське вино і ворожу кров... А потому і ті, що ватри клали на панських скиртах. Теж і ті, що свою смерть повісили на іржавих ґратах ворожих тюрем, вигладаючи волі, а не скоряючись... А там ті, що стояли побиті, скатовані з зав'язаними колючим дротом руками під мурами рідних міст і гордо кричали перед розстрілом дикунам з заходу: »Ще не вмерла...« І ті, що їх жаль давив на колгоспному полі.

Прийшов і газдів брат Григорій, той якого закололи москалі багнетами, мов карпатського ведмеда, що наче гострими кігтями виривав їм боки. Стояв в черзі, усміхаючись, і газдів син-легінь Олекса, що орлом спадав на гнізда енкаведистів і розривав їх гранатами. Аж тієї осені лукава смерть подіравила його

груди московськими кулями десь аж під Станиславом і порозкидала кості по ровах і смітниках, поволочивши досхочу мертве тіло по селах, вівкаючи по-московськи. Прийшов на Святвечір до рідної громади... Цілувався з газдою і матір'ю, віддавав шану командирові і витирав сльози своїй Анничці, пестив кіски... Прилинула і дядина Маруна, скостеніла, замерзла в снігах Сибіру... Прийшов увесь гордий рід...

...І наче чулося, як дрижали вдячними голосами слова вічного бажання:

— Ой, дай Боже!... Ой, дай Боже!

А воскова свіча горіла святвечірньою зіркою. А вогненний язичок злизував пахучий віск... А хвилину скапували восковими краплями на золотий калач... І ще живий вогонь перебирав уже змучено червоними кволими язиками в темному роті печі, ніби чалкував. Кликав домовика сісти на порозі...

Газда стояв, мов тесаний в тисі володар полонини. А губи говорили святу молитву, а всі повторяли... Живі і мертві...

Тоді сідали на лавах кругом стола, продуваючи місця, щоб не присісти якоїсь душі. Під образами газда, йому по правіці — командир, а там сини-легіні, зять; а по лівиці газдиня і челядь, а проти образів по тій бік стола сіли душі.

В ногах під столом на сіні лежала сокира, хомут і плуг, що наче клав скиби пахучого сіна. Воно пахло. Його аромат зливався з запахами дванадцятьох святвечірніх страв...

Тоді їли. Брили руками, черпали, набирали дерев'яними ложками з розмальованої миски і несли з повагом до уст. Перший газда, за ним командир, газдиня і інші... І клали по ложці на різьблену тарілку душам... Душі доторкали святу страву, брали по крихітці, клали в свої невидимі уста і їли... і раділи, що про них не забувають, що їм довелося і той Святвечір проводити з рідними в прадідівській хижі...

Дванадцять пахучих стрічок крученими ниточками спліталися в западне мереживо і косичили ледве видимим серпанком образи. Святочну тишу вечора переривала тільки симфонія сьорбання і цмокання цілого роду...

Тоді газда накладав на ложку куті, відхилив вікно, виставляв надвір і кликав:

— Морозе! Морозе, ходи до нас куті їсти, а коли не йдеш, то не йди й на жито, пшеницю і всяку пашницю!

Мороз вбивався крижаними зубами в солодку кутю, щипав зимними цілунками руку газди, ніби дякуючи; але до хати лякався йти. Виводив полонинського кругляка кругом хати, аж хрустіло під ногами.

А газда серед радості всіх кидав кутю до стелі. Вона клалася вуликами під розлогими деревами, роїлася бджолами, стояла копами жита, вівса на чорній різьбі пахучої землі, а там лягала воринням попри плай під верх, тулилася отарами овечок кругом стаї...

Ворожила світле майбутнє всьому родові...

Очі всіх зіллялися в один радісний зір, що соняшним промінням біг за помахом руки газди. Всі неначе бачили ріст газдівства, першість роду.

А світляний язичок темним квачком розмальовував на стінах тіні. Вони стояли бразами в німому захваті, задивлені в стелю, в чарівне мальовило із янтарем меду. На часок прийшло розкішне забуття:

... Ось рілля кладеться м'якенько скибами, плуги ріжуть, плуги орють, гаптують узорами. Борони витягають канву... А зерно тече золотом поміж пальці... А з неба звисає невидима гармонія, жайворонок гойдається на ній, наче завішений на тонесенькій спіралі, і плеще крильцями з утіхи...

А там вже б'ють потоки. Бурхливими водоспадами стрибають зелені вівса... Лопотять на вітрові голубі бинди льонів... Стікають меди з білих гречок, а бджілки грають на цимбалах. Черпають в барильця мед... і несуть. Гіллясті яблуньки плетуть вінок з білих квітів кругом хати. Пахнуть вулики... Наче хвиляста стрічка брунатного диму куриться з кожного.

А полонини космацькими килимами звисають з неба. Ось брикають лошаки табунами, а маржинка п'є молоко з сочистого зілля царинок. Поїтьсся. А отари

овечок... ніби тіні хмар перебігають полонинами.

— Дзінь! Дзень! — дзвіночки... Від ранку до вечора... і ще ввечір селом.

Пастуша, підібгавши під себе ноги, дме в сопілку... Чаклує... З неї вискакує вичарована коломийка. Біжить хороводом плаєм, полониною під грунь... В'ється вінком, в'ється... Падає задихана, запінена, змучена в потоці. Хлюпочеться бризками і сміється, регочеться. Знову біжить...

Трембіти собі... Мов небо трембітає. А верхи танцюють... і хмарки в танку на голубій небесній полонині...

— Гей-га! Гей-гу! — Коси, коси срібними гадючками поміж колосся, поміж трави.

— Сс..с!..с! — сичуть і стрижуть золоте волосся землі.

Косарі вже вдихають розкішно життя, що втікає під гострими лезами. В обійми смаглявим дівкам кладуться вівса. Цілують востаннє в руки, в обличчя, лоскочуть вусиками і радо вмирають. Стоять копами їхні могилки на їжатих стернях... Тоді сіно вже в стогах і клуні розпираються, пожираючи смагляві снопи. Наче чути, як пучнявють, стогнуть крокви.

А газда... мов вільний беркут серед скель і вивертів на високому версі, сидить на пеньку під грунем. Держить люльку в зубах, а дим синьою стежечкою в'ється до неба, а обважнілі мислі лягають росинками на землю...

А дажбог-сонечко сідає щовечора на Говерлі і плеще йому в золоті долоні... Так Святий вечір чарівним узором клав на стелю може вже недалеко світле майбутнє роду і набожно замикав огниво ланцюга, що безперебійною чергою виходив з нетрів віків і лягав на зубчаті коліщатка вічного часу. Було чути його скрипучий хід і цокання маятника куди голосніше, ніж у давніші роки.

...І так в кожній непаристій хаті. І всюди газди, газди, легіні і дівки за столем при Святий вечері. І всюди сидів між ними чотовий чи ройовий, а там стрільчик-повстанець. Кожна з тих хиж була вертепом, де родився в цю нічку Ісус, а гарячі серця були ясельцями для нього..

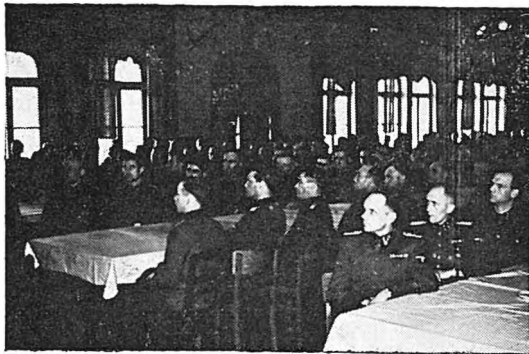
А коли статечні гасди відчиняли двері кошар і оповиті рантухом теплих худоб'ячих віддихів віталися з маржинкою, вінщували їй і вгощали її святвечірнім варенням, то з хиж виходили бійці сотні командира Вовка і Сапера. Виходили з колядою на устах...

Тоді під крайніми граждами знову зловіщим скавулінням тягнулося »Ур..р..ра!« Іродових воїнів. Але трембітарі командира Явора, підперши трембітами стіни неба, трембітали на чотири сторони світу. Сповіщали, що Іродові не побороти новонародженого Ісуса!..

Бойовим кличем лунав зов трембіти, лився срібним потоком, стікав верхами,

— Ісусе милий, ми небагаті.
Золота дарів не можемо дати,
Но дар цінніший несе́м від мира:
Це кров зі серця і любов щира!...

(»Повстанські нариси«)

плив полонинами, розливався широким руслом в непрохідних недеях.

А коли сотні командира Вовка і Сапера пішли з вертепом аж на полонини, що білими холодними веретами завивали ранених і впавших. Командир Явір і його повстанці засіли до Святої вечері в що-другій хаті...

Тоді вже Карпати стояли тисовим храмом серед снігового дідуха... А три небесні бані горіли Святвечірніми зірками всіх сторіч... А на найвищій бані яснів золотий павук восковими свічами. Тоді вже всі села і полонини і верхи колядували:

Представники Бойової Управи І УД УНА на відвідинах її старшин у Нойгаммері наприкінці 1943 р. Це був час, коли, формуючись, дивізійні полки й відділи спеціального призначення проходили інтенсивний бойовий вишкіл у володінні модерною зброєю, а на багатьох курсах, головним чином у Ляуенбурзі, Радольфцелі та Просешніцу школилися підстаршинські кадри всіх родів зброї для запланованих частин.

С. КУШНІРЕНКО

З А В Т Р А

Опалене, відважне покоління
Глибких доріг уже не побачить
І легендарним буде бій завзятий
В ровах за дряним воринням. . .

Пройдуть літа багряним шляхом,
А дні стоятимуть нові, хороші
І полоскатиме бравурний вітер стяги
І буде мовчазна сторожа. . .

В тобі, мій краю, будуть інші гнізда —
Блакитні села з якими орлами,
Що тільки поклик і надхмарний свист
Цінитимуть. Крізь твої брами

В шоломах їм — до сонця усміхатись
В ненависті гартованим, в любові —
Й підуть колись в степи простори рвати
Полки проломові. . .

БЕЗСМЕРТНИЙ ЧИН УСС

Понижче друкуємо текст дуже основно опрацьованої доповіді п. сенатора Павла Юзика, що її він виголосив на ювілейному концерті в Торонті, з нагоди

відзначення 50-ліття постанови української військової формації — Українських Січових Стрільців у 1914 році.

Редакція

У цьому році, коли українці по цілому світі гідно й величаво святкують 150-річчя народження Тараса Григоровича Шевченка, безсмертного поета, ідеолога, пробудителя й пророка українського народу, складається щасливо святкувати також 50-річчя героїчного подвигу створення у новітній добі перших українських збройних формацій, під назвою Українські Січові Стрільці. Цей збройний чин є нерозривно зв'язаний з Шевченком, бо це було переведенням в життя ідеї Шевченка — визволення українського народу. Це був перший іспит зрілості молодого покоління, яке збагнуло Шевченка напередодні великого буревію, що струснув усіма європейськими державами й народами, й дав українському народові нагоду виявити свою волю.

ІДЕОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ШЕВЧЕНКА

Через поезії Шевченка, молодь усвідомила собі своє завдання супроти свого народу. Не зважаючи на тяжку цензуру московського уряду й переслідування, Шевченко в своїх творах показав шлях до найвищої цілі народу — «у своїй хаті своя правда і сила і воля». Щоб досягнути волю й державу для українського народу, великий поет наказав у своєму «Заповіті» — «і вражою, злою кров'ю волю окропіте», а в «Кавказі» — «Борітеся — поборете, вам Бог помагає! За вас правда, за вас сила, і воля святая». Шевченко був певний, що як український нарід з'єднається братерською любов'ю в революційній боротьбі за свої слушні права, то

»Встане Україна
І розвіє тьму неволі,
Світ правди засвітить,
І помолиться на волі
Невольничі діти.

Завдяки живому, натхненному й вогненному слову Шевченка й всебічній праці його наслідників поволі почалося відродження українського народу й творення модерної української нації. У 19-ому столітті цей процес був повільний, але все таки поступовий, тому що займанці України уживали всіх можливих способів, щоб тримати український нарід у неволі для свого використання. Російська імперіялістична влада, оперта на авторитарній поліційній системі, заборонила друк української мови й творення українських організацій під будь-якою формою, та жорстоко переслідувала всі прояви українського життя; тому український національний рух під Росією розвивався багато повільніше як під австрійсько-габсбурзьким пануванням.

ПОЛІТИЧНА ЕМАНЦИПАЦІЯ В ГАЛИЧИНІ І БУКОВИНІ

Положення українського народу під Австрією було зовсім інакше й вигідніше. В цій імперії від 1848 року існувала конституція, яка давала народам можливість національного розвитку й політичної боротьби за свої права. Цісар Франц Йосиф не був прихильником українців, бо в Галичині передав владу над ними полякам. А все ж, завдяки конституційним правам, український нарід тут міг розвивати, хоч спинено й стримано, своє власне життя. Українська мова була вживана в державних та публічних інституціях, була викладовою мовою на Львівським і Чернівецьким університетах, послі промовляли нею у Віденському парламенті, і нею були оголошені всі державні закони. Правда, за всі ці національні права треба було вести завзяту боротьбу з поляками.

Ця боротьба за свої права посилила дух українства, виховувала маси й провідників і примусила або інспірувала українців у Галичині й Буковині організувати всі відтинки окремого національного життя. Так зростала віра у свої власні сили й поняття, що в єдності сила. Спільними зусиллями широких народніх мас створилися сотки й тисячі освітніх, руханкових, кооперативних і політичних організацій.

Двадцять років перед вибухом першої світової війни, культурно-національний й політичний розвиток українців під Австрією набрав конкретних форм з пошвавленням темпом. Читальні «Просвіти», Наукове Товариство ім. Шевченка під проводом проф. Михайла Грушевського з Великої України, кружки «Сільського Господаря», різні кооперативи, школи й інші українські організації покрили всі частини краю завдяки масовій участі людей. В 1895-ому році, Юліан Бачинський видав книжечку «Україна Ирредента», в якій він висунув ясно справу державної самостійности України. Скоро постали масові політичні партії — Українська Радикальна Партія, Українська Національно-Демократична Партія, і Українська Соціал-Демократична Партія на українському ґрунті, основані на ідеї Самостійної України.

Ідея самостійної України, що її так ревно пропагували Шевченко і Франко і яку прийнято в програмах усіх українських політичних партій, знайшла ентузіастичну підтримку серед загалу українського студентства й молоді. На переломі XIX і XX століть постала організація «Молода Україна», яка включила в свої ряди тисячі ідейної молоді, під провозом студента прав Львівського Університету, Володимира Старосольського. Члени були активними в усіх українських політичних організаціях, демократи, але беззастережно толерантні супроти себе. Організація видавала місячний журнал «Молода Україна». На першому з'їзді українського студентства в 1909-ому році вона проголосила своє кредо в резолюції, що «тільки в самостійній власній державі знайде українська нація повну свободу розвою» і публічно домогалася створення неза-

лежної й соборної держави. Ця організація видала з себе багато ідейних характерних провідників народу і мала великий вплив на український рух під Росією. Вона була в проводі найважливіших подій в українському житті до війни.

СПОРТОВО-РУХАНКОВІ І ВІЙСЬКОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Серед молоді в Галичині й Буковині найбільші організації були «Сокіл», оснований в 1894 році інж. В. Нагірним, але під проводом фахівця руханкової справи, проф. Івана Боберського, і «Січ», основана д-ром Кирилом Трильовським в 1900-ому році. Хоч руханкові по формі, але по суті вони були мілітарні і йшли по одній лінії щодо загальної мети. Глибокий патріотизм «Соколів» був замітний в їхньому гимні «Боротись будемо, соколи всі ми, за нашу святу Україну!» «Січі» продовжували традиції славної козаччини та відродили бойового духа Запорозької Січі.

Австро-польська адміністрація лякалася Мазепинського духа Січового руху, і арештувала, та карала членів тюрмою, робила численні ревізії і часто розв'язувала відділи. Ці переслідування тільки скріплювали духа нації й підготовляли молодь у почутті відповідальности супроти народу до грядучих історичних подій і змагань. Число січових і сокільських товариств зросло до біля 2,000, що свідчило, що українці на західних землях перед війною досягли високого ступеня національної дисципліни й солідарности.

Коли в 1908 році Австро-Угорщина анексувала Боснію, що спричинило напруження з боку Росії й частинну мобілізацію тих держав, виявилось, що московський цар мав претенсії до Галичини, щоб знищити дух українського націоналізму й її ролю як тодішнього П'ємонту. Українці мусили стати ще більше активними в обороні свого існування. Деякі провідники молоді з огляду на грізну ситуацію вважали, що потрібно творити військові організації і ширити військову літературу. Вже в 1911 році студенти у Львові зорганізували таємний гурток «Пласт», з завданням вишколювати сво-

їх членів у теоретичній й практичній військовій штудії. Ці пластові гуртки поширилися по краю, по селах і по містах, а деякі провідні члени поїхали до Києва, де там організували українську молодь.

У 1912-ому році, коли Балканська війна, в якій балканські слов'яни перемогли Туреччину, принесла надію волі також іншим поневоленим народам, і загострила напруження між Австрією і Росією, з'їзди українських нотаблів і жіноцтва у Львові ухвалили, що на випадок зудару між цими імперіями, українська суспільність стане проти російської імперії, як найбільшого ворога України. У цьому році З'їзд «Січей» zorganizував Український Січовий Союз з д-ром Трильовським на чолі. Одночасно, Український Студентський Союз одобрив військовий вишкіл молоді й статут Українського Стрілецького Товариства. Цей статут влада відкинула. Тоді Д-р Трильовський подав до міністерства переклад статуту польського «Стшельца» і тим способом отримав прийняття його владою.

Перші збори «Товариства Січових Стрільців» відбулися 18 березня 1913 року у Львові. Головою став Д-р Старосольський. Подібні товариства творилися по всьому краю, як окремі секції при місцевих «Соколах» і «Січах». До війни таких стрілецьких товариств було 96. В історичній перспективі, ці передвоенні Січові Стрільці являлися першою військовою формацією української нації після втрати української державної незалежності в козацьких часах.

СІЧОВО-СОКІЛЬСЬКИЙ КРАЙОВИЙ ЗДВИГ

Виявом волі, організованості й солідарності українців на Західніх Землях був Січово-Сокільський Крайовий Здви́г у Львові, 28 червня 1914 року. Під звуки оркестру відбувся багатотисячний маніфестаційний похід, з нагоди 100-ліття народження Шевченка, під гаслом «ВСТАВАЙТЕ, КАЙДАНИ ПОРВІТЕ!» Перед вели сокільські і січові стрільці, яких привітало зворушене стотисячне громадянство гучним і радісним «Слава» та засипало квітами. Около 500 стріль-

ців, в більшості озброєні, доказали, що слова Шевченкового Заповіту переходять із фразеології на концертах до здійснення збройної боротьби за власну державу. Опісля військові вправи УСС на площі, під проводом сотника Кліма Гутковського, були іспитом відданості найвищій ідеї українського народу і приготування до грядучих подій. Цей виступ січовиків був найкращим вшанування пам'яті Шевченка до того часу і започаткуванням нової епохи для галичан, в першій мірі, як і теж усіх українців.

Спонтанна і безмежна радість присутніх українців нагло була перервана під час військових вправ УСС-ів. На спіла потрясаюча вістка, що архикнязь Фердинанд був убитий. Усі знали, що це вбивство принесе далекойдучі наслідки. Скоро після того почалася перша світова війна, яка відкрила епоху визвольних змагань поневолених народів, включно з українським.

Знаючи, що війна з Росією була неминуха, стрілецькі організації відразу повели інтенсивну організаційну працю. Їх величезний моральний успіх на Шевченківському Здви́зі дав охоту до поширення стрілецьких товариств, які завели стислішу дисципліну. Коли Австрія виповіла війну Сербії 28 липня, організації Січових Стрільців об'єдналися, а старшина видала наказ членам з'явитися негайно у Львові і видала заклики, щоб зголощувалися нові добровільці. Це був перший бойовий, мобілізаційний наказ. Відкрито у Львові стрілецький мобілізаційний комітет, очолений д-ром В. Старосольським, який zorganizував першу бойову сотню Українських Січових Стрільців під командою сотника І. Чмоли. Це вже був останній акт передвоенної організації УСС.

ПОЛІТИЧНЕ ОБ'ЄДНАННЯ ПІД ГАСЛОМ БОРотьБА ЗА ВОЛЮ

Цей стрілецький рух був поштовхом для українських політичних партій до дії. 2 серпня національні демократи, радикали і соціал-демократи об'єдналися в Головну Українську Раду, під проводом д-ра Костя Левицького, при співучасті Українського Січового Союзу, Січових Стрільців та Сокола-Батька у

Львові. Ця Рада покликала «Українську Бойову Управу», яка об'єднала всі стрілецькі й руханкові організації і стала верховною владою над Українськими Січовими Стрільцями, які почали творити корпус воєнних добровільців для боротьби проти імперіалістичної Росії. історичного ворога України. Одночасно зорганізувалася з початком серпня політична репрезентація українців Східніх Земель «Союз Визволення України, очолений такими провідниками, як проф. В. Дорошенко, д-р Д. Донцов і ін., який тісно співпрацював з Головною Українською Радою для розбиття російської імперії і створення вільної самостійної України.

На мобілізаційний поклик Головної Української Ради разом з Бойовою Управою 6 серпня, коли війна між Австрією й Росією вже вибухла, молодь почала масово зголошуватися до УСС-ів. За місяць зголосилося около 28.000 добровільців, поважна кількість на той час. Поверх 10.000 зібралось в Стрию, коли російські війська підійшли під Львів. Бойова Управа утримувала цей великий тягар власними фондами, які щедро складало українське громадянство, між ними жіночі організації.

Коли фінансові засоби вичерпалися, Бойова Управа звернулася до австрійської команди з вимогою харчів і озброєння. На цю вимогу Бойова Управа дістала відповідь, що тільки тоді отримає постачання, коли УСС-и зложать, австрійську військову присягу.

Українська молодь, вихована в своїх організаціях, була свідомою, що на випадок колізії обов'язків щодо австрійського громадянства, першенство мають мати українські національні інтереси. Вони були готові жертвувати своє життя не для оборони Австрії, а для визволення України. Свідоміша частина стрілецьтва протестувала проти австрійської присяги, домагаючись, щоб у тексті були слова про вірність Україні й українському народові. Але від присяги залежало взагалі даліше існування УСС-ів. 1-го вересня 1914 р. з рядів УСС-ів вийшов рішучий протест проти присяги Австрії і цим УСС-и опрокинули перед історією фальшиві твердження про «австрофільство» в боротьбі проти Росії.

УСС-и доказували, що підуть на війну проливати кров тільки за Україну, і що інтереси українського народу вищі, як інтереси Габсбурської династії. Це був революційний акт, бо в часі війни це було висловом недовір'я до держави.

Після цього стихійного протесту й бурхливого хвилювання, провідники й добровільці зрозуміли своє небезпечне положення. Українське Січове Стрілецьтво може бути зліквідоване й українська нація може бути позбавлена одного озброєного речника її змагань і боротьби. Українці можуть залишитися без національної військової формації й тим способом українська справа може бути знівечена. Треба було піти на компроміс. Австрійська Команда постановила обмежити УСС-ів до числа 2.500, проти чого знову був голосний протест. Але виходу не було, і стрілецьтво мусіло прийняти обмеження й вимушену присягу для задержання формації УСС-ів і, щоб не допустити до національної поразки. Вияснення цього погляду дав тодішній сотник Дмитро Вітовський в таких словах:

«Треба за всяку ціну задержати для української справи наш зав'язок українського війська. Ми мусимо поборювати всі перешкоди на нашому шляху, що нас ждуть у майбутньому. Хоч би з нас мала повернутися тільки сотня додому, то ми не сміємо зневірятися, а мусимо виконати свій національний обов'язок у цій війні, який нам доручив наш наряд...»

Свідомі своїх обов'язків супроти українського народу в його боротьбі за самостійність і, щоб за всяку ціну зберегти силу й цілість Легіону УСС, як першої формації української армії нової доби, УСС-и механічно відбули формальність присяги Австрії. УСС Микола Голубець, пізніше історик, так описує цю церемонію:

«Глухо і без ентузіазму прогомніла стрілецькими лавами рота присяги... В суматосі, що тоді запанувала, трудно було визнатися, хто заприсяжений, а хто ні, так само, як нікому не було порівнювати, хто присягав щиро, а хто замість слів присяги, деклямував у їхній такт, якийсь виїмок з Шевченкового «Кобзаря».

ЗА ВЛАСНЕ МІСЦЕ ПІД СОНЦЕМ...

На другий день, як УСС-и перейшли на удержання австрійської влади, російська офензива примусила їх залишити Стрий і виїхати на Закарпаття. Вже після тижня вишколу, перша сотня вийшла на фронт, а в кінці вересня вийшла остання сотня. Це був час, коли російська армія зайняла всю східню Галичину і посувалася в глибину Карпат. У тяжких боях з москалями УСС-и відзначилися хоробрістю і здобули не одне признание австрійського й німецького штабів. Їх дальші дії й доля естисло зв'язані з обороною української держави в роках 1917-1920. Вони пролили за неї багато крові і про це написано багато книжок. Вони чином творили історію українських визвольних змагань і короткотривалої української державності.

На службі найвищій ідеї українського народу, Леґіон Українського Січового Стрілецтва завжди признавав українську владу над собою. Цей патріотичний дух ясно відмічений в листі фронтових частин до Загальної Української Ради, датованим 11 листопада 1914 р. (50 років тому):

»Ми пішли в цю світову завірюху тільки тому, щоб наша Україна в часі цього всесвітнього, смертельного змагу могла проголосити, що є й хоче бути, хоче мати власне місце під сонцем. Коли що тривожить нас, то тільки думка, чи могили наших товаришів, найкращих синів України, які виростають слідом за нами від далекого Закарпаття аж до подільських степів, приспішать зірвання з рук України ганебних кайданів неволі?»

Як високо українське громадянство цінило своє стрілецтво, свідчить відповідь Загальної Української Ради:

»Ви дали доказ, що український нарід не зрікся своїх прав, до самостійного життя та має волю й силу вибороти собі його кров'ю і залізом. Ви вже доказали, що столітня неволя не перемінила українського народу в покірного раба. Своїми кривавими слідами, світлими перемогами й безцінною саможертвою Ви накреслили українському народові шлях у майбутнє. Кожне Ваше діло входить в історію України і

тому душа українського народу з Вами, Ви найближчі й найдорожчі серцю українського народу».

Незабутнім і найбільше зворушливим днем для Січового Стрілецтва була середа, 22 січня 1919 р., коли в Києві, столиці України, пролунало історичне проголошення соборности Української Народної Республіки. Того історичного дня Українське Січове Стрілецтво символізувало Велику Ідею соборної едности України і суверенної державности, освячену кров'ю, пролитою в тягlostі битв від перших карпатських боїв в 1914-ому році. У святочному виданні київського щоденника «Україна», того ж дня, передова стаття знаного письменника, Володимира Самійленка, віддала українському Січовому Стрілецтву величезне признание, глибоку пошану й правильну оцінку:

»Галичина була тим захисним кутком, тим «П'ємонтом України», де могла зберегтися українська національність і розвинути ся українська культура. Коли прийшов час будувати державу, галичани віддали Україні не тільки свої сили, національну свідомість і європейське знання, а й життя. Галицькі Січові Стрільці — їх роля в українському відродженні неоцінима і перед іменами їх будуть схиляти голову всі українці».

Перед маєстатом безсмертного чину Українських Січових Стрільців кожний свідомий українець схиляє голову і віддає їм належну пошану. А ще більше український нарід глибоко вдячний їм за велику спадщину, що вони залишили наступним поколінням: чином здійснити «Заповіт» Тараса Шевченка і в безупинному змаганні здобути Самостійну і Соборну Українську Державу, здобути її власними силами шляхом боротьби і едности українського народу і для цієї Великої Ідеї всеціло жертвувати свою любов, свою вірність, свою карність, всі свої сили, а навіть скласти для неї найвищу жертву — своє життя.

Честь і слава Українським Січовим Стрільцям!

Хай живе Світла Пам'ять про Них серед українського народу!

Хай якнайскоріше відновиться Вільна, Суверенна, Соборна Українська Держава!

ЛИЦАРЯМ ЧЕРВОНОЇ КАЛИНИ

То не буря в дністровських приплагах,
Не вітри розгулялися в них,
То ширяє просторами слава
Про Вкраїнських Стрільців Січових.

І снуються в паркім небосклоні,
На лугах, серед піль, поміж круч
Ті легенди про Стрипу й Лисоню,
Про Завалів, і Маківку й Збруч,

Про хоробрість козацьких нащадків,
Про степи, про стрілецький курган,
І, далеку мережачи згадку,
Тре в задумі чоло ветеран.

Півстоліття уже проминуло,
А вони, ті чини, все живі,
Їх приносять шаруги розгули,
Воскресають зітханьє трави,

Їх бандурять і гори й долини,
Аж луна у довкіллі іде.
І з любов'ю галузку калини
Притискає стрілець до грудей.

Він — старенький. Засипала скроні
Сивизна попід небом чужим,
Але згадка про епос Лисоні
Його вічно трима молодим,

Креше іскри в суворих зіницях
І зове у зірчастий альков, —
Він би знову на рідну столицю
Переможним походом пішов,

Він би знову в свою Україну
Радість весн і світанки поніс...
Уквітчай же, як перше, калино,
Воякві цей месницький кріс!

Заквітчала... І слухали Броди,
Чорний Ліс, верховинські плаї
Тую пісню, що гордість народу
Поривала на змаг, на бої,

Що зродила крицеву змїну,
Яка йде до старої мети,
Присягла ж бо: здобути Вкраїну,
Або в битві за неї лягти...

Чуєш, брате? Міцнішають кроки,
Стяг борні — у незламній руці,
Той, розмайний, що гордо й високо
Підняли Січовії Стрільці.

»Ми пішли в цю світову завірюху тільки тому, щоб наша Україна в часі цього
всесвітнього, смертельного змагу могла проголосити, що є і хоче бути, хоче мати
власне місце під сонцем. Коли що тривожить нас, то тільки думка, чи могили наших
товаришів, найкращих синів України, які виростають слідом за нами, від далекого
Закарпаття аж до подільських степів, приспінать зірвання з рук України ганебних
кайдан неволі«.

(З листа УСС-ів до Української Головної Ради від 11. 11. 1915)

КИТАЙ

РОЛЯ І ЗНАЧЕННЯ КИТАЮ В СУЧАСНІЙ СВІТОВІЙ КОНСТЕЛЯЦІЇ (Закінчення)

Адміністративна одиниця	Головне місто	Площа в 1.000 км. ²	Населення в тис.	Мешканців на 1 км. ²
ПРОВІНЦІЇ:				
Півн. схід. Китай				
Хейлудцзянґ	Харбін	464	14 860	32,1
Кілін	Чанчунь	187	12 550	67,1
Ляонін	Мукден	151	24 090	159,5
Півн. Китай				
Голей	Тієнсінь	215	44 720	207,9
Шансі	Тайюан	157	15 960	101,6
Схід. Китай				
Анґуй	Гофей	140	33 560	239,9
Шекіянґ	Ганґшау	102	25 280	248,3
Кіянґсу	Нанкінґ	107	45 230	421,5
Фуکیєн	Фушау	123	14 650	119,0
Шантунґ	Тсінан	153	54 030	352,4
Центр. і півд. Китай				
Кіянґсі	Наншанґ	165	18 610	112,9
Гонан	Шенґшоу	167	48 670	291,4
Гунан	Шанґша	211	36 220	172,1
Гупей	Вуган	188	30 790	164,2
Куанґтунґ	Кантон	231	37 960	164,0
Півд. зах. Китай				
Куйшоу	Куйянґ	174	16 890	97,1
Чешуан	Шенґту	569	72 160	126,8
Йіннан	Кунмінґ	436	19 100	43,8
Півн. зах. Китай				
Чінґгай	Сінінґ	721	2 050	2,8
Кансу	Ляншоу	362	12 800	35,3
Шенсі	Сіян	196	18 130	92,6
АВТОНОМНІ РАЙОНИ				
Внутр. Монголія	Гугеґот	1 178	9 200	7,8
Куянґсі	Наннінґ	220	19 390	88,0
Нінґсія	Уйшуан	78	1 810	25,9
Сінкіянґ	Урумші	1 647	5 640	3,4
Тібет	Лґаса	1 222	1 270	1,0
МІСЬКІ РАЙОНИ				
Пекін		4,7	4 010	853,2
Шангай		0,7	6 900	9 857,1
Разом		9 569,4	646 530	67,6

4.1. 1954 р. китайське статистичне бюро міністерства внутрішніх справ подало, що в Китайській Народній Республіці (без Тайвану) жило 582,6 млн. населення. Річний приріст населення в 1953 р. виносив 2,29%, в 1954 р. — 2,34%, в 1955 р. і 1956 рр. — 2,14%, так під кінець 1956 р. кількість населення Китаю виносила 627,8 млн. Коли візьmemo пересічний приріст населення за

13 млн., то на кінець 1960 р. Китай мав 680 млн. населення, що дає нам 60 мешканців на 1 кв. км. В 1961/62 кількість населення перевищила 700 млн.

Коли йдеться про Тайван, то на ньому живе 10 млн. китайців (278 мешканців на 1 кв. км.).

Крім цього, багато китайців живе по різних країнах світу, і вони фактично є п'ятою колоною Китайської Народньої

Республіки. Поза материком китайці живуть у слідуючих країнах:

Азія:	14 151 тис.
Тайланд	14 151 тис.
Гонконг	3 690 "
Малая	2 600 "
Індонезія	2 000 "
Сінгапур	1 167 "
В'єтнам	1 000 "
Бірма	360 "
Камбоджа	218 "
Саравак	190 "
Макао	183 "

Філіппіни	146 "
в інших країнах	230 "
Америка:	278 тис.
ЗДА	118
Канада	37
Куба	26
інші країни	97
Австралія і Нова Зеландія:	71
Гаваї	32
Австралія	14
інші країни	25
Африка:	38
Європа:	11
Загалом	14 549 тис.

ПРОМИСЛОВІСТЬ КНР

Китай в стратегії ССРСР мав відограти дуже важливу роль, ССРСР хотів його використати, без узгодження інтересів китайського народу, як головний ударний клин в Азії в реалізації імперіальних планів Москви. Советська дипломатія була свідомо того, що головними носіями і розсадниками комунізму в Азії є передусім китайці. Тому політика ССРСР у відношенні до Китаю була спрямована до того, щоб у найкоротшому часі піднести цю країну під господарським оглядом, допомагаючи їй капітало-вкладами, матеріялами, технікою і технічним персоналом. Очевидно, советська дипломатія не розраховувала, згл. не передбачила того, що КПК з бігом часу буде претендувати на керівництво в

Азії. Окремим договором між ССРСР і Китаєм з 1957 р. Москва зобов'язалася навіть допомогти Китаєві у виготовленні атомної бомби та іншої нуклеарної зброї. Цей договір односторонньо Москвою був недодержаний, а світ про нього довідався щойно тоді, коли дійшло до підписання московського договору частинного припинення нуклеарних випробувань, якого Пекін не підписав

Промисловість Китаю все ще знаходиться на шляху розвитку. Вона розвивається швидким темпом, на що нам вказують слідуючі дані:

Продукція кам. вугілля Китаю в порівнянні з іншими країнами, починаючи від 1940 р., розвинулася слідуючими темпами (в млн. т.):

	1940	1952	1957	1958	1959	1960
Китай	46,8	66,2	130,7	270,7	347,8	425
ССРСР	165,9	300,8	463,4	496,1	506,5	513
ЗДА	357,6		470,4	387,6	387,4	393,6
Англія	229,9		227,2	219,2	209,3	198,6
Нім. Ф. Р.	184,8		267,2	242,4	236,4	228
Японія	48,6		53,2	51,1	48,6	49,2

Порівняльно советська продукція кам. вугілля за 1930-1940 рр. зросла з 47,7 млн. т. до 165,9 млн. т., отже її зріст був майже у три з половиною рази. Ки-

тайська продукція кам. вугілля за 8 років — від 1952 до кінця 1960 зросла аж у 7 разів.

Продукція електричного струму в мл рд. квт-г.:

Китай	5,9	7,26	19,3	27,5	41,5	55,5
ССРСР	48,3	119,1	209,68	235,3	265,1	292
ЗДА	141,6		716,4	725,8	794,4	844,8
Англія	24,0		90,0	98,4	104,4	102,0
Нім. Ф. Р.	40,8		90,0	93,6	100,8	102,0
Японія	32,4		76,8	82,8	94,8	102,0

У зв'язку зі збільшеною продукцією кам. вугілля й електричного струму помітний зріст металургічної тяжкої про-

мисловості Китаю. Порівняння продукції чавуну Китаю з іншими країнами (в млн. т.):

Китай	1,9	5,9	9,5	20,5	27,7
СССР	25,0	37,0	39,6	42,9	46,8
Нім. Ф. Р.		21,4	19,6	21,6	25,4
Японія		6,8	7,3	9,4	10,6

На першому місці щодо продукції чавуну стоять у світі ЗДА, на другому — СССР, а на третьому Китай. Також на відтинку виплаву чавуну зауважується, що Китай розгортає його продукцію значно скоріше від СССР. Продукція

чавуну в СССР від 1930 до 1940 рр. зросла з 4,9 млн. т. на 14,0 млн. т., тоді як продукція Китаю за час від 1952 до 1960 р. зросла на тринадцять разів більше.

Продукція сталі в Китаю, в порівнянні з продукцією інших країн в млн. т.:

Китай	0,9	1,4	5,4	8,0	13,3	18,5
СССР	18,3	34,4	51,5	54,9	59,9	65,3
ЗДА	28,8		102,0	76,8	85,2	94,3
Нім. Ф. Р.	17,0		17,9	26,1	29,4	34,0
Англія	10,7		22,0	19,5	20,4	25,0
Японія	6,4		12,5	12,1	16,6	21,4

Отже, советська продукція сталі за час від 1930 до 1940 рр. зросла з 5,7 млн. т. на 18,3 млн. т.

Також на відтинку будови машин, після ЗДА і СССР, Китай стоїть на третьому місці в світі. Самозрозуміло, ки-

тайці ще не продукують модерних машин, а тільки старі моделі, але цією продукцією вони є в стані заспокоювати внутрішнє запотребування. Продукція машин (в тис. штук) в Китаю, в порівнянні з іншими країнами є слідуюча:

Китай	5,4	13,7	28	50	70	90
СССР	58,4	74,6	131,0	138,3	147,1	154
ЗДА			166,6			

Отже, на підставі повищого порівняння продукції машин, бачимо, що Китай вже перегнав найкраще індустріялізовані країни сх. блоку — Чехословаччину і Німецьку ДР, продукуючи більше, як обидві країни разом.

Також і продукція інших важливих матеріалів значно швидше зростає в Китаї у порівнянні зі зростом в інших країнах сх. блоку. Напр., продукція цементу в 1960 р. цілого сх. блоку виносила 87, 2 млн. т., в тому продукція самого тільки СССР — 45,5 млн. т., Китаю — 16 млн. т., а решта припала на продукцію інших комуністичних країн.

Кореспондент швейцарського тижневика «Ді Вельтвохе», Й. Вольфенден* подає з Москви, що москалі з презирством дивляться на індустріяльний прогрес Китаю і вважають, що він у майбутньому буде реальною небезпекою для советської промисловости. І в цьому москалі не помиляються! Наразі Китай відстає на відтинку нафтової промисло-

вости, але є підстави, що й ця промисловість вкортці буде розвинута, бо він посідає багаті нафтові родовища. Видобуток нафти в 1960 р. в Китаї виносив 5500 тис. т., (1949 р. — 122 тис. т., 1952 — 436 тис. т.).

Запаси кам. вугілля Китаю є оцінені на 400 млрд. тонн, тоді як запаси всіх комуністичних країн, разом узятих, становлять 1,5 білльона тонн. Запаси залізної руди Китаю є оцінені на 12 млрд. т. Китай посідає також дуже великі нафтові родовища, які ще не є експлуатовані. Крім цього, Китай видобуває нержавіючі метали: манган, антїмон, вольфрам, молібден, міль, олово, цинк, боксити, живе срібло, срібло, золото і магnezії.

Воєнний потенціал КНР

Коли говорити про воєнний потенціал Китаю, то він на протязі найближчих 10 років не буде жодною загрозою ані для ЗДА, ані для СССР. Однак, уже сьогодні питання, як сильний є Китай

під оглядом воєнного потенціалу непокоїть не тільки ССРСР, але також і ЗДА. Між усіма азійськими країнами Китай сьогодні посідає найбільший воєнний потенціал. Японія, яка до капітуляції на Дал. Сході посідала найбільший воєнний потенціал, сьогодні з Китаєм не може під цим оглядом зрівнятися. Також інші «100 мільйонові народи» Азії не посідають такого потенціалу, як Китай. Основа для домінуючого положення Китаю в Азії базується на двох головних факторах. Поперше, на колосальному людському потенціалі, і, друге, — обставині, що від самого початку він був побудований на плянах воєнної потуги. На протязі 14-ти років, мале, але активне партійне керівництво КПК потрапило найсуворіше організувати коло 675 млн. населення і поставити його до диспозиції революційної ідеології для завоювання світу комунізмом, також при допомозі не коекзистенції, але воєнного потенціалу. Тому кожна внутрішня проблема, господарського або соціального характеру, служить як засіб для зміцнення великих військово-політичних плянувань. На відміну від ССРСР, де партія контролює збройні сили, населення Китаю є опановане військовими організаціями. Від 1958 р., в наслідок впровадження народніх комун під гаслом «Кожний вояком!», велика частина населення була влучена у мільйонові формації і паравійськові з'єднання. Ці організації подібні своєю організаційною структурою до т. зв. кол. нім. «Арбайтс-дінст-у» III-го Райху, або організації Шпера. Тому вони не є ще властивими збройними силами. Міліційні організації є організовані в дивізії, полки, батальйони і сотні, подібно як збройні сили, але їх призначення у військових рамах, це поготівля праці й політичне керування, тому вони не є формаціями для воєнних дій. Численність таких формацій є дуже велика, нап., за даними «Пекінської газети», в самій тільки провінції Гонан було більше 20 млн. мешканців, приналежних до народньої міліції.

Дійсні збройні сили Китаю є зорганізовані в армії, порівняльно невеликому летунстві й малих воєнно-морських силах. Коли йдеться про численність

збройних сил Китаю, то офіційних даних про них немає. Західні знавці оцінюють кількісний стан на 3 млн., а офіційні націонал-китайські джерела подають численність на 2,5 млн. Розподіл цієї великої маси людського потенціалу на три основні роди зброї: наз. армію, летунство і воєнно-морські сили, під концепційним оглядом є неспівмірний. І так, на армію припадає аж 95%, на летунство близько 75,000, а на воєнно-морські сили — 50.000. Вже ці приблизні чисельні дані вказують на те, що китайські збройні сили є наставлені до продовження сухопутньої війни й під цим оглядом вони відрізняються від збройних сил ССРСР або ЗДА. Коли в збройних силах ЗДА пропорція величини окремих родів зброї є розподілена за ключем поіблизно $\frac{1}{3}$, то в них (загальна кількість є така сама, як Китаю, летунство аж у 12 разів більше від китайського, а загальна кількість воєнно-морських сил є аж у 16 разів більша від китайських. Ця фундаментальна різниця в структурі збройних сил ЗДА і Китаю вказує на те, що збройні сили ЗДА є готовлені до гльобального провадження війни, а китайські, мабуть тимчасово, тільки до війни на азійському континенті. До великих повітряних і морських воєнних операцій китайські збройні сили не надаються. Як довго такий стан буде тривати в китайських збройних силах, залежатиме багато від ССРСР, бо їх модернізація переводиться дуже повільно й то при великій ще допомозі Москви.

Після війни в Кореї китайську армію переорганізовано на советський зразок і її дещо озброєно модерною зброєю. Сьогодні наземні сили Китаю є зорганізовані в 150-160 дивізіях, кожна по 12 тис. чоловік, у тому числі 135 піхотних, 10 панцерних і 3 повітряно-десантних дивізії. На советський зразок є зорганізовані також дивізії польової і зенітної артилерії. Озброєння і випосаження армії советського походження. Коли в 1960 р. ССРСР припинив постачання зброї, Китай приступив до продукції власних панцерів, однак власна продукція ще не є в стані повністю покривати запотребовання. Започаткована на повний хід модернізація армії мусіла бути припинена, аж опісля коло 50% формацій було

наново випосажено модерною зброєю, а других 50% мають на озброєнні стару, ще з корейської війни військову техніку.

Подібний стан спостерігаємо у китайському летунстві, яке було узалежене від советських поставок. Воно диспонує сьогодні близько 2700 літаками, з того половина — реактивні винищувачі, сов. зразка. Від деякого часу Китай приступив до розбудови власної літакобудівельної промисловості і вже будував за ліценцією літаки «МІГ-17» і «МІГ-19». Однак, сьогодні можна мати сумнів у тому, щоб дальша продукція цих винищувачів продовжувалася, бо СССР забрав із Китаю свій технічний персонал. Дотеперішня структура китайського летунства вказує на те, що воно школиться до тактичного ведення війни, особливо для підсилювання дії армії й оборони побережжя. Для оперативного ведення війни, мабуть, було призначене советське летунство, тому Китай його сьогодні не посідає. У зв'язку з цим, китайське летунство має дуже великі браки, які можна буде усунути тільки власними заходами, а це в'яжеться з коштами, які ще більше зростуть з причини старань, щоб Китай мав своє власне нуклеарне озброєння. Відомий американський журналіст Стюарт Ельзон твердив, що перша проба китайської бомби наступить за яких 6-8 місяців в провінції Нінгсія, недалеко монгольського кордону. (Ця бомба вже була експлодована недавно). Коли Китай, після випробування бомби, переставиться на продукцію нуклеарної зброї і ракет, це буде ознакою, що він готується до міжконтинентальної війни. Але до цього ще дуже далеко.

Дальшою важливістю в розвитку китайського летунства являється брак пального — бензини, не тільки для військової резерви, але передусім для вишколу летунів. Продукція нафти Китаю, у порівнянні з ішими соц. країнами в 1957-1960 рр. в млн. тонн, була слідує:

	1957	1958	1959	1960*
Разом сх. блок	112,7	128,6	146,2	79,9
в тому: СССР	98,3	113,3	129,5	70,7
Румунія	11,2	11,6	11,4	5,8
Китай	1,5	2,3	3,7	2,3

*) 1960 р., продукція за перше півріччя.

СССР для Китаю в 1958 р. доставив 2,51 млн. тонн нафти, в тому числі 0,67 млн. тонн ропи; в 1959 р. — 3,05 млн. тонн, в тому 0,64 млн. тонн ропи.

СССР зуживає річно нафтових продуктів у млн. тонн в промисловості, збройних силах і т. д., що становить і становитиме: 1959 р. — 108, 1965 р. — 190, 1972 р. — 300. Ці дані зужиття нафтових продуктів в СССР наглядно віддзеркалюють те, який великий є їх брак у Китаї.

Военно-морські сили Китаю надаються хіба лише до оборони узбережжя. Вони складаються з релятивно великої кількості малих і легких з'єднань. Загальний тоннаж — 280.000 тонн (1200 кораблів). У тому числі 200 кораблів можна вважати за військові, але між ними є багато малих, за виїмком 4-ох винищувачів, 28 підводних і 15 стежних човнів. Такою силою військово-морських сил хоче Китай контролювати Жовте море та провадити операції проти Тайланду (Формози). Тяжко є передбачити, чи Китай буде міг надіятися на советську допомогу, бо дотепер вона була непомітна. Тому про реальну оборону побережжя Китай мусить подбати вже зараз, бо СССР, з уваги на обостороннє неуступчиве порізнення, мабуть не рішиться йти з допомогою своєму «братові».

До цього ще доходять старання китайського уряду мати власну нуклеарну зброю. Очевидно, це є пов'язане з великими коштами, йдеться не тільки про зброю, але головню про дуже складовані зброєдвигуни, що є пов'язане з технікою і грошовими витратами. Хрущов висловився про китайський нуклеарний потенціал так: «Китай не посідає індустріальних передумов, щоб побудувати ядернозброєвий потенціал і розвинути кінцеві зброєдвигунні системи». Щоб Китай міг посідати власний нуклеарний потенціал, йому потрібно ще десятки років, а за той час нуклеарний потенціал ЗДА збільшиться на яких 40.000 нуклеарних одиниць, і то незалежно від ракет і стратегічних бомбардувальників. Тож на кінець насувається питання — при чому тут жовта загроза, про яку безперерійно нагадує американська пропаганда.

Китайська воєнна доктрина базується на власних досвідах і взорах, які походять з-перед 500 років до н. Хр. (Сан-Чу) «Мистецтво воювання». Вона є змодернізована й подана до відома всім зверхникам командування у формі 10 вояцьких заповідей. В засаді ця доктрина згл. тактика, не розходиться з тактичними засадами всіх армій світу. Дисципліна в армії є дуже гостра, і, наприклад, за погане виконання наказу або критику командирів часто стосується кара смерті.

Чи Китай можна вважати світовою потугою?

Не зважаючи на те, що Китай щодо кількості населення (700 млн.) переважає СРСР (225 млн.), він усе ж таки є малою державою, бо стоїть далеко позаду на господарському і військовому відтинках. Китай уподібнився до Індії, яка є багатою країною щодо населення (440 млн.), але рівночасно під господар-

Використані джерела:

Otto Franke: *Geschichte des chinesischen Reiches*. 5 Bände. Berlin: De Gruyter, 1930-1952.

Gustav Amann: *Geschichte der chinesischen Revolution*. Berlin: K. Vowinkel, 1928.

Derk Bodde: *Peking Tagebuch. Ein Jahr Revolution in China*. Wiesbaden: Brockhaus, 1952.

Brandt-Schwartz: *Der Kommunismus in China. Eine Dokumentar-Geschichte*. München: Oldenburg, 1955.

Wolfgang Franke: *Ein Jahrhundert der chinesischen Revolution, 1851-1949*. München: Oldenburg, 1958.

ським оглядом ці обидві країни є недорозвинені, тому їхнє населення часто терпить від голоду. »Великий скок« уперед, у зв'язку з політикою народніх комун, про який розписувалася китайська комуністична пропаганда, спричинив катастрофічне положення в господарстві. Щоб стати дійсною світовою потугою, Китаєві потрібно ще дуже багато. Пекін не спромігся навіть на те, щоб здобути острів Квемой, який лежить недалеко побережжя материка. Коли ж ідеться про пальне (бензину), китайське летунство є узалежене від советських постачань, які вже є зредуковані до мінімуму і кожночасно можуть бути перервані. І коли вже навіть дійшло до експльоїції першої китайської атомової бомби, Китай ще довго не буде дійсною атомною потугою, бо на розбудову атомного арсеналу в нього немає фінансових засобів. Значення цього атомного вибуху мало радше психологічний, а не військовий характер.

Kenneth Scott Latourette: *Geschichte des Fernen Ostens in den letzten hundert Jahren*. Frankfurt/Main: Metzner, 1959.

Robert Payne: *Mao Tse-tung*. Hamburg: Krüger, 1951.

Cho-Ming Li: *Economic Development of Communist China*. Los Angeles, 1959.

Grossmann, Bernhard: *Die wirtschaftliche Entwicklung der Volkrepublik China*. — Methoden und Probleme kommunistischer Wirtschaftspolitik. Stuttgart, 1960.

Handke, Werner: *Die Wirtschaft Chinas*. Frankfurt a. M., 1959.

»Die Weltwoche.« Was die Russen über die Chinesen denken?

НОВИЙ ПРЕЗИДЕНТ М.О.С.Р.

На цьогорічному Конгресі Міжнародної Організації Старшин Резерви в Антверпені, був вибраний президентом цієї організації італійський генерал-лейтенант Джузеппе Піззорно. В першій світовій війні він відзначився в боях проти австро-угорської армії й був тричі ранений. Після закінчення війни працював в італійському генеральному штабі й приймав участь в абесінській кампанії. В другій світовій війні був шефом штабу італійської армії, що оперувала в Ефіопії, і там попав у полон. Після війни був командиром дивізії, а перед своїм відходом з активної військової служби був призначений генеральним секретарем італійських збройних сил.

ДРУЗЯМ З-ПІД БРОДІВ

Липень 1943-го року... Розлоге Підкарпаття купається в золотистих проміннях гарячого сонця. Всюди панує дрімлива тиша, але її час від часу порушує переїзд військових автомашин або перелет сталевих птиць, які привертають глядача до суворої дійсності й переконують його, що ця тиша лише позірна — десь там далеко, за сотнями кілометрів простору змагаються кров і залізо...

В одному з підкарпатських міст струнками лавами маршує до залізничного двірця молодь. І птахом лине гучна пісня:

«Хто живий, хто живий,
В ряд ставай, в ряд ставай,
Берснити, захищати рідний край...»

Її луна відбивається від кам'яних мурів і несеться ген-ген над розлогими лавами золотої пшениці.

Лопочуть синьо-жовті прапори, красуються леви — знамена Галицької землі. А довкруги сотні, сотні людей... На станції жде потяг, завітчанний китицями свіжих, пахучих квітів. Сопе паровіз.

— Відділ, стій! До вагонів грузись! — паде команда «старої війни».

Щирі материнські благословення на невідомий і важкий вояцький шлях, невинні дівочі поцілунки, дружні потиски рук. На очах багатьох блищать від зворушення сльози... Сипляться китиці квітів... Потяг зникає за обрієм, а з ним і луна:

«До вагонів повсідали і так собі заспівали:
Хлопці, підемо боротися за славу,
За Україну, за рідні права-державу...»

* * *

Проминають дні за днями, тижні за тижнями, а там і місяці на вивченні військової справи. І характер мрійливо-ідейного юнака змінюється, перетоплюється, а цей юнак поволі стає здисциплінованим сталево-твердим вояком. Особливо вправи, переводжувані на касарняних площах або на розлогих полігонах,

загартовують вояків фізично: засвоєні у викладових залах знання вони примінюють на практиці. Постійні нічні сполохи і важкі, виснажуючі марші дають передмову фронтовій дійсності. Зроджується військовий гумор, з'являється ройова, чотова, а потім і сотенна дружба. Вояк починає гордитися приналежністю до своєї сотні. Цивільні чи станові різниці й титули зникають цілковито — їх заступає щире вояцьке побратимство.

У пам'ятному травні 1944 року Нойгаммер кишить від вояцької маси. Це з'їжджаються з різних вишкільних місцевостей вояки «Галицької Дивізії». Деякі з них удекоровані підстаршинськими чи навіть і старшинськими відзнаками — це нагорода за успіх у навчанні. Ступнево сотні набирають українського характеру. Частіше чути звіти бунчужних сотенним в українській мові, замість чужого й немилого воякам «гін леген», лунає різке «долів!»

На полях тактичних вправ зіграються в уявних боях сотні, полки, а на закінчення ціла Дивізія. І тоді приходить оцінка: вона здатна до фронтових дій.

Перед виструнченою своєю і чужою військовою елітою промаршовують у бойовому виряді струнки лави піхотинських полків, пролітають запряги артилерійських батарей, ідуть вози тяжких сотень із «циганською артилерією», за ними йдуть сапери, фізілери, штабові частини, радієві з'єднання, проїжджають протилетунські гармати, санітарні відділи, обоз... Модерне озброєння Дивізії і юність її вояків роблять враження, що вона — першорядна бойова одиниця.

До станції Саган під'їжджають порожні ешелони, і Дивізія завантажується. Напряма — Станиславів. Радості вояків немає меж. За площами вправ чи касарняною дисципліною ніхто й не думає жалувати. Гуцули мріють про те, щоб швидше побачити сині гори зі струнками «ялицями»...

«В горах грім гуде, знать зима буде...» — несеться з їхніх кремезних грудей.

Потяги мчать безупину вдень і вночі на схід, на кривавий тан із ворогом. Над ними час від часу пролітають охоронні літаки.

Між стрільцями 10-ої сотні 30-го полку ведуться жартівливі гутірки. Ройовий Богдан завжди любить причепитися до сотенного рахівника Василя, який, на жаль, не вміє його позбутися. А мета проста — виманити в нього дещо з прихованих «маркетенденвагрен», скажімо, пляшку вина або коробку папіросів...

Поручник Березовський, стрінувшись із поручником Поспіловським, залюбки згадують «стару войну» і часи еміграції та стараються передбачити загадковість близького майбутнього. Вони, радше дипломатично, уникають товариства курінного Кльокара — до німців, у загальному, ставляться з резервою.

У проміннях попудневого сонця заблищали копули церков Ярослава — і потяг помчав українською землею, землею колосистих ланів пшениці, над якими оморфом розкрилася синя блакить небесного алькову.

Потяг пролітає стрілою через срібну стрічку Сяну. За ним лишається Перемішль. Жниці повівають хустинами стрільцям на прощання. А над широкими полями несеться стрілецька пісня: «Мав я раз дівчиноньку чепурненьку...» Її змінює друга: «Як ішов я з Дебричина до Хусту...» А потім ще і ще. Духовому піднесенню дивізійників немає спини. Цей образ залишиться очевидцям у пам'яті навіки. Якось міцніше стискають руки кріс, хочеться якнайшвидшої зустрічі з ворогом.

Ось і північ. Великий львівський двірць купається в саяві блідолицього місяця. Всюди тиша. Зловіща тиша. На душі стає трохи моторошно. Потяг спинається на хвилину. Якась жінка розпитує, чи не бачили її сина, в іншому місці дружина намагається знайти свого чоловіка.

Поручник Березовський вертає зі штабу куреня з вісткою, що місце призначення Дивізії змінено. Новий напрям — Броди...

На станції Ожидів транспорт швидко розвантажується. Ще під покровом

темряви треба зникнути в довколишніх лісах, бо на світанку сюди завітають «красные льотчики». Літня липнева ніч коротка.

Після кількадечної подорожі приємно простягнутися на зеленому моху під крилатим дубом. Одні сплять, другі пишуть польові листи. Хтось веде живу розмову з друзями. З польової кухні доноситься аромат приготовленої їжі.

Під вечір починається марш пішаними дорогами піль Брідицини. Здалека щораз то виразніше несеться гук фронту, на обрії палають заграви пожеж, темряву ночі прорізують світляні ракети. Приходить наказ зайняти другу

Молоді добровольці перед від'їздом на вишкіл.

лінію оборони та розбудувати свої становища. У поблизу село падають стрільна далекобійних гармат ворожої артилерії. Часто навідуються розвідувальні літаки ворога.

Лінія оборони розбудовується швидкими темпами, згідно з вишкілним правилом — якнайглибше. Сотенний табір окопався в сусідньому ліску, і сотник Підгайний нарікає, що 11-іх сотні призначено підмоклу сіножать, де окопи підпливають водою.

Дні проходять на вправах у стрілянні протипанцерними п'ястуками чи «панцерштреками», а вечорами всі, крім стійкових, спішать до поблизу села на вечериці.

У неділю раннім-ранком зареготав зловісним реготом цілий фронт. Скінчилася стрілецька іділія. Виття «катюш» змішалось з вибухами гарматних стрі-

лен та рокотінням бомбардувальників. 30-й полк у поспіху залишає розбудовану лінію оборони. Наказ — змінити німецьку фронтову частину в передовій лінії у самому розгарі бою. Димить згарищами село Котів. Безперервним потоком пливають відступаючі відділи німецької армії — перелякана піхота, підбиті військові вози. На панцерах лежать убиті й поранені. Довкола чутно іржання коней і крик людей, а з повітряних висот сипляться ворожі бомби, тріскотить бортова зброя. Образ жахливий: на землі почалося пекло...

Хоча в деякого й зростаються симптоми страху, стрільці сприймають перший образ фронтової паніки гей би байдуже і маршують уперед до місця свого призначення. Чим ближче, тим спокійнішим стає фронт. Це видається сотенно-му підозрілим і він висилає розвідувальні стежі. Німецьких частин немає ніде. Ще хвилина, ще дві, і маршуючу в розстріляних сотню засипає гураганний вогонь. Виникає хвилеве замішання, і тоді паде раптовий наказ:

— Долів! Вогонь! До протинаступу готуйсь!

Гримляче «Слава!», «За Україну!» змішується з варварським «Ура!». Ворога викинуто зі займаних ним становищ. Фронтвий відтинок здобуто, але, завдяки втечі німців, 30-й полк заплатив дуже високу ціну вбитими й пораненими. В таких незavidних умовах він прийняв на себе переxресний вогонь й осягнув першу, нехай і хвилову перемогу. Перші краплі крови дивізіоників зросили українську землю, перші жертви спочили вічним сном у її лоні. В продірявлених кулями сталевих шоломах вітер заграв тужливу мелодію...

Ніччю, підрахувавши свої втрати, І-ий курінь 30-го полку займає оборонні становища в лісах біля Майдану. Поволі підноситься ранкова мряка. Гарячі проміння сонця огрівають зморених стрільців. Хочеться заснути й забути страшний учорашній день. Телефоністи кінчають прокладання телефонних польових ліній і вертають до штабу куреня, який примістився в землянці.

Тут і там паде крісовий постріл. Тут і там гаркає гармата. А потім починає грати ціла фронтowa оркестра. Дивізіоні

гармаші відповідають гідно. Цільно стріляючи, вони швидко змінюють становища протипанцерних гармат. Угорі кружляє ворожий розвідувальний літак. Ворога, який атакує, стрільці відкидають і самі переходять до протинаступу.

В обідню пору фронт заспокоюється. Ранених швидко відсилають до польового шпиталю в Ясенові. Вбитих так само швидко ховають. Біля церкви на Майдані виростають нові могили. Несподівано гранатометне стрільно падає біля курінної землянки, важко раничи бунчужних 11-ої і 12-ої сотень та збройового 9-ої сотні. Бунчужному 10-ої сотні вояцьке щастя дописало.

Курінний Кльокер висилає поручника Поспіловського з двома добровільцями в розвідку. За якийсь час вони повертають не тільки з двома полоненими, але ще й приносять ворожий гранатомет.

Після обіду фронтowa хуртовина зривається знову і триває до самого вечора. Паде дощ. Уночі відбувається перегруповування. Ряди І-го куреня дуже прорідли, а ворог продовжує натискати. Наступні дні це бої за Олесько й Підгірці та повільний відступ перед переважаючими ворожими силами в напрямі на Княже. Довкруги клекоче бій, але свідомість того, що Дивізія потрапила в оточення, не викликає серед стрільців паніки. Кружляють поголоски, що в між часі нам прийдуть із допомогою відділи УПА. Старшини додають стрільцям відваги і ростять у них надію на успішний пробій. Що ж... У товаристві і смерть не страшна...

Під безперервним дощем куль ворожої бортової зброї та градом бомб відступають проріджені лави дивізіоників полями Золочівщини. Здалеку майоріє на Підлисецькій Білій Горі чавунний хрест. Це ж звідси залунали слова пробудителя Галичини о. Маркіяна Шашкевича. І власне тут, багато років пізніше, український вояк зі зброєю в руках став на нерівний змаг із ворогом. Що за дивний збіг обставин... Нестримно хочеться задеклямувати: «Квітка дрібненька просила неньку весну раненьку...»

Важкі кулемети збивають ворожі літаки. Безперервні бої позначають шлях відступу Дивізії, залишеної найвищим командуванням напризволяще. Ворожий перстень стискає її з кожним днем усе більше й більше. Але штаб Дивізії має плян: відступ через Почапи, Хильничі й Княже, а потім прорив на Золочів.

21-го липня робиться перегруповування Дивізії. Знищується весь непотрібний військовий матеріал. Санітари підбирають поранених, а сапери на швидку будують міст. Усюди тиша. Темряву ночі прорізують світла ворожих прожекторів. Напевно ворог сподівається наступу. Але довкруги панує зловіща тиша.

На світанку 22-го липня 1944-го року ворог засипає дивізійну колону гурганним вогнем. Ранкове повітря здригається від голосного «Слава!», «За Україну!» — і стрільці починають пробій. У кожного одна думка — вперед і тільки вперед! Зрештою, таким є останній наказ.

Довкруги літають мерехтливими вогниками світляні набой. Над головами проносяться чотири німецькі літаки й засипають ворожу лінію вогнем бортової зброї. Це вперше за три тижні нерівних боїв з'явилася летунська допомога. Ворожі становища на залізничному насипі розшарпані. «Красноармейці» тікають у безладді. Ще крок, ще два, і в залісненому узгір'ї знаходять тимчасовий притулок ті, яким пощастило вирватися з пекельного оточення.

А на розлогій долині палає дивізійна колона, яку цілковито знищило несамолюбне бомбардування ворога. Такий трагічний епілог трижневих боїв... А десь там, на Підкарпатті, в сільській церковці линуць благальні молитви о. Миколи в наміренні його парафіян-дивізійників...

У часі короткої передишки ворожа кінна розвідка засипає стрільців автоматним вогнем й утікає. На щастя, немає вбитих і ранених. Поручник Чучкевич й о. пор. Левенець ведуть під охороною лісів відступаючих дивізійників у напрямі Ходорова. Терен опанований ворогом. На польових дорогах усюди видніють ворожі танки, але відступ проходить ніби в нічийому терені. Знеможені

фізично й прибиті духово, стрільці відступають на захід, де їх повинні зустріти німецькі відділи.

У відступі вони минають за селом село, зустрічаючи в кожному з них щирість і гостинність. Жінки просять зупинитися хоч на хвилину біля хат, обмитися холодною водою з колодязя та відсвіжитися холодним квасним молоком. Запорошені, залиті липневою спекою і спрагнені стрільці ніколи не забудуть щирої гостинності рідного населення. Відходячи, кажуть:

— Прощайте... Ми ще повернемось...

І знову закурені польові дороги. Знову нестерпна спека. Біля Ходорова з'являються перші німецькі танки. Залоги оповідають, що першим їхнім завданням було допомогти прорвати кільце нашого оточення, але опісля цей наказ чомусь змінився.

Важка польова гармата заїздить на фронтів позиції.

Щораз то більше зустрічається розбитків німецької армії. Вони відступають у напрямі Стрия. Стрільці, як хто може, приміщуються на возах і гарматах відступаючих частин, бо ноги відмовляють послуху. Вони запорошені від стіп до голови, але в їхніх стомлених очах суворість.

Біля Стрия військова польова жандармерія зупиняє розбитки, творить із них на швидку сотні й відсилає їх у напрямі наступаючого ворога. Уникаючи влучення до новосформованих сотень, диві-

зійники прямують на Стрий, де знаходять більше своїх. Ходять чутки, що в Стрию буде збірний пункт Дивізії.

Раптом недалеко, біля костюлу, строчить кулемет. Говорять, що то діють польські партизани. Пробувши в Стрию кілька непевних годин, відступаємо через Дрогобич. Головний двірець порожній. Авто мчить Стрийською вулицею. Ось Український Народний Дім, театр, церква св. Трійці, високий ратуш, а направо видніє гімназія ім. І. Франка й Самбірська вулиця з незабутнім моло-

дечим »корзом«... Місто жахливо порожнє і справляє дуже пригніблююче враження.

А потім — Старий Самбір, Турка і Закарпаття. Тут у містечку Середньому збірний пункт Дивізії. Скінчився перший етап її боїв і хоча він був позначений великим трагізмом, усе ж започаткував нову еру в існуванні українських збройних сил, їх регулярних частин. На зміну полеглим під Бродами героям прийшли нові борці.

В. ТОМКІВ

КРИЗА В НАТО

Недавно минуло 15 років з того часу, коли в присутності президента ЗДА, Гарі Трумана репрезентанти десятих західноєвропейських країн, з одного боку, а два північноамериканські, з другого, підписали т. зв. Північно-Атлантийський Договір Взаємної Оборони, популярно відомий під назвою — НАТО. Було це у Вашингтоні, в дні 4-го квітня 1949 р. В атмосфері повної згоди і без найменшого натяку на їх більшу чи меншу важливість, силу чи значення репрезентанти Бельгії, Вел. Британії, Голландії, Данії, Ісландії, Італії, Канади, Люксембургу, Норвегії, Португалії, Франції і ЗДА підписали договір як рівні з рівними.

Через майже цілий рік до того часу, в зруйновану довготривалою війною Європу, в рамках плану Маршала, ЗДА — направляли велетенську своїми розмірами допомогу. Підписуючи цей, насправді — найкоротший і єдиний того роду в усій історії людства документ, ЗДА зв'язали

себе з країнами західної Європи не тільки економічно, але політично і мілітарно. (Туреччина і Греція пристали до НАТО в лютому 1952 р., а Федеративну Німецьку Республіку прийнято в травні 1955 р., — таким чином, НАТО охоплює 15 країн). Завдяки присутності ЗДА, най-

могутнішої в світі потуги, яка одинока на той час була озброєна атомними бомбами, НАТО стало справді сильним мілітарним союзом вільних країн. І хоч советська пропаганда засуджувала договір, як новий імперіалізм, що плянує вчинити агресію проти ССР, — сам документ ніде чого подібного не каже і нема в ньому ніяких таємних чи додаткових

ЧЛЕНИ НАТО Є ЗОБОВ'ЯЗАНІ...

...робити все можливе, щоб міжнародні спори, непорозуміння і всякі диспути були розв'язувані і полагоджувані шляхом переговорів... Країни НАТО будуть здержуватися від ужиття сили і погрожувань в міжнародних стосунках і поступатимуть згідно з духом Хартії ООН (1-ий параграф Півн. Атлантийського Договору).

...розвивати і зміцнювати власні вільні інституції, які сприяють зростові добробуту, стабільності і міжнародної приязні (2-ий параграф).

...уникати конфліктів у міжнародних стосунках; основою-основ економічної політики мусить бути насамперед тісна співпраця й економічна колаборація всередині країн НАТО (2-ий параграф).

...вважати збройну атаку на будь-яку країну члена НАТО в Європі чи Америці — атакою проти них усіх (5-ий параграф).

клявзуль. Ніде ані словечком не згадується, що хтось є, чи міг би стати потенційним агресором проти країн НАТО. Навпаки, договір базується на однозначній концепції потреби і konieczности оборони, на випадок, коли б хтось, де, коли б вчинив агресію проти країн НАТО.

НАТО не мало і не може мати ніяких плянів офензивної атаки. Договір зв'язує, насправді, всяку можливу ініціативу для своїх членів, тоді, коли евентуальним опонентам НАТО дається повну волю і свободу вибору часу (дня чи ночі, години і хвилини) і місця (чи місць!) атаки. Країни НАТО прийняли саме таку (невигідну) концепцію тому, що, згідно з їх твердженнями, вони не мали і не мають плянів атакувати чи починати «превентивну війну» проти ССРСР. В світлі вищесказаного, варто зупинитися над питанням —

ЯК ДІЙШЛО ДО ПОСТАННЯ НАТО?

Треба признати, що після повної капітуляції Італії, Німеччини і Японії в 1945 році радість з досягнутої перемоги серед суспільства західних країн була величезна.

Та вже з перших хвилин, коли мільйони вояків верталися додому, до своїх рідних, а репрезентанти півсотні найбагатших і наймогутніших потуг творили в Сан Франціско ООН, — організацію, яка мала на далеку мету гарантувати лад, спокій і мир в усьому світі, — ситуація на сході ставала щораз грізнішою.

Коли у висліді масової демобілізації, під кінець місяця травня 1946 р., з числа понад 5,000,000 вояків у військових силах західних держав, залишилося під зброєю ледве 900,000, то ССРСР вдержував в постійному бойовому поготівлі 4.000,000. Скоро, бо вже під кінець 1947 року, ця колосальна своїми розмірами армія зросла аж до п'яти мільйонів! В додатку, в пізніших роках, це число ще й поповнювалося новими і свіжими дивізіями з т. зв. сателітних країн.

Коли проголошено довгожданий оклик — «кінець війні!» — то на Заході мало хто турбувався війсьним вирядом. Ніхто не мав охоти вдержувати цей виряд в потрібному стані, а, що найважливіше, — коли не стало найконечнішого персоналу, людей, для обслуги велетенських магазинів і військових баз, — наявне там спорядження і машинерію — нищено. Залишено цілі гори заліза і сталі, які іржавіли всюди там, де колись під час великих військових операцій, гриміли день і ніч гуркотом і гамором великі ремонтні, постачальні й інші бази.

Зате ССРСР удержував у повному бойовому поготівлі війське летунство силою понад 20.000 літаків і в повній мілітарній готовості та у всебічному військовому спорядженні 175 дивізій. Для вдержування й оснащування вирядом і спорядженням цієї, наймогутнішої в мирному часі, військ сили, — працювала вся величезна війська індустрія ССРСР, яка не тільки не припинила, а, власне, в багато разів збільшила свою продуктивну видайність. Поруч вже існуючих, розкинутих в усьому ССРСР військових заводів, ставали до ладу нові. З них — безнастанно, немов ріками, плило нове озброєння, нові, все кращі машини, літаки і танки, виряд і спорядження.

Назверх, щоправда, здавалося, що покищо, як Захід, так і Схід — додержувалися своїх військових зобов'язань і постанов з Ялти та Потсдаму, а це в основному означало, що союзники мали додержуватися плянної евакуації своїх Ці війська мали бути відтягнені так скоро, як тільки в усіх цих країнах, що стали звільнені від нацистської тиранії, відбудуться вільні, демократичні вибори. А на дальшу мету, була, як сказано, *візія миру*, який гарантувала збірна Рада Безпеки ООН. Для суспільства країн демократичного Заходу мир означав поворот до цивільного життя, працю над відбудовою свого занедбаного і зруйнованого господарства, а тим самим реалізацію добробуту і щастя.

В розумінні комуністів, це означало щось інше. Для Сталіна і його соратників у Кремлі мир — це була *війна іншими засобами*. Так скоро, як тільки Захід здемобілізувався, советські збройні сили в усіх окупованих територіях стали вирішальним політичним інструментом. Советська «дипломатія», охоронювана і підтримувана багнетами Червоної Армії і її спеціальних відділів, розгорнула велику офензиву агітації, пропаганди, провокацій, застрашувань та всяких форм *ліквідації* опонентів і противників комунізму. Таким чином, у листопаді 1947 р., комуністи «прийшли до влади» в Польщі і Мадярщині, а в грудні в Болгарії. З початком 1948 р. прийшла черга на Румунію, а в березні на Чехословаччину. Лис-

та імпресивних здобутків СССР засобами «холодної війни» звучала далеко грізніше, ніж колишні подвиги гітлерівської Німеччини, в її оригінальних операціях т. зв. «бліцкриг»-у.

Ці «завоювання» наближалися всіми дорогами в сторону Заходу. Здавалося, що проти цієї «офензиви», подібно, як в східній, так і в зах. Європі ніхто і ніщо не встоїться. Проти саботажів, підривних рухів і розмальованих всюди серпа і молота (зокрема в Італії і Франції) — не було ради. Навіть ген. Двайт Айзенгауер, на запит, що потрібне советській армії, щоб досягти берегів Атлантику, відповів, що хіба чоботи.

Крім «мирного» наступу, підривних рухів, використання льокальних комуністичних партій для проникання п'ятих колон тощо, СССР погрожував безпосереднім ужиттям збройної сили проти цілого ряду не комуністичних країн в Європі й Азії. Здавалося, що жертвою цих советських атак впаде Туреччина. В Греції, з незначної, підтримуваної советами комуністичної партизанки, розросталася боротьба до великих розмірів громадянської війни. Комуністична агітація не вгавала в Персії, Індії і Бірмі, а в Маляях і у французькому Індо-Китаї вибухли реbelie, для поборювання яких були потрібні колосальний капітал і великі військові сили. Немало клопотів завдала Заходові підбурювана советами північна Корея, яка при підтримці СССР і червоного Китаю намагалася опанувати південну. А все таки, мимо всіх цих провокацій і неможливості їх позитивного полагодження на форумі ОН через вперте і послідовне уживання «вето» советською делегацією, державний секретар ЗДА Джордж С. Маршал пропонував безуспішно прийняти його плян допомоги для країн східньої Європи.

В серпні 1948 р. почалася бльокада Берліну. Стаціонауючим військовим з'єднанням та два і півмільйоновому цивільному населенню британського, французького й американського секторів міста загрожувало мариво голоду. Ізоляцією та замкненням усіх шляхів постачання через советську зону Німеччини совети сподівалися змусити західні великодержави покинути місто а, таким чином, також і

західній Берлін. Усі втікачі з-під большевицької тиранії мали стати советськими. Здавалося, що їм це вдасться, бо на прорив силою західні великодержави не мали ані охоти, ані потрібних сил.

Та, мимо безнадійности ситуації, західні великодержави виявили подивугідну згідність, рішучість і співпрацю. На протязі повних 10 місяців, взимку і влітку, вдень і вночі, постачання Берліну відбувалося повітряним шляхом. 10 місяців продовжувалося коштотну летунську доставку, доки совети не переконалися, що їхні намагання марні. В обличчі грубіанства, провокацій і... страху, перед агресією з боку СССР виникла спонтанна рішучість, взаємодовір'я і єдність дії. Об'єднаною поставою країни заходу здобули собі велику повагу і престиж в очах людства всього світу. Власне, що на основі цього взаємодовір'я під час берлінської кризи, зродилася НАТО, організація зі широким засягом спільних заходів для спільної безпеки і спільних інтересів.

А ТЕПЕР... СЕРЕД КРАЇН НАТО ЗГОДИ НЕ ВИДНО

Мабуть ніхто не квестіонуватиме твердження, що найголовнішими завданнями кожного уряду є не тільки вдержувати лад і порядок та дбати про піднесення добробуту для населення власної країни, але також *забезпечити* її перед нахабствами, заздрістю і можливістю нападу з боку її неприязних сусідів. Для 15-ти об'єднаних в НАТО країн, гарантією такої безпеки була атомна зброя ЗДА. Кожний з потенційних агресорів (а ним міг стати ніхто інший, тільки СССР, з його мільйоновими арміями в самому центрі Європи) був свідомий, яку велику небезпеку проти себе він спровокував би своїм нерозважним кроком. Деякі великі ентузіясти НАТО твердять навіть і досі, що під час його постанови, совети не придбали собі «ані одного інча» більше європейської території. Чи цей факт треба справді завдячувати НАТО — можна дискутувати, та в перших роках його існування — для політично слабих, роз'єднаних, внутрішньо неустабілізованих і мілітарно безборонних країн західньої Європи, — оборонний договір НАТО був ідеальним і спасенним чинником

співпраці. Тепер — ці обставини безповоротно минули, а міжнародня ситуація сильно змінилася.

З хвилиною, коли і ССРС зробився власником арсеналів атомної зброї, постав стан термоядерного безвихіддя чи, як це фахова термінологія називає — «рівноваги, балансу термоядерного терору». Мимо гонки гарячкових зброєнь — це стан застою, безвихіддя оборонної політики НАТО. Найбільші суперпотуги світу, як ЗДА так і ССРС, *мусять* уникати конфліктів між собою, бо їх результатом було б *самогубство обидвох*. Це стан, який стурбував сильно європейських союзників ЗДА, головнo Вел. Британію і Францію. В їх розумінні американські атомні бомби перестали бути гарантією безпеки для європейських країн. Були оправдані сумніви, чи ЗДА прийшли б із термоядерною допомогою заатакованій Британії або Франції і заризикували б власним самогубством? Це й причина, чому Британія а невдовзі і Франція вирішили озброїтися власною термоядерною зброєю та середниками її доставки. Це мала бути незалежна зброя, зброя, якою вони можуть послуговуватися тільки на випадок смертельної загрози, у власній обороні. Британський «відстрашувач» є достатньо великих розмірів, щоб заподіяти ефективний і рішучий удар; хоч він становить ледве 3% всього термоядерного потенціалу НАТО. Середниками доставки є покищо понадзвукової швидкості далекосяглі бомбардувальники, а незабаром стануть до ладу кілька підводних атомних човнів, озброєних керованими стрільнями «Поляріс», з британськими термоядерними головками. Хоч це «незалежний», тобто британський «відстрашувач», — та тим не менше, британська термоядерна зброя стоїть до диспозиції і є влучена в загальні рамки планування оборонної стратегії НАТО.

Зате Франція пішла окремим шляхом. Це й не дивно. Навіть Волтер Ліпман, відомий американський публіцист, писав свого, часу, що «закордонна політика ЗДА не йшла в парі з їх силою і зобов'язаннями. На практиці минулого, — ізоляція ЗДА під час вибуху обидвох світових війн не збуджує до них до-

вір'я». Децизії французів мати власну атомну зброю сприяли, без сумніву, згадки про невдачу суєзьку та альжирську кампанії, коли у відповідь на погрози з боку ССРС не було навіть надій на використання американського «відстрашувача».

Було чимало заходів, щоби здержати Францію від цих заходів. Аргументовано, що вслід за Францією підуть інші, що це доведе до термоядерної анархії; що це надмірні видатки, на які Франція не може спромогтися. Навіть покійний президент ЗДА, Кеннеді запевняв урочисто, що ЗДА не заважаються додержуватися своїх зобов'язань у відношенні до інших країн НАТО». Це, однак, не переконувало ген. де-Голля. Він уперто придержується засади, що Франція мусить мати власну, незалежну ні від кого, ані технологічно, ані мілітарно атомну зброю.

Згідно з твердженнями деяких воєнних експертів, з військової точки зору, французький «національний відстрашувач», індивідуально не являє собою більшої вартості, бо советській военній індустрії, яка перенесена в глиб ССРС, він пошкодити не може. Все, що на випадок советської атаки — ця *Force de Frappe* могла б доконати, це перервання шляхів постачання і комунікації в Польщі, Білорусії й Україні, бо до дальшого засягу на схід від Ленінграду, Києва і Одеси французька зброя не здібна. Українського читача повинно б зацікавити, що ціллію цієї «стратегії» мало б бути зруйнування залізничних вузлів, мостів на таких ріках, як Дніпро, Вісла і т. п., при чому брак прецизії в цільності мала б заступити велика сила дії бомб — у 50 разів потужніших за ті, які були скинені на Гірошіму і Нагасакі.

Є чимало інших причин і факторів незгоди, як, напр., пропонована ЗДА воєнно-морська фльота з термоядерною зброєю і багатонаціональною обслугою. Офіційні чинники ЗДА вірять, що реалізація цього плану привела б до тіснішої співпраці між країнами НАТО і зупинила б процес поширювання атомної зброї. Не всі, однак, поділяють цей погляд, і дискусія даліше продовжується.

А ЩО ДАЛІ?

Від часу створення НАТО минуло 15 років, і, якщо ця організація опинилася в критичному стані, це також вина цілого комплексу причин і ускладнень, а, що найважливіше, — численних змін, які сталися в світі з того часу. Очевидно, що й НАТО мусить пристосуватися до тих змін, інакше його дальше існування в колишній формі буде анахронізмом.

Однією з найголовніших змін, яка має велетенське значення, є постання нових незалежних країн в Азії і Африці. Саме тепер вони знаходяться в такій стадії економічного розвитку, коли ривалізація між Сходом і Заходом не має для них великої ваги. Їхні симпатії будуть по стороні тих, які першими прийдуть їм із великою економічною допомогою.

Серед примітивних життєвих умовин народів Азії, Африки і Південної Америки до голосу приходять сили, що на-

магаються встановити тоталітарні, диктаторські системи. Якщо життєвий рівень, не піднесеться в якнайскорішому часі в усіх цих країнах, то вони стануть передбаченою загрозою для Заходу, тим більше що їх уміло будуть використовувати комуністи в своїй дії проти західного світу.

Чи є свідомість цієї істини на Заході? Чи незгода всередині НАТО є тільки переходовим явищем? Треба вважати, що так. В країнах демократії різноманітність і скомплікованість проблем є така велика, що шукання за легкими методами їх розв'язки є неможливим. Проте, не дивлячись на зрізничкованість поглядів по обидвох боках Атлантику, суспільство країн НАТО є зв'язане елементами культури і цивілізації та гуманітарним світоглядом, який високо цінить гідність, право і свободу людини. В обороні свободи — це суспільство готове зложити найбільші жертви. А це — найважливіше.

Члени ОБВУ і українське громадянство в Ковентрі щороку влаштовують в Зелені Свята похід через місто до пам'ятника поляглим. На світлинці фрагмент із щогорічного походу.

ТРАГІЧНІ ДНІ

Була осінь, 1919 року. Команда Етапу Української Галицької Армії призначила мене як старшину окремих доручень до її диспозиції. З тих часів мало що вже пригадую, що властиво я тоді робив. В кожному випадку вечорами ми, старшини, грали в бриджа в якогось сотника, який пізніше дуже скоро помер на тиф, траплялася якась поїздка, якесь доручення й так минали дні. Наші бригади відкинули большевиків далеко на схід, а тому й Команда Етапу подалась вперед. Треба було й мені перейти з Кам'янця Подільського до Бару. Щастя, що була гарна осіння погода, бо інакше не знаю як би це можна було їхати підводами на болотяних чорноземних шляхах.

Українську Галицьку Армію косив у тому часі лютий, жахливий тиф. Щогірше, лікарі стверджували різні ще й інші недуги — чорну віспу, а навіть випадки холери. Одного дня повідомили нас селяни з одного села недалеко Бару, що там стоїть батарея легкої артилерії і немає кому коней кормити, бо всі вояки хворіють тифом. У самому Барі померли тисячі вояків УГА. Начальна Команда УГА одержала в тому часі статистичний звіт, що в Україні померло 48,000 вояків, найкращого цвіту Української Галицької Армії.

В Барі приділили мене до Управи державної залізниці. Без ніяких докладніших пояснень приказали мені бути референтом усього державного майна на рейках, себто всіх залізниць, відданих до диспозиції УГА. Я мав мати точний облік вагонів, знати в якому вони є стані, де вони стоять, чи потребують ремонту, словом усе, що відносилось до залізничного транспорту.

Моя канцелярія примістилася у вагоні, в якому було повно блоциць. Ці кляті створіння вночі виїзали з усіх щілин, і, навіть не зважаючи на світло, кидалися люто на людину й жахливо кусали. Й

не було ради. Ми мусіли мучитися у тому вагоні, бо це був одинокий службовий вагон іще з царських часів, призначений для такої служби. Не можна було також зробити дезинфекції, бо в ньому постійно повнили службу дижурні підстаршини й старшини. Страх, як я не злюбив цієї нової своєї праці, й думав у який спосіб вирватися на якусь іншу службу, щоб принаймні визволитись від пажерливих блоциць.

Одного дня, мов грім із ясного неба, нас вразила вістка, що УГА підписала з Денікіном договір, — і що ми переходимо до Денікіна й пориваємо з армією УНР.

Отже розвиваються мрії про українську самостійну державу... Остається може федерація, може автономія, може знову царат із усіми благами російського самодержав'я...

Мене важко прибила ця вістка. Чого ж я сюди прийшов?! Защо ж ми кровавилися до того часу?! Чи не сором нам — тепер залишати братів наддніпрянців і брататися з москалями, виступати проти інтересів України...

Було важко... гірко... соромно...

Несподівано на станцію у Барі заїхав денікінський панцерний поїзд «Генерал Греков», і команда рішила вислати до денікінців двох делегатів, які мали заявити денікінцям, що в Барі стоять частини УГА й що ми тепер, уже союзниками. Ці делегати мають поїхати автом у супроводі двох полевих жандармів.

Перед будинком команди біганина й метушня. Авто вже є але десь пропав один жандарм. Усі хвилюються... І ось, я раптом рішаюсь на щось цікаве, нове... Зголошуюся, що я поїду добровільно, замість жандарма. Мені цікаво побачити як відбуватимуться чолобитні промови й зустріч «союзників». Це ж історична подія, чому ж не використати такої нагоди...

Мое зголошення прийняли. Забираю від якогось піхотинця кріс і ладівниці й сідаємо до авта. Добре, що шофер рушив із місця, бо саме надбіг засапаний жандарм, що мав супроводжати делегатів.

Авто помчало скоро, але за деякий час уже мотор важко сопе, бо їдемо під гору, в'їздимо на площу й нагло шофер здержує авто. На площі перед станцією розгортається неймовірна картина бою. Площею галопом мчать близько двадцять козаків-чорношличників із списками, атакуючи панцерний поїзд «Генерал Греков», у якому є щонайменше 200 денікінців. Поїзд грізно наїжився гарматами й кулеметами, а на нього женеться горстка одчайдухів, героїв, чи божевільних...

Як це можна назвати?! Одне тільки певне, що ми, галицькі вояки, на таку бравурну одчайдушну атаку ніколи не відважились би. Це могли зробити тільки нащадки запорізьких козаків...

І нагло панцерний поїзд загримів кулеметними сальвами... чотирьох козаків злетіли з коней, а кількох були поранені. На білім снігу зачервонілась козацька кров... Інші козаки миттю завернули коней і вихром сховались у долині, де вже їх не могли досягти денікінські кулемети.

Наші делегати сторопіли, дивлючися на таку картину. А отаман козаків під'їхав до нашого авта, стримав коня й почав промову до наших делегатів. Ні! Це не була промова. Це була страшенна лайка, але не груба, брутальна, але змістовна! Лаяв чистою українською мовою. Лаяв так страшно, що кожне його слово палило нас мов вогнем, шматувало наше серце й душу. Назвав нас зрадниками, боягузами, московськими прихвостнями, блюдолизами, словом лаяв нас так, що, мабуть, ніхто з нас у житті не чув такої справедливої лайки. А наші делегати не знали, де мають сховати лице від сорому.

В кінці отаман приказав нам повернутися назад до Бару й ми слухняно від'їхали з нічим до міста.

І так закінчилась моя моя поїздка з делегацією до «союзників». Я надіявся побачити якусь історичну подію, а тимчасом випив гірку чашу докору від свого

брата-українця. Хоч у великій мірі його слова відносилися до старшин-делегатів, а не до мене.

Словом, панове делегати були невеселі, як повернули назад до команди. Маю враження, що команда опісля вже догворювалась телефонічно з денікінцями, бо вже не висилала нікого до них.

По обіді наспіла вістка, що армійські частини УНР мають переїздити через Бар. Цю вістку різно собі пояснювали. Одні твердили, що петлюрівці нападуть на нас і помстяться за зраду, інші, що це тільки потрібне тактичне пересунення армійських частин, тощо. Одначе, на всякий випадок, команда зарядила гостре поготівля цілого нашого гарнізону. Всіх старшин і вояків зібрано у величезному гімназійному будинку, вхід до гімназії скріплено додатковими барикадами з кулеметними гніздами, всюди розставлено важкі й легкі кулемети. Словом гімназійний будинок наїжився кулеметами й перетворився на малу, міцну фортецю.

Мене призначили комендантом одного крила будинку, а пізніше почали мною «кути витирати», себто посиляли з усіма дорученнями й наказами. Врешті вислали мене як зв'язкового старшину до однієї нашої частини, яка стаціонувала в іншому місці. Мені доручили перевірити чи все в порядку й нав'язати контакт з цією частиною. Без ніяких труднощів я знайшов ту частину, провірів, нав'язав контакт і, вертаючись наткнувся на армійські частини УНР, які маршували через Бар. Напереді їхала кіннота, їхало козацтво, співаючи сумні похідні пісні, гуркотіли важкі гармати, котився обоз, маршувала піхота й знову їхала кіннота.

Я стояв на хіднику, вітав старшин, салютував українським прапорам... Ніхто мене не заціпав, ніхто не лаяв, не кричав...

Над'їхав якийсь відділ кінноти й командир попросив у мене сірників. Я вийняв пачку сірників, він закурив і віддав мені сірники. Я попросив його, щоб узяв собі сірники й побажав йому щасливої дороги. Й тут хтось із кіннотчиків сказав: «хоч один галичанин нас не спугався»!

І я вже вистояв на східцях гімназійного будинку до кінця маршу, немов би відбирав дефіляду. Й мені довелося почути не одне гірке слово на нашу адресу. Й ці слова мене гірко боліли. Бо на жаль, це була гірка правда...

Нас критикували українські патріоти...

Так настала ніч. Всюди було тихо й спокійно.

Вранці нас кількох старшин пішли оглянути денікінський панцерний поїзд. Очевидно, нас хоч ми були й «союзники»

денікінці не запросили до середини, а навпаки, таки при нас, поїзд від'їхав кудись у західному напрямку.

Ми вернулися назад, але, не дійшовши будинку нашої команди, почули густу канонаду. «Генерал Греков» когось обстрілював. Мене чомусь зморозило. Мені видалось, що тінь чорноголового орла знову шугнула над українською землею...

А дні зближалися ще важчі, ще більше трагічніші...

ВІЙСЬКОВА ХРОНІКА

ПЕРШИЙ КОРАБЕЛЬ ІЗ КЕРОВАНИМИ СТРІЛЬНАМИ

У склад японської військово-морської флотії, сила і якість якої в останніх роках поважно зросли, незабаром увійде бойовий корабель «Аматсуказе» місткості 3.050 тонн,

що тепер проходить випробування. Маючи швидкість 33 вузли, він буде озброєний керованими стрільними японської продукції типу «Тартар», чотирма протиповітряними гарматами калібру 8 сантиметрів, кількома торпедами та мортирами для обстрілу підводних човнів.

Наймодерніші літаки на спільному вишкільному аеродромі НАТО в Європі.

ПАНЦЕРНИЙ ВІЗ «М-113» ТА ЙОГО ВИДОЗМІНИ

Американський панцерний віз-амфібія типу «М-113», який, крім армії ЗДА, є на озброєнні багатьох армій Вільного Світу, вживається головним чином для транспортування військ і може вміщувати в собі 13 вояків, із водієм включно. Поручуючись при допомозі гусениць, цей танкоподібний віз відзначається такими даними: розвиває досить велику швидкість, добре прискорює свій хід, може легко долати рельєфні перепони, вживає порівнюючи малу кількість пального і має широкий оперативний засяг.

З огляду на алюмінієвий панцер, цей віз є дуже легкий, придатний для перевозки повітряним шляхом і може бути скинутий в потрібному місці на парашуті. Його швидкість на суходолі становить 40 миль на годину, у воді — 3,5 миль на годину, а засяг оперативності доходить до трьох сот миль.

Після кількарічних праць і різноманітних випробувань, американські конструктори створили цілий ряд видозмін транспортера «М-113». Найголовніші з них слідує:

1. Транспортери двох мортир типу «М-106» і «Т-257-Е-1». Перший із них везе на собі також стандартну армійську мортиру калібру 107 міліметрів і 93 стрільна, а другий — стандартну мортиру калібру 81 міліметра і 120 стрілен до неї. Кожний із транспортерів має шестиосову залозу, з водієм і командиром включно.

2. Транспортер типу «ХМ-548-Е-1». Це неопанцерований віз-амфібія, схожий своїми обрисами на великих розмірів вантажну автомашину, який уживається для перевозки вантажів або амуніції. Він здатний транспортувати на собі вантаж вагою до 20.000 фунтів.

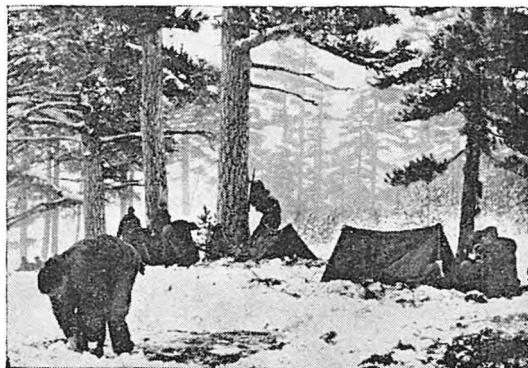
3. Опанцеровані транспортери «ХМ-474-Е-2» та «ХМ-546». Перший тип важить 14.240 фунтів і може перевозити 9.760 фунтів вантажу.

4. Вогнемет типу «М-132». Замість звичайного кулемета калібру 50 міліметрів, який є на «М-113», він має вогнемет, умонтований в копулу на верхній частині воза, та несе на собі спеціальне паливо для нього і баки-компресори.

5. Віз командного посту типу «М-577». Має в передній частині спеціальну вежу, в якій людина може стояти, та місце для мап, радієвих апаратів та устаткувань зв'язку. Ви-

користовується також для керування вогнем на фронтовій лінії.

6. Командний або розвідувальний віз. Він подібний до «М-113», але менший і легший від нього та дуже подібний до танка. Його вага дорівнює 18.500 фунтів, а максимальна швидкість становить 44 милі на годину. Озброєний важким кулеметом або малокалібровою гарматою.

Вишкільне таборування в умовах суворої зими.

ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКІ СИЛИ

Опреділити точний стан військово-морських сил Советського союзу важко, тому що він про це не подає ніяких даних. Згідно з оцінками різних джерел, кількісний стан цих сил коливається в межах 500.000-750.000.

Не маючи зовсім літаконосців, СРСР посідає у чинній службі 24 крейсери, з яких 19 озброєні ракетами та протиповітряною артилерією. Крім цього, він має 132 винищувачі, в тому числі 22 з різноманітними керованими ракетами, а решта з конвенційними гарматами.

Число підводних човнів 370-465. Із цього 70 оперує в Балтійському морі, 150 — в Арктиці, 120 — на Далекому Сході і 60 — у Чорному морі. Понад 300 підводних човнів є далекого засягу й можуть оперувати в океанських водах. Від 25 до 40 цих човнів мають дізельні машини. Що ж торкається підводних човнів, порушуваних атомною енергією, то думки західних спеціалістів розбігаються. Одні кажуть, що Советський союз має їх усього 15, європейські обсерватори підносять їх кількість до 20-ти, а американські — до 30-ти.

У склад советської військово-морської фльоти входять також 420 бойових кораблів різного призначення: розвідувальні, для боротьби з підводними човнами, ескортів, озброєні стрільними торпедні човни, штурмові човни тощо.

Летунство військово-морських сил СССР складається приблизно з 750 модерних літаків, у тому числі 500 бомбардувальників. Є дані про те, що совети планують будову кількох літаконосців.

До всього вищесказаного треба додати земноводний корпус численністю 80.000 старшин і вояків, стаціонаований в обширах Балтійського моря. До його послуг є велика кількість великих десантних суден місткістю 1.200-3.000 тонн та малих десантних човнів місткістю 120-460 тонн, як також танки-амфібії та земноводні транспортери.

На вишколі.

ВЕЛЕТЕНСЬКИЙ ВЕРТОЛЕТ

Советська преса подала до відома, що ще минулої зими в арктичних обширах були проведені успішні випробування нового вертолету. Він має дві турбіни потужністю 4.635 кінських сил кожна, які рухають ротор із п'ятилопатневим пропелером, діаметр якого виносить близько 35 метрів. Згідно з рапортами, під час цих випробувань вертолет типу «МІ-6-Гук», узявши на борт понад 500 тонн вантажу та 300 вояків, перевіз їх на віддаль 40 кілометрів. При цьому частина згаданого вантажу знаходилася в середині вертолету, а частина була підвішена під його кадовбом (корпусом).

СТАН ЗБРОЙНИХ СИЛ

Грецькі збройні сили нараховують 161.000 старшин і вояків, у тому 120.000 суходільних військ — одна панцерна та 11 піхотних дивізій. Донедавна лише три з них мали повну бойову силу. Військово-повітряні сили нараховують 22.000 персоналу та 500 літаків, із чого 200 винищувачів та розвідувальних літаків і 300 старотипних.

Військово-морська фльота має 19.000 персоналу, один крейсер, шість винищувачів, чотири ескортів кораблі, два підводні човни, 25 закладачів і виловлювачів мін, 26 суден берегової охорони, 84 десантні кораблі та певну кількість допоміжних суден.

Мілітарне випосаження грецьких збройних сил походить в основному зі ЗДА і В. Британії.

СТАН ЗБРОЙНИХ СИЛ

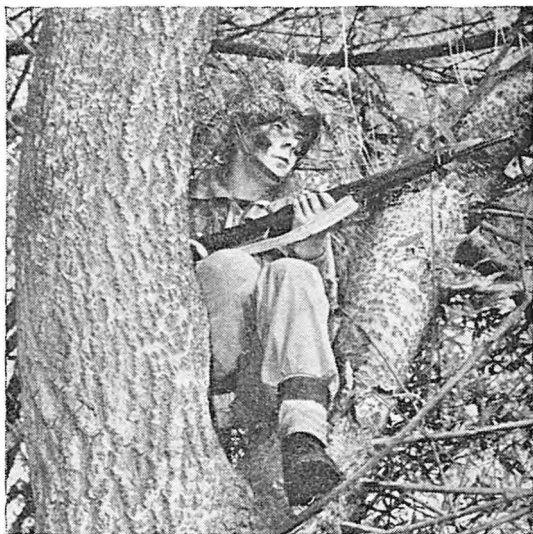
Згідно з європейськими джерелами, збройні сили Туреччини нараховують 452.000 старшин і вояків. Суходільна армія складається з трьох армій — дев'яти армійських корпусів, шістнадцяти піхотних дивізій, шести панцерних бригад, кількох кавалерійських одиниць і кількох парашутних батальйонів. Панцерні бригади випосажені танками «М-36» та «М-47», як також танками німецької і британської продукції.

Військово-повітряні сили складаються із 20.000 персоналу, 500 модерних бомбардувальників, винищувачів і розвідувальних літаків та 300 транспортних і вишкільних літаків.

Військово-морська фльота нараховує 32.000 моряків, дев'ять винищувачів, десять підводних човнів, сім закладачів мін, сорок виловлювачів мін та велике число кораблів берегової оборони, десантних і допоміжних суден.

ЕВРО-АМЕРИКАНСЬКА ЕСКАДРИЛЬЯ

В. Британія, ЗДА і Західня Німеччина планують створити євро-американську ескадрилью бойових літаків типу «Р-1127», які можуть підійматися в повітря вертикально, або злітати й приземлюватися без уживання розбігових доріжок нормальної довжини. Командиром цієї ескадрильї мав би бути британець, а його заступник американський і німецький старшини. Те саме стосувалося б і летунських залог та допоміжного персоналу. До їхнього складу входили б спеціалісти цих трьох держав. База цього летунського з'єднання, першого за своїм зразком, знаходилася б у Вест Рейнгамі, біля Норфольку.

В засідці...

ОБ'ЄДНАНА АРАБСЬКА РЕСПУБЛІКА ЗБРОЙНІ СИЛИ

Збройні сили Об'єднаної Арабської Республіки складаються зі стотисячної армії та 50.000 державної гвардії. Ця армія має кілька дивізійних кварталів, 7 піхотних бригад та танцерні одиниці. В загальному ці одиниці мають близько 400 танків різної продукції — переважно британської і французької, а також советської. Є понад 350 танцерних транспортних возів східноєвропейської продукції.

Військово-морська фльота складається з 6.200 моряків, восьми винищувачів, дев'яти підводних човнів, двох корвет, дванадцяти виловлювачів мін та певної кількості інших малотоннажних суден.

Переважна більшість літаків військово-повітряної фльоти ОАР постачена Советським союзом та Чехословаччиною. Ця фльота складається з дванадцяти ескадрилій винищувачів типів «МІГ-19» і «МІГ-21» та винищувачів-бомбардувальників типів «МІГ-15» і «МІГ-17». Крім цього, є три ескадрильї реактивних бомбардувальників і розвідувальних літаків типів «Ту-16» й «Іл-28» та чотири транспортні ескадрильї типів «Іл-14» і «С-47». Це літаки советської продукції.

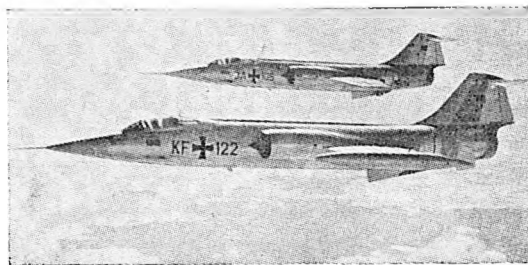
У зв'язку з підписанням пакту ОАР-Ірак, командування армії ОАР є єгипетсько-іракське. Його очолює спеціальна військова рада, складена з представників обидвох держав.

НОВІ ОСТРІВНІ БАЗИ

Командування військово-повітряних сил В. Британії планує утворити нові летунські бази на чотирьох островах, розташованих уздовж повітряної траси на Далекий Схід. Під увагу беруться такі отрови: Масіра і Сокотра в Арабському морі, Альдабра — на півночі від Мадагаскару та Ган в Індійському океані. На цих базах мали б стаціонувати літаки-танкери, які забезпечували б пролітаючі по цій трасі транспортівці паливом у повітрям.

НОВА МОРТИРА

На озброєння західнонімецької армії увійшла нова мортира типу «Танпелля» фінської конструкції, що заступить вживану дотепер французьку мортиру типу «Брандт». Вона має калібр 81 міліметр (такий самий, як і французька), але засяг її ефективної дії перевищує 5.000 метрів, тобто є більший від попередньої. Нова мортира вмонтовується в горішню частину у опанцереного транспортного возу типу «ГС-30».

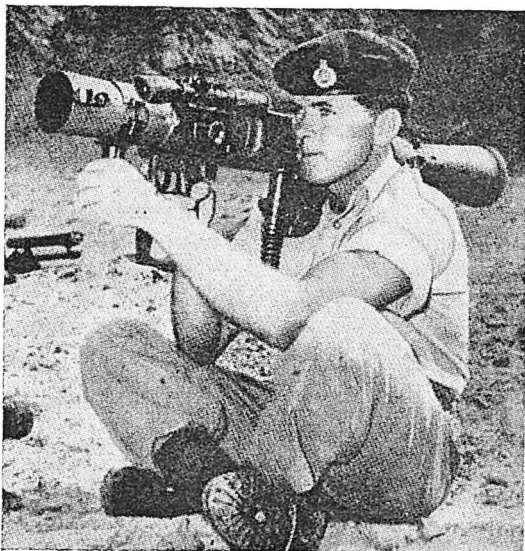
Модерні бойові зах. німецькі літаки в часі вправ.

РОЗБУДОВА ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКОЇ ФЛЬОТИ

Західня Німеччина інтенсивно розбудовує військово-морську фльоту, маючи на меті довести її до стану 280 бойових кораблів різного типу та 43.000 моряків. Цю фльоту, основним завданням якої було б блокування підводної фльоти Советського союзу в Балтійському морі, мають очолити шість американської конструкції винищувачів, озброєних керованими ракетами. Три таких винищувачі місткістю 4.000 тонн кожний вже будуються в ЗДА і будуть готові у найближчих роках. Решта будуватиметься пізніше в німецьких доках.

ВИСТРІЛЮВАЧІ РАКЕТ

У Швейцарії почалася продукція автоматичних вистрілювачів ракет артилерійського типу. Один із них має 10 гнізд, й чотириособова залога може вистрілити з нього на протязі хвилини до трьох сот польових ракет калібру 80 міліметрів. Інші вистрілювачі мають по 20 гнізд і є вмонтовані на панцерних возах.

Керувана ракета «Редай». Про неї читайте нижче.

НАЙМЕНШІ КЕРОВАНІ РАКЕТИ

На озброєння американських командосів та вояків сухопутних збройних сил передані найменші в світі керовані ракети типу «Редай». Вони вистрілюються з плеча при допомозі спеціальної труби і мають довжину всього один метр. Зовнішнім виглядом цей пристрій нагадує «Базуку» — протитанкову ракету, яка широко вживалася під час II-ої світової війни. Різниця між ними полягає в тому, що «Базука» стріляла некерованими ракетами, а «Редай» вистрілює ракети, що в своєму політі можуть маневрувати. Це досягається при допомозі т. зв. інфрачервоного шукача, вміщеного в передній частині ракети, порушуваної в політі твердим паливом. «Редай» вживатиметься для оборони перед ворожими літаками.

ПОДВІЙНА КУЛЯ

Для рушниці типу «М-14», яка є на озброєнні деяких відділів американських сухопутних збройних сил та командосів, сконструйовано набій із подвійною кулею. Зовнішнім виглядом він не відрізняється нічим від конвенційного набою. Перша куля вистає з набою, як звичайно, а друга — вміщена позаду неї і знаходиться в середині цього набою.

У часі вистрілу перша куля вилітає з рушничної цівки зі швидкістю 2.800 стіп на секунду й летить уздовж лінії вогню, а друга, швидкість якої на 200 стіп на секунду менша від першої, дещо збочує з цієї лінії. Обидві вони важать 83 грами. Система стрільня подвійною кулею є багато більше ефективніша від стрільня звичайною кулею, спеціально на близьких відстанях (від 150 метрів і менше).

Санітарний відділ військ НАТО на вишколі.

ШУКАЧ МІН

Американські військові інженери сконструювали модерний шукач мін, що може бути вмонтований до передньої частини звичайного «джіпа». Він здатний очистити від мін шлях шириною два метри, але не лише спереду машини. Його можна переміщувати вправо і вліво для виявлення тих мін, які знаходяться по обидвох сторонах «джіпа».

Цей пристрій знаходить міни незалежно від того, де вони є — на земній поверхні чи під нею. Коли апарат-шукач опиняється над міною, «джіп» у ту ж мить зупиняється при допомозі спеціального приладу, який автоматично діє на гальма машини.

Х-ий КРАЙОВИЙ З'ІЗД ОБВУ

Погожий, соняшний день 21-го листопада 1964 року. Вже опало розписане майстерним пензлем осені листя дерев, уклавши барвистим килимом землю, вже відцвітають у газонах останні хризантеми, і тільки припишкли верховіття крислатих дубів, ще не зовсім звітрених листопадним подихом, тривожно вслухаються в різноголосий подих прохолодної далечини, яка розсипається сиво-срібними бризками над пустою мовчазної степні. І лунають у просторах акорди сумовитого ноктюрну, цієї осінньої прелюдії, що приносить на холодних крилах імлістих ранків одцвіття...

А Брадфорд, у цей пам'ятний день, променів, жив кипучим життям, цвів усмішками сотень бадьорих лиць, поглядами веселих, життєрадісних очей. З усіх-усюдів з'їжджалися до нього були українські вояки, супроводжувані дружинами й дітьми, та гості, щоб узяти чинну участь у Х-му Крайовому З'їзді ОБВУ, який цього року відбувався під кличами відзначення 50-річчя постанови Українських Січових Стрільців та 15-річчя існування ОБВУ як комбатантської організації.

Простора зала «Вікторія Голл» виповнюється швидко. Між видатними англійськими гістьми бачимо брадфордського посадника В. М. Гірда з дружиною, голову міської ради Шіплі А. Баттерфелда з дружиною, п. Дж. Гірста, посла до парламенту з Шіплі, брадфордського посла п. А. Тілі з дружиною, радника М. Дагана з дружиною та радників пп. Т. Гейнсворта і Р. В. Болтона.

З'їзд відкрив п. сот. М. Білий-Карпинець, голова ОБВУ, після чого п. д-р С. М. Фостун, секретар ОБВУ, відчитав письмові привіти від голови СУБ-у п. проф. Р. Лісовського, голови Української Комбатантської Ради п. полк. ГШ В. Мальця, Союзу Українців бувших Вояків, Легіону Симона Петлюри, Клубу Старшин Українців, Фронту Симона

Петлюри, Союзу Українських Ветеранів, Спілки Українських Учителів і Виховників, п. рад. І. Дмитрова та панства М. і В. Гринюків.

З усіма привітами виступили: п. д-р С. М. Фостун — від Головної Управи СУБ-у й Української Видавничої Спілки, п. проф. В. Шаян — від Української Педагогічно-Освітньої Комісії і Бібліотеки ім. Т. Шевченка, п. М. Яроцький — від КУ СУМ-у, пані Л. Марків — від ГУ Організації Українських Жінок, ред. Дж. Грейгам — від Англо-Українського Товариства, п. Дж. Бровн — від англійських приятелів українців із Рочдейлю та п. М. Чуйко — від філії Лерії Українських Повстанців.

Слідувала доповідь п. інж. Т. І. Кудлика, висвітлююча докладний опис передумов створення УСС-ів, епопеї їхніх героїчних змагань та того значення, яке вони мали для визвольної боротьби українського народу, а також окремі згадки про 20-річчя бою під Бродами та 15-річчя існування ОБВУ.

Після короткого привітального слова посадника м. Брадфорду почалася мистецька частина програми, яку вів п. М. Музика. Оскільки, як згадувалося попередньо, одним із кличів, під якими відбувався Х-й Крайовий Вояцький З'їзд, було 50-річчя постанови УСС-ів, авторів цих рядків справив спеціальну приємність виступити перед багатолюдною аудиторією з власним віршем «Лицарям Червоної Калини», присвяченим згаданих даті.

У програмі взяли участь: чоловічий хор «Діброва» з Брадфорду під дир. п. Я. Гаврилюка, який виконав цілий ряд українських стрілецьких, козацьких та народніх пісень; піяністка панна Оксана Решетівська (крім сольових точок супроводжувала грою на фортепіано в кількох піснях «Діброву»); юнацький хор й оркестра Юного СУМ-у з Брадфорду під дир. п. Я. Гаврилюка; хор Юного СУМ-у

з Галіфаксу під кер. п. М. Кондрата і місцевий танцювальний ансамбль «Крилаті» під кер. балетмайстра Остапа Буряка,

Говорячи про виконавців програми З'їзду, я з особливим признанням хочу підкреслити й наголосити участь в ній наших наймолодших — дітей і молоді, хочу констатувати той величезної ваги

Це в першу чергу торкається брадфордського танцювального ансамблю «Крилаті», який такою одиницею вже, властиво, став. Кожний виступ дітвори користувався у глядачів шаленим успіхом і супроводжувався бурею оплесків, але найбільше їх жниво зібрали танцюристи, особливо солісти ансамблю брати В. і М. Шевчуки (танки «Коломийка»,

**П-нна Марійка Гуль з Ноттінґаму —
цьогорічна королева краси ОБВУ.**

**П-нна Марійка Ковалишин із Манчестеру —
перша княжна краси.**

позитив, що, підростаючи, наші діти проявляють зацікавлення до української пісні, музики й танку, що, завдяки цьому зацікавленню й наполегливій праці керівників, зростаються юнацькі хори, оркестри, танцювальні ансамблі. І поволі у звучанні ще дитячих голосів набирає мелодійности пісня, стають певнішими акорди музичних інструментів, позначаються вправністю і грацією танки. Коли вишкіл продовжуватиметься далі, коли він буде безперервний і пляновий, можна не сумніватися в тому, що невдовзі ми матимемо нові високі вартісні мистецькі одиниці.

»Весна в Україні« та »Гопак«). Переважна більшість складу »Крилатих« — це вже дорослі юначки і юнаки, перед якими відкриваються двері в життя, тож вони, маючи добрі крила, можуть далеко полетіти.

І коли п. М. Музика, закриваючи мистецьку частину програми, дякував усім її учасникам, я не можу стримати себе від того, щоб у своєму репортажі не подякувати в першу чергу керівникам дитячих ансамблів — пп. М. Кондратові, Я. Гаврилюкові й О. Бурякові — за те, що вони, працюючи з молоддю і вишколюючи її, роблять велику націо-

нальну справу й готують ветеранам гідну зміну. В цьому їхня непомірна заслуга.

Як і щороку, заключною частиною З'їзду був широкозакрошений бал із вибором королеви краси ОБВУ на В. Британію. До конкурсу стали: Г. Жупанська — Галіфакс, К. Півнюк — Аштон, М. Гуль — Ноттінгем, Х. Кі-

П-нна Ірена Волошинович із Волвергемптону
— друга княжна краси.

С. М. Фостуна, пані О. Лагодинської, пані А. Остап'юк, п. міра В. Микули, п. К. Роснецького та п. М. Музики проголосило результати конкурсу як слідує: панна Марійка Гуль (Ноттінгем) — I-е місце, панна Марійка Ковалишин (Манчестер) — II-е місце і панна Ірена Волошинович (Волвергемптон) — III-е місце.

Дальша процедура відома. Після коронації і привітань для королеви слідували знову танці, знову кружляли пари, чулися жарти, лунав молодечий, запальний сміх. Молодь домінувала всюди — на сцені, на паркеті, в цілому перебігу Крайового Вояцького З'їзду. Мимоволі забулося, що надворі глибока осінь, що в звітрілому галуззі лунають її сумовиті ноктюрни, що відцвітають останні хризантеми. В залі розливалася тріумфальна симфонія весни, в її розмайних акордах вирував первоцвіт життя, цвіли фіялки, а в моїй душі народжувалася непохитна певність того, що цей розлив буйного цвітіння дасть Україні добрі плоди.

А. ГАРАСЕВИЧ

Осінні сонети

*Всміхається блакитньюока осінь
zza кучерявих звоїв сивих хмар.
Ліси знялися в золотий пожар,
крізь листя мчать вітри простоволосі*

*Плакучим вербам чешуть русі коси,
і кров'ю повнять соняшний пугар.
І розсівають перлистий янтар
холодні, мов мечі осінні роси...*

*А потім небо хмарами вагітне
нагнеться над землею, що в огнях.
Заграє вітер в дощевих струнах*

*прощальну пісню. Хижу, непривітну...
А потім тиша...*

*Крізь застиглий спокій
зимми холодні, ледве чутні кроки...*

шук — Лестер, М. Федорович — Дарбі, Д. Бідняк — Блекбурн, М. Ковалишин — Манчестер, С. Крилишин — Рочдейл, М. Флют — Лій, О. Марунчак — Лондон Ю. Ланова — Брадфорд та І. Волошинович — Волвергемптон.

Семиособове журі в складі: п. проф. В. Шаян (голови) та членів — п. д-ра

3 ДІЯЛЬНОСТІ ОБВУ

ЗЕЛЕНІ СВЯТА — СВЯТО ГЕРОЇВ У КОВЕНТРІ

Святкування Зелених Свят українською громадою в Ковентрі вже ввійшли в традицію. Як колись в Україні в часі Зелених Свят відбувалися святочні походи до стрілецьких могил, до могил тих, які впали в обороні правди, волі й державної незалежності українського народу, так і тепер, завдяки дбайливості Управи місцевого Відділу ОБВУ та його членів, уже від довшого часу рік-річно у зеленосвятні дні українсько громада в Ковентрі вшановує світлу пам'ять поляглих героїв України поминальними Богослуженнями у церкві та зложенням вінка біля пам'ятника поляглим.

У біжучому році заходами Управи Відділу ОБВУ в Зелену Неділю, 21-го червня, в обидвох — Українській Католицькій та Українській Автокефальній Православній — церквах було відправлене поминальне Богослуження за спокій душ упавших у нерівних боях героїв-борців за волю України, а о 3-ій год. по полудні в залі українського дому відбулася в їх честь святочна академія.

Її відкрив короткими словами голова місцевого Відділу ОБВУ п. І. Дутка, після чого чоловічий хор при Відділі СУБ-у в Ковентрі під диригентурою п. Маріяна Костюка відспівав пісню «Слава Героям». Із добре підготованою доповіддю виступив п. Михайло Демус, який палкими й образними словами мов би запровадив із залі до стрілецьких могил в Україні, шлях до яких у минулому завжди загороджував польський жандарм-окупант.

Після доповіді слідували виступи хору, членів Осередку Юного СУМ-у та громадян із Ковентрі, Ноттінгхаму й Рагби. Точно о 4-й год. по полудні сформована похідна колона, очолена двома українськими ветеранами Визвольних Змагань — пп. підполковником Петром Петренком та майором Юрієм Побідашем — організованим порядком із державним та військовим прапорами пройшла походом через центр міста до «Меморіал Парк»-у та біля пам'ятника поляглим склала вінок. У цьому парку майже кожне дерево посажене на спомин загиблих у двох світових війнах британських старшин і вояків.

Чину складання вінка dokonали парох місцевої Української Автокефальної Православної Церкви й учасник Визвольних Змагань о. Юрій Шклярів та підполковник Петро Петренко. Після однохвилинної мовчанки о. Юрій Шклярів виголосив палку промову, почавши її словами стрілецької пісні «Коли ви вмирали, вам дзвони не грали, ніхто не заплакав за вами...» Ця промова дуже зворушила всіх присутніх біля пам'ятника осіб та викликала в їхніх душах і серцях лють

до ворогів України. Закінчивши промову, о. Ю. Шклярів відслужив Панахиду, супроводжену співом мішаного хору при місцевій УАПЦ.

Відспіванням потрійного «Вічна пам'ять» закінчилося Свято Героїв біля пам'ятника невідомого вояка в Ковентрі, а англійський репортер, як і щороку, подав нотатку про його перебіг до місцевого англійського часопису «Ковентрі Івнінг Телеграф».

Юліан Собків

НА КОМБАТАНТСЬКІЙ НИВІ У НОТТІНГГАМІ

Після закінчення періоду літніх відпусток Ноттінггамський Відділ ОБВУ посилив свою працю в місяцях серпні, вересні й жовтні, організувавши цілий ряд імпрез, які пройшли з повним моральним успіхом.

ТРАДИЦІЙНІ ВІЙСЬКОВІ ВЕЧЕРНИЦІ

29-го серпня 1964 року Відділ ОБВУ влаштував традиційні військові вечери, на яких присутні знаменито бавилися при звуках добірної оркестри під керівництвом п. М. Скаліша. На цих вечеринях було обрано королеву краси в особі панни Марії Гуль, яка репрезентуватиме Ноттінггам на Крайовому Воєнському З'їзді у Брадфордї в дні 21-го листопада біжучого року. Слід зазначити, що королева краси — панна Марія Гуль — уроджена вже у В. Британії і належить, так би мовити, до «молодого покоління».

ПОТРІЙНІ ЮВІЛЕЙНІ СВЯТКУВАННЯ

До цих ювілейних святкувань належали: а) вояцтво — Шевченкові, б) 50-річчя створення УСС-ів і в) 20-річчя бою під Бродами. Всі вони відбулися в неділю, 30-го серпня 1964 р.

У ранніх годинах, після Служби Божої, о. д-р А. Михальський, парох Ноттінгхаму відправив Панахиду за впадших у боях УСС-ів та вояків з-під Бродів, а по полудні, о 4-й год. мав місце святочний концерт. На убраній квітами сцені виділи написані золотими літерами слова нашого Пророка Тараса Шевченка — пробудителя українського народу: «Ворітеся — поборете», а в них були вплетені дати 50-річчя УСС-ів та 20-річчя бою під Бродами.

На залі, в перших рядах, засіли представники місцевих суспільно-громадських організацій та учасники бою під Бродами з родинами. Тому, що між присутніми не було ані одного УСС-а, одно місце лишилося вільним. Його уквітчали китицею живих квітів, переданою на руки о. д-ра А. Михальського та п. інж. Р. Руденського головою Відділу ОБВУ.

Під звуки слів безсмертного заповіту «Поховайте та вставайте...» вшановано пам'ять поляглих УСС-ів та вояків з-під Бродів. Свято відкрив п. П. Кіщук, зв'язковий ОБВУ на округу Мідланд, а основну доповідь виголосив

п. Г. Хомин. Він уміло поєднав усі три ювілеї в цілість і цим самим створив змістовну та високопатріотичну доповідь.

У програмі свята виступив також хор ім. М. Лисенка з Ноттінгхаму під диригентурою п. О. Пицка та вокальне тріо в складі пань Г. Білинської, О. Роснецької та пана О. Пицка при акомпаньяменті пані Кроподри. Крім того, бувший дивізійник й учасник бою під Бродами п. Сеник, висловив свої думки з приводу свята Кобзаря, а програму свята збагатили сценка п. з. «Мати» у виконанні пані М. Королевич та пп. Яремчука й Іванчука.

Свято закінчилося відспіванням національного гімну.

ОКРУЖНЕ СВЯТО 15-РІЧЧЯ ОБВУ ТА 50-РІЧЧЯ СТВОРЕННЯ УСС-ІВ

Це свято зорганізував Окружний Зв'язковий ОБВУ на окрузі Мідланд у дні 19-го вересня 1964 року. Програма свята складалася з концерту та великої забави з участю королеви краси цієї округи.

Святочну промову виголосив п. д-р С. М. Фостун, секретар Головної Управи ОБВУ в Лондоні, а мистецьку частину виповнили виступи місцевого хору ім. М. Лисенка, під дир. п. О. Пицка, оркестри Юного СУМ-у з Ноттінгхаму під кер. п. М. Скаліша, ноттінгхамського вокального тріо при акомпаньяменті пані Кроподри та деклямація панни С. Антонів із Волвергемптону.

Свято вшанувала своєю присутністю знама співачка з Лондону, пані Е. Горбенко-Фостун — меццо-сопрано.

Після концерту відбулася забава, про що вже згадувалося вище.

ВЕЧІР СТІЛЕЦЬКИХ ПІСЕНЬ

У зв'язку з 50-річчям із часу засновання УСС-ів, Ноттінгхамський Відділ ОБВУ зорганізував у дні 20-го вересня 1964 року «Вечір стрілецьких пісень».

Про генезу стрілецьких пісень та постаті їхніх творців доповідав п. К. Роснецький, а всі присутні на залі проспівали цілий ряд найвідоміших із цих пісень, після чого відбувся товариський вечір.

СВЯТО СВ. ПОКРОВИ

Кінцевою імпрезою з усіх, намічених пляном, було Свято Св. Покрови, що відбулося 11-го жовтня 1964 року. Його програма складалася з доповіді п. П. Рафалюка, деклямації Юного Сумівця Захарка, рецитації п. К. Роснецького та виступів оркестри Юного СУМ-у з Ноттінгхаму під керівництвом п. М. Скаліша.

Свято закінчено відспіванням пісні «О, спомай нас, Діво Маріє...»

Під теперішню пору Управа Ноттінгхамського Відділу ОБВУ, крім своєї чисто організаційної праці, розпочала підготовчу діяльність до зорганізування масової поїздки на Крайовий Воляцький З'їзд ОБВУ, який відбудеться 21-го листопада ц. р. в Брадфорд і проходить під кличем відзначення 50-річчя постанови УСС-ів і 15-річчя існування ОБВУ.

Клим Роснецький

**П-ні Ф. Бідак — королева краси Відділу
ОБВУ в Блякбурні.**

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ ОБВУ В ЛЯНКАШІР

В суботу, 19-го вересня, ц. р., у Стокпорті відбулись Загальні збори місцевого Відділу ОБВУ, з участю члена Гол. Управи ОБВУ, п. М. Музики, що виголосив у часі зборів доповідь про завдання і працю Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії. Після живої і цікавої дискусії та обговорення різних ділових справ і напрямних діяльності була обрана нова Управа Відділу ОБВУ в Стокпорті в складі: п. С. Полюжин — голова, п. Задорожний — секретар і п. М. Гейда — скарбник.

В неділю, 20-го вересня, відбулись Загальні збори Відділу ОБВУ в Лії, що їх завданням було зреорганізувати Відділ, згідно з пляном праці Округи ОБВУ в Ланкашір. Представни-

ком Централі ОБВУ на Загальних зборах був п. М. Музика, він же і окружний зв'язковий ОБВУ на Ланкашір. Приємно було ствердити, що члени ОБВУ самі радо зголошувалися до праці в правлячих властях Відділу. Була вибрана нова Управа Відділу в складі: п. А. Собків — голова, М. Дідюк — секретар і п. П. Валецький — скарбник. У своєму заключному слові п. М. Музика вказав на важливі завдання ОБВУ й подав напрямні праці для Відділу.

Ігор Мельник

ВИБІР КОРОЛЕВИ КРАСИ У РОЧДЕЙЛІ

10-го жовтня ц. р. Рочдейлський Відділ ОБВУ влаштував велику забаву з вибором королеви краси. Ця забава відбулася у новозбудованій залі місцевого Відділу СУБ-у, яка лише тиждень тому була посвячена, і це притягло велике число наших громадян та запрошених чужинецьких гостей.

У попередніх роках до подібних конкурсів ставали переважно одружені жінки, але в цьому році їх заступили молоденькі й дуже чарівні дівчатка: С. Поливка, К. Михайлищук, М. Марко, М. Крілишин, О. Кащишин і С. Крілишин.

Жюрі в складі п. П. Джерджори (голови) та членів — п. Г. Масного (СУМ), пані М. Ферентюк (ОУЖ), п. З. Лушанця (клуб «Заграва»), п. М. Мелеха (УХР) та пані К. Мельник (минулорічної королеви краси) проголосило такий вислід: королева — С. Крілишин, I-ша княжна — К. Михайлищук і II-га княжна — С. Поливка.

Минулорічна королева краси пані К. Мельник коронувала панну С. Крілишин та обидвох принцес і вручила їм подарунки та китиці квітів. Слід відмітити, що до цього річного жюрі не ввійшов ніхто з чужинців, тобто всі його члени були українцями (у попередніх роках спостерігалася протилежне явище). Треба також підкреслити, що теперішня королева краси є активною юначкою СУМ-у, перша княжна належить до Пласту, а друга є також юначкою СУМ-у.

ОКРУЖНЕ ВОЯЦЬКЕ СВЯТО ОБВУ В СКАНТОРПІ

Округа ОБВУ в Лінкольншір не відзначається великою кількістю членів, але зате

проявляє себе якістю активної праці. Про це в першу чергу свідчить зорганізування та успішне відбуття Окружного Вояцького Свята під кличем 15-річчя існування ОБВУ, яке мало місце в суботу, 14-го листопада ц. р. у сканторпській військовій залі «Дріл Гол». Треба відмітити, що англійські гості, які прибули на наше святкування, підтвердили факт, що бувши українські вояки уміло придбали собі щирих приятелів серед господарів цієї країни.

Свято, підготоване спеціально покликаним для цієї мети комітетом, у склад якого входили голови Відділів ОБВУ в Лінкольншір, пройшло з великим успіхом під кожним оглядом, а чистий дохід із нього був призначений на пресфонд «Альманаху» ОБВУ.

Точність — це невідступна риса вояцької вдачі, і її бувші вояки придержуються навіть у цивільному житті. Тому точно о 6-й год. Окружний Зв'язковий на Округу Лінкольншір офіційну частину згаданого свята відкрив п. Я. Фатерига, в гаючи присутнього в залі голову ОБВУ п. сотника М. Білого-Карпинця, а також учасників свята — бувше вояцтво й українських громадян із Пітерборо, Лінкольну, Сканторпу та Бостону.

Слідуює «Дивізійний марш», відспіваний юнацтвом СУМ-у й комбатантами м. Сканторпу. В цей час на сцену виходить п. сот. М. Білий-Карпинець, і простора зала здригається від оплесків. У своїй короткій, але дуже змістовній промові він з'ясував значення ювілейного святкування та насвітлив ту позитивну й корисну працю, яку ОБВУ провело за 15 років свого існування. Кінчаючи промову, п. сотник звернувся до бувших українських вояків слідуючими апелюючими словами:

«Так довго як житимете, пам'ятайте про одне, — що це не є сором, а, навпаки, це є велика гордість із факту, що ви мали змогу бути українськими вояками та боролися за волю всього українського народу».

У концертній частині програми свята своїми виступами знаменито проявив себе Юний СУМ м. Сканторпу під керівництвом п. П. Маслія, котрий, посідаючи не абиякі здібності, підготував до концерту хор, мандолинову оркестру й балетну групу.

Хор виконав пісні «Зірвалася хуртовина», «О, Україно, о, люба ненько», «Летить пісня буревісна та «Гей, на горі, там жінці жнуть». Квінтет юначок співав «Рідна мати моя», і, здавалося, що за цю пісню оплескам не буде кінця. Мандолинова оркестра відіграла пісню «Іхав стрілець на війноньку», а також акомпанювала відомому солістові п. М. Пазюкові, який по-мистецькому відспівав «Ой, не ходи, Грицю».

Танцювальна група відтанцювала «Козачок», «Катерину» й «Аркан», дуже заімпонувавши публіці, а признання за це належить п. П. Маслію, який не пожалував на підготовлення танків ані часу, ні труду.

Драматичний гурток із Лінкольну під режисурою п. Рекрутяка дав драматичну картину в одній дії «Сосни шумлять» (автор М.

Верес), а також два гумористичні скетчі, з яких публіка добре насміялася і відповідно настроїла себе до танцювальної забави, що слідувала безпосередньо після закінчення концерту.

На забаві грала українська оркестра з Лінколену, і під її звуки присутні бавилися знаменито до пізньої ночі. Смачний буфет, улаштований панями місцевого Гуртка ОУЖ, та бар функціонували безперервно.

Кінчається останній вальс і веселий вечір добігає до свого кінця. А в одному з кутів залі раптом народжується пісня «Ой, на ставі на ставочку». Це бувші вояки пригадали собі Нойгаммер, Словаччину й Фельдбах... Сьогодні вони для них лише спомин, лише далекий напівзабутий сон, але українські вояки доказують, що вони не тільки здібні воювати у фронтовій лінії — вони вміють також і добре забавитися та заспівати.

Голові та членам Управи Відділу ОБВУ в Скаторпі належить величезне признание за їхні відданість і труд в організації такої багатогранної програми свята, а всім його учасникам — щедра вдячність за моральну піддержку.

Я. Фатерига

ВІДДІЛ ОБВУ В ДАРБІ — ПОЛЯГЛИМ ПІД БРОДАМИ

В неділю, 16-го серпня 1964 р., залю місцевого Відділу СУВ виповнили вірні, щоб вислухати св. Літургію в наміренні впавших вояків Дивізії «Галичина» в боях під Бродами, яку відслужив Всеч. о. Гринах. По Богослуженні слідувала заупокійна Панахида та слово до вірних с. А. Гринаха. В ньому він згадав щирими та зворушливими словами впавших у боях членів Дивізії, які не жалували свого молодого ще життя та зложили його на жертовнику Батьківщини.

Увечорі в заповненій по вінця залі відбулася святочна академія з цієї ж самої нагоди.

На тлі сцени, розмальованої згідно з вимогами змісту свята п-ом Луциком, відкрив святочну академію голова місцевого Відділу ОБВУ, п. В. Гладун, щоб згодом уступити місце мистецькій частині свята, у якій чергувались хорова точка місцевого хору під керівництвом п. В. Мельниченка, переплітани деклямаціями панів Федоришина і Поповича.

Реферат про бій під Бродами зачитав п. А. Гавірко.

Академію, яка проходила в жалібному настрої, закінчено національним гимном.

Присутній

СВЯТО ГЕРОЇВ У ЛЕСТЕРІ

Як у всіх інших громадах, так і в Лестері, кожна українська громадська установа провадить працю згідно із своїм статутом, однак, раз у квартал управи всіх установ сходяться разом, розподіляють поміж себе працю, і спільними силами розв'язують важливіші проблеми.

Цього року Свято Героїв припало організувати Відділові ОБВУ. Вже заздалегідь рухли-

вий голова Відділу, п. П. Кіщук, з іншими членами Управи «зліпили» чоловічий хор для цього свята та підготували інші точки.

Ще перед початком Свята зала заповнилась по самі вінця, а серед присутніх були не тільки чоловіки, але й чимало матерів із дітьми, малими й більшими. Це явище наскрізь позитивне, бо ж такі свята мають виховний вплив на dorостаючу молодь. На сцені, обабіч символічної могили, стануло двох юних сумівців та двох юних пластунів. У кожного горде обличчя, бо ж не кожна нація здобудеться у своєму лоні виростити таких героїв, як отаман С. Петлюра, полк. Є. Коновалець, генер. Чупринка-Шухевич, провідник С. Бандера та сотні тисяч інших знаних і безіменних героїв і героїнь.

Свято розпочалося Панахидою, яку відправив о. А. Гринах. У своєму слові о. Парох накреслив чітко силуету наших національних героїв, що не жаліли віддати своє життя »pro patria sua« (за свою батьківщину).

Святкування таких роковин, якщо вміло й старанно підготовані, викликають серед присутніх жаль за втраченими героями, ненависть до ворога, що їх знищив, та дають приклад і насагу до дальшої боротьби.

Місцевий хор під керівництвом д-ра Мицка відспівав декілька пісень, а з деклямаціями виступили пані Н. Марченко та юначка СУМ-у О. Грицай. Реферат зачитав п. Роснецький із Ноттінггему.

БРОДИ

Успіх чи невдача будь-якого святкування у великій мірі залежить від хисту організаторів. Такий хист іде в парі з головою місцевого Відділу ОБВУ м. Лестер, паном Кіщуком. Коли він влаштовує академію чи забаву ОБВУ, можна наперед з певністю сказати, що будуть не тільки лестерці, а й українці з ближчих містечок.

Кінець липня не був винятком, коли ми зібралися відзначити 20-ту річницю бою під Бродами. Академію відкрив вступним словом п. Кіщук та запропонував однохвилинною мовчанкою вшанувати пам'ять поляглих. Дуже цінний і цікавий реферат виголосив п. Старосольський. Він, хоч і не був під Бродами, проте, яскраво насвітлив тодішню ситуацію, в якій опинилася українська дивізія, при цьому висловив свої думки відносно цієї події. Дивізія не була покликана служити Україні, — говорив доповідач, — проте дивізійники вірили, що, жертвуючи своїм життям, вони допоможуть Батьківщині.

Броди є залізничним вузлом, який знаходиться на північному сході від Львова. Далеко на південь є Ходорів і Бучач та на півночі Ковель. Фронтowa лінія проходила від Бучача через Броди, і коли советська армія зробила наступ в районі Ковля й Бучача, вона замкнула в трикутнику, так званому брідському кітлі 13-й армійський корпус, у якому знаходилася бойова частина дивізії, яка в свою чергу була запасовою частиною армійського корпусу. В брідському кітлі опинилося, приблизно, 10 ти-

сяч війська, з яких більшість було німців. Команда була теж німецька і лише самотнім українським курінним був Палієнко.

Намалювавши поле бою перед слухачами, п. Старосельський розвинув на ньому дію в якій загинув цвіт української молоді, що вірив у майбутню перемогу України. Мимоволі приходять на думку слова пісні, що свого часу була популярною в Галичині:

*Сніть хлопці, сніть,
Про долю-волю тихо сніть,
Про долю-волю вітчини,
Чи ж можуть бути кращі сні?*

Після доповіді лестерський хор відспівав дивізійний гімн, «Засяло сонце золоте» та «Задзвеніло разом, браття». П.-і Н. Марченко деклямувала вірш Л. Українки — «Де тії струни».

Національним гімном закінчено академію.

П р и с у т н я

ОКРУЖНЕ СВЯТО З НАГОДИ 15-ТИРІЧЧЯ ОБВУ В АШТОНІ

«Здається, це було ще не так давно. Здається, ще так недавно в одній з великих лондонських залунах могутніми акордами український гімн, що його співала майже тисяча учасників основуючого з'їзду, — мужчин у розцвіті свого життя, які тільки що змінили свій одяг із військовосного на цивільний, що їм ще снилися бої і всміхалися очі до зброї. Здається, ще так недавно!...» («Сурмач»)

В суботу, 1-го серпня ц. р. о год. 6-й вечора, в концертній залі «Тавн Голл» в Аштоні, заходами Окружного Комітету на Ланкашир, відбулося окружне свято з нагоди 15-тиріччя ОБВУ в Британії. Свято складалось з двох частин: офіційно-концертової та товариської забави з танцями. На святі було около 200 присутніх, між ними посадник міста з дружиною та визначні англійські гості.

Свято відкрив п. Музика, голова Окр. Комітету та член Головної Управи ОБВУ, вітаючи в першу чергу вояків, англійських гостей в українській і англійській мовах, при чому пояснив коротко значення свята та подав програму, якою керував аж до закінчення свята.

Доповідь в українській мові «15-ті роковини ОБВУ» виголосив сотн. І. Гвоздик з Галіфаксу. Він вільно в кольористих словах подав духову силуету української людини, її прив'язаність та любов до своєї рідної землі, нехит до чужини, згадав про причини, які примушували українців покидати свій рідний край, починаючи від зруйнування Запорізької Січі, поразки гетьмана Мазепи під Полтавою та масової еміграції після двох світових воєн. Однак, проворність, незламний крицевий характер української людини, що в горю співає — своє не забуває, допомогло встати в чужий ґрунт, запускати коріння та тягнути потрібні нам оживлюючі соки для визвольної справи.

«Ми, українці, бувши вояки, — говорив далі сотник — суворо, по-вояцьки ставимо собі питання, чи справді ми зробили все, що змогли, чи внесли максимум нашої праці в цілість ук-

раїнської визвольної боротьби й чи гордо й непохитно тримали в наших руках прапор української воюючої нації?»

Сотник Гвоздик проаналізував у 15-тилітній перспективі працю й діяльність, завдання й мету та осяги ОБВУ від дня її заснування 30. 7. 1949 р. аж по сьогоднішній день. Вірність українській національній справі й добро української нації були основними принципами, що лягли в основу всієї діяльності ОБВУ, а скріплювалися всім вояцькою честю, дружбою, взаємоповагою, розумінням великих завдань, сповнені з великою відповідальністю. В рядах ОБВУ об'єднані вояки з різних земель України, обидвох обрядів, різних політичних поглядів і переконань, проте, всі вони одна велика дружна сім'я, яку тісно єднає вояцьке побратимство й велике завдання — продовжувати боротьбу за визволення України. Важанням вояцтва є, щоб ми росли, міцніли, служили нашим цілям, плекали традицію української зброї, не здемобілізувались духово, а далі стояли чуйно на стійці, як в краю УПА. Пригадаймо собі, коли то гордо лунала пісня «Хлопці, підемо боротися за славу». І нехай чужий, розгнуданий світ матеріалізму на еміграції не має на нас впливу. Не забуваймо тих, що героїчно дали боротьбу, може у змінених формах, у краю та складають свої голоси на вівтарі Батьківщини. Ми маємо, і мусимо виконати, величезні завдання, які на нас наклала доля, і на виконання яких жде наш край.

Дальшою точкою програми — це деклямація п. Лихолата з Мідлетону «Покірним рабам».

Відомий уже всім українцям на терені В. Британії, п. Дж. Р. Бравн, розпочав свою англійську доповідь українським привітом: «Добрий вечір, Пані й Панове», а відтак в англійській мові цифрово представив працю ОБВУ, порівнюючи її з працею в «Бритиш Комб. Леджіон». В хронікальному порядку він започав від часу засновання важніші події нашої організації, стан членства в різних його періодах, загальну діяльність у секторах тощо. Згадав він теж, що метою нашої організації, якої він є членом, — визволення України.

У мистецькій частині програми виступали жіночий хор з Болтону під керівництвом п. Болюбаша. Хор виконав слідуєчі пісні: «На Вкраїні дзвони дзвонять», «Набирали рекрутеньків», «Ой, гук, мати, гук», «Кантата Успення», «Сіно моє, сіно», «Чорнявая молодичка».

Оркестра Ю СУМ-у з Аштону під керівництвом п. Дашака виконала ряд мелодій до народних пісень, пісень «Бандура», «Човен хитається» та «Стоїть гора високая».

Танцювальна група з Аштону під керівництвом пані Д. Савків виконала «Катерину», «Козачок» (дует), «Гопак». До танців грав п. Сікора (Рочдейл) з членами своєї оркестри.

Всі точки були належно виконані та нагороджені вдячною публікою каскадами оплесків.

Наприкінці мистецької програми п. Музика подякував усім присутнім і всім виконавцям програми, зокрема їхнім мистецьким керівникам, та попросив до слова посадника міста Аштону алдермана Дж. Голланда, який подя-

кував за запрошення його на таке чудове свято, на якому він був дослівно приголомшений з захоплення нашими співами, музикою, танцями, народними строями та доброю організацією. Він приємно, тепло й мило почуває себе в нашому товаристві, в якому й на майбутнє бажає перебувати, чим гордиться. Він вірить, що українська культура, танці, пісні зайняли належне місце в світі. Він вірить, що день визволення України прийде. Коротко згадав теж про аштонську українську громаду, котра провадить себе чесно, працює й організовано. При кінці посадник побажав найкращих успіхів у нашій шляхетній боротьбі за визволення.

Маленька учениця школи українознавства, М. Галай, вручила дружині посадника китицю квітів.

Відтак відбулася велика забава з танцями, яка тривала аж до півночі. Бавились усі, та всі почувалися, як у великому родинному середовищі.

У міжчасі відбулося прийняття, на яке запрошено посадника з дружиною, репортерів місцевої англійської преси, представників наших установ і мистецьких керівників груп.

Пізно вночі учасники забави розходилися додому, овіяні свіжими враженнями із концерту та забави.

В. Дуліба

З фрагменту посвячення прапору ОбВУ в Міддлетоні.

ОСОБЛИВА ПОДІЯ В МІДДЛЕТОНІ 23.8. 1964 РОКУ

Відділ ОбВУ в Міддлетоні посвятив свій прапор, надбаний цього року силами як членів, так і другими громадянами Міддлетону. Акт посвячення переводив о. Ярема Гаврилюк в українській католицькій церкві Манчестеру в 11 годині ранку, 23. 8. 1964 р. Почесними батьками хрищеними були голова ОбВУ, К. Бабій, І. Бесюк та О. Бабицький. Після посвячення була зроблена надворі фотографія прапору в приявності репортера місцевої англійської преси Міддлетону та місцевих українських діячів.

Після того виступив п. Візьньович з Манчестеру і попросив слова. Він, як учасник боїв під Бродами, у своїм слові підкреслив події з історії битви під Бродами і прекрасно відсвіжив увесь військовий акт того часу, що був 20 років тому.

Там же, того самого дня в Міддлетоні, в приміщенні Сан Джон Амбулянс Гол, відбулася Панахида з приводу святкування 20-тиліття бою під Бродами. Панахиду відслужив о. Ярема Гаврилюк. Після Панахиди, в цій же залі, переводилась і офіційна частина святкування.

До слова попрошено п. М. Федішина, і він прочитав реферат про події під Бродами. Потім виступив з деклямацією п. С. Валицький (молодий сумівець), а за ним сумівка О. Бряч. Підкінець дав ще одну деклямацію п. М. Лихолат. Всі деклямації мали тематику боїв під Бродами. Після них виступив о. Ярема Гаврилюк і у своїм слові особливо підкреслив діяльність і наполегливість всіх членів громади Міддлетону в справі українського життя, яке пульсує в такті військових маршових кроків.

Місцевий голова ОбВУ п. Лихолат попросив до слова представника Централі ОбВУ Окр. Лянкашір — п. М. Музику, який передав привіт від Головної Управи ОбВУ та його голови, та погратулював місцевій Управі та членству ОбВУ за надбання власного прапору ОбВУ, відмітивши, що вони під власним прапором будуть мати нагоду брати участь у поході з Британським Легіоном до пам'ятника «Незнаного Вояка». Пан М. Музика також закликав і нагадував, щоб члени ОбВУ Міддлетону завжди мали міцний зв'язок з іншими українськими організаціями, тоді буде певна гарантія за наше конструктивне і корисне суспільне життя.

Після нього зайняв слово гість — почесний член ОБВУ — англісець мр. Бравн. Він висказався в тому ж напрямі, що підкреслив свою пошану до членів ОБВУ, радіючи з набуття власного прапору. Він додав, що «між вояками англійськими й українськими немає двох мов, а лише одна, в якій вони взаємно розуміються!» Заявив таке, що готовий завжди допомогти, коли цього буде треба, бо є до того зобов'язаний.

Ще досить довгий час залишалися люди біля будинку, потрохи розходячись додому. У кож-

ного в душі була радість, що вони дочекалися тих днів, коли, нарешті, і в Міддлтоні скоро матимуть свій український дім та що вже мають прапор ОБВУ, а в домі українським буде «своя правда і сила і воля». Буде школа, будуть і молодечі організації. Бо вже перед цими днями Комітет купив укр. дому погодив справу з Централією СУВ-у про позику, та організує збірку грошей на остаточну сплату вартості дому.

» С в і й «

УКРАЇНСЬКИЙ ЛОНДОН — ЛИЦАРЯМ «ЧЕРВОНОЇ КАЛИНИ»

Коли пожовклі трави лондонських парків притрусило злегка позолочене першими днями осені листя каштанів, а на кльомбах зацвіли останні квіти року — хризантеми й айстри, у просторій залі Гаммерсміт Тавн Голл зібралось кілька сотень українських патріотів, щоб відзначити 50-тиріччя з дня заснування легіону Українських Січових Стрільців та віддати во-яцький салют останній сотні лицарів «Червоної Калини», розсіяній у діяспорі.

Академію, влаштовану заходами Української Комбатантської Ради у Б. Британії, відкрив голова Ради полк. Віктор Малець, відсвіживши в пам'яті присутніх цю істину, що Січові Стрільці, нащадки завзятих запорожців, перші відновили своїми бойовими чинами традиції української збройної сили, залишаючи в історії боротьби українського народу за свою державну незалежність глибокі сліди й незатерту вдячну пам'ять.

Ідейну мету нашого січового стрілецтва, яко-го кількість, завдяки польським інтригам, а зокрема інтригам генер. Загурського, що очолював корпусне «Kundschaftstelle» (військова розвідка і контр-розвідка) в австрійській армії, обмежила австрійська влада до 2.000 вояків, увічнено в строгах популярної стрілецької пісні «Ой, у лузі червона калина», що зродилась на бсьовому шляху легіону від Маківки по Єлисаветгород. Слова й мелодію цієї пісні пригадав зібраним мішаний хор «Боян» під керівництвом п. М. Соломки.

У наступній точці присутні заслухали доповідь інж. Т. І. Кудлика п. заг. «Лицарі «Червоної Калини». Прелегент, докладно простудіювавши історію легіону УСС та часи з-перед першої світової війни, в яких належить дошукуватись бази для заснування цього українського військового з'єднання, дав присутнім широку картину подій, у крутежі яких, серед дуже несприятливих обставин, приходили перші бої в карпатських зворах Високого Бескиду. Инж. Кудлик започаткував свою доповідь строфкою із стрілецької пісні:

»Ми йдем вперед, над нами вітер віє
І рідні нам вкланяються збіжжя,
Від радості аж серце мліє —
За волю смерть нам не страшна!»

»Такий бойовий клич пісні — продовжував прелегент — міг зродитись лише та тільки в серцях лицарського народу, що в його венах пливе гаряча козацька кров. Ніщо інше, як

зов крові та глибока свідомість своїх національних завдань супроти Батьківщини кинула в 1914 р. багатотисячні маси української молоді, що їй смерть не була страшною, у нерівний бій за волю України, яка в нагороду їм — українським воїнам — поклонилась широкими ланами своїх піль».

Закінчуючи свою доповідь, Шановний прелегент сказав: Ніяких прав не боронило українське військо, як лиш державних прав України. Час, коли українська нація вилонила із своїх народніх надрів українське військо, з державною емблемою на прапорі і глибокими ідеями у серцях, — це переломовий час її відродження, це мірило її державницької життєздатності. Власне військо стало тим чинником, який скерував українську націю на рейки вільної боротьби. Коли б не було українського війська, наша держава не була б відродилася, а що найважливіше, — не була б вдержалася ні одного дня.

Ми, що виховувались на стрілецьких бойових традиціях та вийшли живими з фронтів другої світової війни, мусимо скріпити славу української зброї та передати її наростаючому поколінню, щоб воно знало, за що бились і вмирили найкращі сини України, що лише у з'єднанні і спільних зусиллях сила народу, та що в слушний час Україна чекатиме їхньої допомоги й жертв.

Хоч у довгій і важкій боротьбі українській армії «встоятись не було сили», сьогодні ми сповнені вірою, що український нарід повстане знову проти зненавидженого ворога, а тоді гримке «Струнко!» поставить у бойових лавах нових борців за волю України, та по всіх-усюдах, від синьої ленти Сяну аж ген по плавні Дону, понесеться бойова пісня:

»Ми йдем у бій, земля дуднить,
Радіють гори й степи,
Бо нас у бій благословить
Могутній дух Мазепи!»

Мішаний хор «Боян» появився на сцені як у першій, так і в другій частині академії ще декілька разів, даючи такі пісні: «Видиш, брате мій», «Збудись, могутня Україно», «Засяло сонце золоте».

На запрошення Комбатантської Ради участь в академії взяв теж музико-вокальний гурток з Редінгу під керівництвом п. Телюка, проспівавши три пісні: «Заплакали карії очі» та «Під вербою» у виконанні вокального гуртка Відділу

ОУЖ, та повстанську пісню »Зірвалася хуртовина«, яку виконало вокальне тріо при акомпаньяменті акордеону та гітари.

У першій частині академії з деклямацією поеми »Після п'ятидесятиліття« виступила одна з кращих лондонських рецитаторок, пані М. Капустинська, з віршем »Напис на стрілецьких гробах« (Б. Лепкого) учень школи українознавства в Редінгу, З. Стасків, та поет М. Верес із знаменитим віршем »Лицарям »Червоної Каліни«, своєї власної композиції. Із декляматорів він, мабуть, отримав найбільше оплесків.

Пан В. Луців, тенор, який втішається не тільки на терені В. Британії, серед українців і британців, але теж на європейському континенті, великою популярністю, мав три виступи із слідуєчими піснями: »Ой, видно село«, »Ой, козаچه мій«, »Синя чічка«, »Вечір надворі« та »Нема в світі«. У всіх виступах замітна була

досконала голосова форма, високі позиції соліст брав легко й гладко, без найменшого зусилля. Звичайно, як улюбленця української публіки, заля нагородила його каскадою рясних оплесків.

Лондонська танцювальна група »Лиман« виступила на сцені з трьома танками: »Привіт«, »Прядільниці« та »Запорожець«. У виступі жіночій танцювальній групі вражали всіх модерні зачіски, які цілковито не гармонізують із жіночою традиційною побутово-народною ношею.

Українська Автокефальна Православна Церква була заступлена на академії Високодостоїнним о. Протопресвітером Молчанівським. Виссопресвященний Владика Кир А. Горняк переслав академії своє благословенство, однак, особисто, з причини відсутності в Лондоні, не міг узяти участі.

R. P-uil

ОКРУЖНЕ СВЯТО ПОКРОВИ — СВЯТО ЗЕРОЇ В МАНЧЕСТЕРІ

**»...Вернулися запорожці!
Принесли з собою,
В Гетьманщину, той чудовий
Образ Пресвятої,
Поставили в Іржавці
В мурованому храмі.
Отам Вона й досі плаче
Та за козаками...«**

Заходами Окружного Комітету ОБВУ на Ланкашир, в суботу, 24-го жовтня, о год. 6-тій вечора, в залі Чітгам Гілл Тавн Голл у Манчестері, відбулося свято Покрови — Свято Зброї. Свято виповнили такі частини: Молебень в укр. кат. церкві, відправлений о. Я. Гаврилюком, концертно-вокальна частина з участю хору »Гомін« під керів. п. Я. Бабуняка, жіночого хору з Рочдейлоу під кер. пані О. Парацак та оркестри Ю. СУМ-у з Аштон-у під кер. п. С. Дашка. Заповіджений хор з Болтону не брав участі. Свято закінчилося забавою.

Концертна програма була коротка й на відповідному поземі. На сцені вичувалося лад і дисципліну. Сама сцена не була надто естетично удекорована, а різноманітні строї, цивільні вбрання деяких виконавців програми, не давали належного ефекту для ока.

Концерт розпочав хор »Гомін« молитвою »Отче наш.« Вступне слово виголосив п. М. Музика. Він коротко з'ясував значення свята, та привітав присутніх.

Із визначніших гостей на залі запримічено о-ця Я. Гаврилюка з матір'ю, о-ця д-ра Т. Тисака, паню Остап'юк, голову ОУЖ, голову Англо-Українського Т-ва з Болтону п-а Т. Вантсона з дружиною та представників Бі-Бі-Сі Манчестерського відділу. Неприсутні гості, які з різних причин не прибули на свято, листовно себе виправдали, бажаючи рівночасно успіхів, та запевняли про свою відданість нашій справі. Зокрема редактори популярних англійських часописів »Ді Піпл« та »Сан« зазначили, що дуже радо відступатимуть місце для українських справ на сторінках цих газет.

Присутність нашого громадянства, як на окружне свято, зовсім незадовільна, бо загальна кількість на залі не перевищала 200 осіб, не вчисляючи виконавців програми. Однак, на забаві це число подвоїлось, а то й потроїлось!

Після вступного слова, о. д-р Тисак виголосив реферат »Під покровом Божої Матері«. Реферат був короткий, продуманий до кінця, як під релігійним та історичними аспектами.

У дальшому продовженні програми хор »Гомін« відспівав пісні »Серед ступу на проторі«, »За рідний край«, »Червона калина«, »Задзвенімо разом, браття«.

Жіночий хор з Рочдейлоу виконав »Синя чічка« і »То не лист«, а оркестра Ю. СУМ-у з Аштон-у відіграла »Бандуру« та »Човен хитається«.

Деклямували Оксана Шумка з Манчестеру (»До стіп Твоїх, о, Мати Божа«), Маруся Драч (»Пречистої Диви Марії Покров«), юнак С. Валецький з Міддлтон-у (»Був наказ«), п-нна С. Крилишин з Рочдейлоу (»Св. Покрова« в англ. мові). Пісні, музика та деклямації були вміло переплітувані.

Жіночий хор з Рочдейлоу і аштонська оркестра Ю. СУМ-у зробили на присутніх добре враження. У виконанні мелодій видно наполегливу працю, тому й поступ є замітний.

З рецитаторів найкращою була панна С. Крилишин.

Під кінець п. Музика подякував усім виконавцям програми за їх фатиґу, як теж подякував усім присутнім на залі за участь у цьому святі.

ЧИТАЙТЕ

ПОШИРЮЙТЕ

СУРМАЧ!

Після відспівання українського національного гімну, почався «Великий баль», на якому було більше присутніх, як на концертномистецькій частині, як уже я згадав вище.

Під час балу було представлено та обдаровано квітами цюгорічних королев краси, вибраних по Відділах ОБВУ, а саме: панну А. Бакер (Miss Rochdale «Observer»), панну Д. Чуб (укр. королева краси на В. Британію), панну О. Крилишин (Рочдейл), панну М. Ковалишин (Манчестер). Вони й інші змагалися в конкурсі за першенство округи, а відтак на Крайовім З'їзді ОБВУ.

Присутні, за добровільними датками, отримували гарні жетончики, фіолетного кольору, на якій зображено св. Покрову на тлі соборів св. Юра, св. Софії та маршуючого українського війська. В правому кутку вгорі жетону уміщено емблему ОБВУ.

В. Дуліба

ОКРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ОБВУ

4-го жовтня б. р. в Манчестері відбулася Окружна Конференція ОБВУ на округу Ланкашир, в якій узяли участь голови й секретарі Відділів ОБВУ з Аштону, Мідлетону, Бері, Олдгаму, Манчестеру, Блекбурну, Стокпорту і Лію. Відсутні Болтон, Глоссоп і Рочдейл.

Наради цієї конференції мали великий успіх та пройшли в діловій атмосфері. До найголовніших ухвал конференції належить рішення про влаштування величавого окружного свята Св. Покрови, про масове прибуття на яке подбають Управи згаданих Відділів. На свято запрошено видатних англійських гостей, головну доповідь виголосив о. д-р Т. Тисак, а в його мистецькій частині взяли участь хор «Гомін» із Манчестеру, жіночий хор із Рочдейло та оркестра Юного СУМ-у з Аштону. Друга частина свята — це велика вояцька забава, чистий дохід з якої був призначений на видання «Альманаху». Конференція обговорила всі проблеми, зв'язані з поживавленням праці у Відділах ОБВУ, їх дальшою розбудовою та притягненням нових членів. Досі в окрузі приєднано 16 таких членів. Відділи Манчестер, Рочдейл і Блекбурн уже влаштували забави з виборами королев краси. Багато Відділів зібрало членські вкладки за цілий біжучий рік та провело збірки на Центральний Фонд, як рівнож розпродадо журнал «Сурмач» і гроші переслало до Централі.

Розгортаючи всебічно свою працю, Ланкаширська Округа закликає інші округи піти за її прикладом та розпочати з нею змагання за першість, щоб цим самим зробити наступний 1965-ий рік тріюмфальним роком в існуванні нашої організації.

М. Музика
(Окружний Зв'язковий)

ОКРУЖНІ КОНФЕРЕНЦІЇ ОБВУ

В неділю, 27 вересня 1964 р., в Бедфордшір в домі СУВ-у відбулась Окружна конференція ОБВУ, з участю представників Управ Відділів ОБВУ в Бедфордшір. Конференцію

відкрив о год. 4,30 п. С. Ришкович, Окружний Зв'язковий ОБВУ, і привітав усіх присутніх і представника Головної Управи ОБВУ, п. д-ра С. М. Фостуна. В своєму обширному і вичерпуючому докладі про завдання і працю ОБВУ секретар ОБВУ п. д-р С. М. Фостун дуже основно й докладно проаналізував усі ділянки праці ОБВУ, та подав цінні напрямні праці Округи ОБВУ в Бедфордшір. Після запитів і дискусій п. С. Ришкович іще реферував ділові біжучі справи, пов'язані з діяльністю згаданої Округи.

О год. 6,30 увечорі д-р С. М. Фостун виголосив доповідь до численно зібраного громадянства на тему «Націотворчі сили українського народу». Після доповіді вив'язалась жива і цікава дискусія. Закінчуючи Окружну конференцію ОБВУ, п. С. Ришкович склав щиру подяку Секретареві ОБВУ і всім представникам Управ Відділів за участь в діловій частині конференції, а всьому громадянству за численну участь в доповіді.

Чергова Окружна конференція ОБВУ відбулась в неділю 11 жовтня, ц. р., у Лінкольні. На цю конференцію, що її відкрив п. Я. Фатерига, Окружний Зв'язковий ОБВУ в Лінкольні, прибули делегати Відділів ОБВУ в цій окрузі, а також Секретар ОБВУ п. д-р С. М. Фостун, який виголосив доповідь для громадянства на тему «Провід і нація». Доповідь викликала оживлену дискусію і велике зацікавлення громадянства, що виявилось в численних запитах присутніх до прелегента. Після вичерпання дискусії, була перерва з перекускою, а потім відбулась ділова частина конференції з участю делегатів і представника Гол. Управи ОБВУ. Д-р С. М. Фостун зреферував обширно про цілі й завдання ОБВУ, накреслив завдання новозорганізованої округи ОБВУ в Лінкольні та устійнив з делегатами Управ загальний план праці цієї округи. Конференція закінчилась пізно ввечорі, і п. Я. Фатерига, закриваючи ділові наради, склав щиру подяку представникові Гол. Управи та всім учасникам за їхню участь і висловив надію, що Округа ОБВУ в Лінкольнір вив'язеться якнайкраще зі своїх завдань.

С. Любський

Українці, кол. вояки!
Ставайте членами
ОБВУ найбільшої
української комба-
тантської організації
в Європі !

*Вилітає
і жалить
коли
і кого хоче*

РІК 6

ЧЕРВЕНЬ-ГРУДЕНЬ, 1964.

Ч. 12 (13)

В НІЧ СВ. МИКОЛАЯ

СВ. МИКОЛАЙ: »Перш усього, полетите до дивізійних селєпків у В. Британії, але ввечорі, щоб уже повернулися назад, і щоб не трапилося так, як у минулому році — цілих три дні вас не було!...«

Місько Макольондра має »балак до ферайни«

Сервус Ферайна... Тайой, як той час фалює в кангурових шусах... Здаєсі жи іно-іном до вас, кумплі, грипс сюпнув, а то ці вже й старий рік сі до відвалювання кіти готує... По всяких шторах і спелонках вже сі баньки на деревцях телепають, сьвіті мікуляші в червоних гацях і шапці аля паяц берут бенькартів на коліна й їм ріжну хоробу в шкарпитку на хрисмус дей обіцюют, і як котрий з вас є заводовий танцюриста, жи до манчестерского гриця, ніби »ріца«, або до льндонского »пале до данц«, чи »льокарно« регулярно кнає, то си може вже того твіста до такої твістової мельодії, як »сайлент нат«, чи »пшишлі-зналезлі« потвістувати... Йо... як той цайт награнду фалює...

Та кот іном до вас балакав, а туці при-таскує листонош кавалок грипса від зацної ридакції, а в ньому глувний ридактір жи є дохтір Фостун-Фостунця Швиденький і сі Сьвітий Мир ваби глаголає: — Міську, дістань мельодію з натхненем цуземиндокупи й відвали бойовий балак, бо сі вже новий нумир »Сурмача-Оси« пітраши й іно тебе, заразо, чикаємо — ...І як то він файно той балак називає... Каже »напиши невеликий фейлетон«... Видно жи хлоп має такт, бо так то мовою шпагатерії до мене апелює... Цілуруці, пані дохторцю, али за то »невеликий«, то си майсі на ахтунг!.. Ми, львовяки, невеликих кавалків не вмієм відставляти... В нас всьо велике, довге й широке й є на то сьвідків купа. Возьмім улиці... Напевно є ту в дідоспорі неїден жлоб, жи незабуде до наглої смерти Казіміжовської, ніби продовжені Городецької, бо як на ту вулицю заліз, то аж по трох місяцях з неї виліз. А тому жиби сі незмучим від того мабутного ходжені, то го туди везли й то з парадов: полікер спжоду, мента збоку й гліна зтилу, а як то був який нац з їдної ОУН (бо за небіжки жечпосполітої то була іно їдна, а не три ОУН як зара), то му ще з п'ять

тайняків до асисти давали. Думаю, жи той їден приклад вистарчи.. Так кік ту, ридактір... Гаратай мій цілий балак, бо як го обірвиш, то можусі звурдити і в ліворуцийний гумор впасти.

Думаю, жи такий ворніг на форум публікорум штампований є на місьці й сі нашому Сьвітому Мирови ведлі інформації належи... Йо, би потім не плакав, як прифалюю до вашої бритванії на вивчати й го в спосіб кіндерський за крават злаплю і му бутонерку перені-чую...

Гей, фраери, чисьти си вже обсталювали наше могильне віртуті баламуті, ніби дивізійну медалью за гонорове втискані брукви й бойове стискане сьлечних підчас трагічних ментів вельткрігу нумер цвай?... Йо, за десять зелених дасть ти капітула два медалі й дипломом. Велику медалью то си причіпиш на ліву цицю блейзора над кишенив з гербом ОБВУ, мала медаля є до фраку (чувим, жи наш солтис замовив си їх десять, бо має широкий фрак і ше ширші груди й так буди мати більше медалів від льорда-мера Манчестеру), дипломом си запхаєш в рами й повісиш над бамбетлем і тим самим заткаєш жінці писок, як буде форкати жи вийшла за темну махору, недипльомованого селєпія. (Як ті і з дипломом буде кров пити, то все можеш той дінькс з стіни стягнути й малжонку по каляпітрі ним потягнути, аж і рами замість коралів на гардзьолку повиснут). . І то всьо іно за мізерних 10 доларів... Ям си вже ту медалью зафундував, капітулі десять смакерів бульнув і моцні ми знев дотражи...

Гей, шановна генераліційо ОБВУ... А можиби й ви яку медалью ведлі 15-річа вибили й мені прислали, али зафраєр?... Стонжка може бути яканебудь, али на їдні стороні медалі дайте голову нашого Міська Біленького, а з другого боку фаціату Дляборта Чоренького й най ті голови до себе сі ладно шират... А якщо хочете, то на стонжці надрукуйте письо Сьвятого Мира Фостунця-Швиденького,

а під сподом подобізню Гайви-Гайвуся але з профілю, так він файніший і на принца Піліпа підпадає. Сьвітому Мирови запхайте за орган слуху гусяче перо, бо му сі зарихахторство той гонор геберує. Дзіндзінера Кудліка-Кудліковського гербу Гребінь туди не пхайте, али відбийте го на дипльомі, зправа вдолі, тоди вам і спеціальної печатки нибуди треба. Йо, шось таке мусити цяхнути, би 15-річа ОБВУ з фасоном відвилити. Думавим, жи на ту інтенцію вженити Міська, али видно жи то нелегка артилерія... Він сі обережно поводи й го так легко на шлюбний контракт нена-тягнете... Навіть на зльот Брацтва 1 УД УНА до Сполучених Штанів, гов, пардон мі, Штанів, не прифалював, хоць му й шифкарту післали... Куцавсі певно, жи поза його капітанськими барами яку »мерідж бай проксі« підчас його абвезенду змахлюєте і як до вас назад прифалює, то го лігальнов супругов на пероні спрезентуєте...

Йо, як той час летит... Іносьмо були на христинах, а ту ці наше ОБВУ має пітнаціть рочків... Та, фрасери, якби то була дівчина, то вжебисьмо могли її женити, а як хлопець, то віддавати-до войска на тренінг. Али, жи то організація, то можемо іно сказати, жи за ті роки тримала сі вона добре, не схрунила, й вам, селепії, того не дали зробити, ніби сі вами як мамуня опікувала й все піяла хто ви й шо ви... Йо, кулезі кохані, зато і найліпше подякуйте, як тих селепів жи хоць із нас, із могили, али стоят збоку, відшукайте й до ОБВУ звербуйте, а як не до ОБВУ, то до другої якої васькової організації, бо тепер маєте Раду Комбатантів і думаете по войсковому-разом... Най такий ціп вибереси де хоче належати, али най належи, най не ходи як вовк, самопас... То буде найліпше ціруці для ОБВУ... Тішит мене жисьте юбілеюш ОБВУ обійшли й обіляли з фасоном і прикроми, жи мене там коло Вас небуло, бо хоць нераз мисьте звурдили, хоць нераз посвари-вим сі то з тим, то з другим, алисьмо сі довго не гнівали ісьмо тягнули, пхали разом працю в ОБВУ. І нині, як шрайбую до Вас, то ми так омкно яось, жи не можу сі знову з Вами писковно на-

рушити, потім погодити, а накінець попоти, по нашому, по селепківски, по дивізійному... Тішит мене, жисьте як належит обійшли 50-річа УСС — наших духових татунів... Бо ми як і вони за-чали в чужих мундурах і як вони закінчили ріднов арміюв. Іно, жи вони були щасливіші, бо мали до армії ше й рідну державу, а ми... Їх називали »лицарами абсурду«, а нас більше по-паньски, бо »фашистами«, али й їх і нас мали за варятів, жи головов мур розбити хочут... Йо, їх і нас називали таки свої гицлі, жи сиділи ззаду й чи-кали би їм здобути корито в якомусь міністерстві, або бодай сельській ку-ропативі... Та зараза тоди й зара не змінилася, вона нині дре писок, нас-тавляє живостиско й кричит: хлопці, пі-демо... і йде, до бару напиво, би там з гальбов в лапі всіх і всьо критику-вати, всіх вчити... Та най там, як пси гавкают, то зіхер, жи добре їдемо... і заїдемо... Мушу вам погратулювати, жи маєте добрий »Сурмач-Осу«. Іно шо є з вами?... Шось вам видно гумор не-служу, жи сі в »Осі« ведлі веселіш ка-валків більши й ширши не пописуєте... І шо си міркуєте, жи ридахтір сам має всьо писати?... Гей, фею їден з другим, пок-рути палою, напиши шось бойового-сьмішного... Пишіт і посилайте кляві веселі кавали..

Подобавсі ми наш журнал, а най-більше то артикул капітана Карней-шин фон Бутонерка (ніби Гвоздика) »Шо повинен кужден селеп знати про танки«... Йо, а то є дуже важне... Бо наприклад, як грают румбу, а тобі слонь став на слух і танцюеш драпа-ного по стінах, ніби польку, то си мо-жеш стати ногов на пупец, скрутиш си карк і-шлюс, капличка... Або береш яку разуфку ше перед танцем, ту бан-да ріже танго, а ти-гіпс, крім коломий-ки не втнеш ніц... Шо робити?... А ту витягаеш »Сурмач«, дивишсі в артикул і видиш: »Загальна характеристика тан-ків«, далі »Легкі танки, середні танки« ну й »важкі танки«... І зараз знаеш, жи танго то є »важкий танок«, бо му-сиш ногами рухати, руками дзюню тиснути й клапачом клапати, жи то вона, а не ти не знає як тангувати танго.

І то добре клапаєш би бабштилъ загік-лювати, ніби в цапа загнати, бо як ні, то ти вона клапне в клапач і насередині підлоги лиши... А то штемпл...

Як там наш Васильцьо Томко, що з ним? Написавим му бріфа, а він шось ніц... Скажіт му, жи як сі не відізве, то го другий сталінград чекає...

Ну, ферайна, шлюсую мій грипс, кінчаю балак і вам всім від себе й Василя Де-Ву файної куті й пахнючого борщу з ушкеми бажаю... Бажаю всім вам і вашим фамулам ту, в дідоспорі, й там, де хрущика нагла з бурачками заляля й де зара Косигін під Брежнівом беріг копає, а Брежнев на Косигіна гостри косу, желяу бись те сі разом шетакі дочекали з ними, зо мнов на нашім Ринку спіткнути, до Одеси на паруфкі з хріном гульнути й в Рої на Рускі купитиси бомбу мйоду до хляня, а тоди, то бисьмо си ядачку обтерли й до Кіїва на вареники й пірожки з маком пофалювали, ну й при тім бисьмо сі на ляйфах по татові Дніпрі фасово посунули. . З Різдвом і Новим Роком дай вам Боже всьо шо гоже, а качалці то, на шо си зараза заслужила... Хай жие наш воськовий стан!... Хай жиют Селепки, Оберселепки й Обероберселепки!... Вітай Львів!... Христос сі роди!... Зродисі й Воля, али мусим над тим мудро працювати!!!

Ваш кулега ланьцуховий, гренадир гранди 31-го полку, львівський батяр

Місько Макольондра

З ЛИСТА ВІРНОЇ ДРУЖИНИ

»Коханий! Так тужу за тобою, відколи ти поїхав! І тільки як гляну на Твій старий плащ, що висить на ганку, то мені здається, що це Ти висиш« і тоді на серці стає так легко, радісно...

НОВА ЗБРОЯ

— Ти віриш у «літаючі тарілки?»

— Не тільки вірю, але й маю доказ про їх існування на власному чолі, після останньої «любої розмови» з дружиною.

В дипломатичній школі

Прсф. — А тепер Вінстон Черчіл розкаже нам про дсговір у Ялті.

Черчіл — Пане професоре, дозвольте мені вийти з класи.

КЛОПІТ ІЗ ЛІТАКАМИ

Коли Гітлер окупував Словаччину, штаб німецької армії закликав на спільну нараду словацький уряд і зажадав, щоб словаки віддали Німеччині всю свою повітряну флоту.

Члени словацького уряду переглянулись між собою і сказали з важким серцем:

— Коли потреба цього вимагає — ми можемо віддати вам одно «летаadlo».

На таку пропозицію німецькі генерали сильно обурились!

— Що ви, панове, кпини робите собі з нас, чи що?! Ми домагаємся видачі цілої фльоти, а ви, на сміх, пропонуєте нам один літак!

— Дамо вам два.. — пробували торгуватися словаки.

— Ні! Ми хочемо забрати все що ви маєте!

— Ну, в такому разі беріть всі три, — відповіли словаки.

НАШІ ДІТИ

— Мамо, чи люди живуть у землі?

— Звідки це прийшло тобі на думку?

— Бо вчора, як приїхав тата товариш, то подивився на маму і запитав тата тихо: »Звідки ти викопав таку бабу?».

ЩО ПИСАЛА

17 РОКІВ ТОМУ

Пильні студії... К. Росцького, бібліотекаря Української Студентської Громади в Риміні.

Федь Юшка пише листа

Христос сі ражджейи!

Чесний ридакторцю! Днеськи хочу вам віписати про тоті духи, жи їх фурт вікльикуют в леґрі.

Отош ведлук того, жи в нашій поліції сут такі шпиціялісти рахувати до духів, я, ни прибендюючи довго, пішов до них, би сі подивити ек тото вони робят. Повідаю вам, гей ксендзу на сповіди, жи скінце ни віривем в того, жи духа можна вікльикати і смієвсем с того, альи ек єм вздрів, жи талір сі зачинайи крутити та

іздити по столі, то так єм сі напудив, жи аж ми волосе стало дуба.

Вікльикувалъи хлопці духа Леніна, альи що він, ек і всі тоті комуїсти брихав фест, нагнали го, а закльикалъи екогос енчого, жи повідав, жи ми ше будем в леґрі два місяці. Давали му ше венци таких рузьних запитів, альи він не хтів на всі відповідати. Іден кулеґа навіть вікльикав свого вітце, но старий зі сином не хтів вугорити, відай той синок татови сі добри вгриз в пичінки...

Гадаю си — ану спробую і я вікликати духа, що то він ми повість. І положивем свою руку на таліріці та давай кльикати. Кльикавем своїх кулеґів, жи зісталъи забиті під Фельбухом, алъи вони сі ни далъи чути. Аж закъликавем духа Химки Закотової, жи кольишь єм зачинаю любити, алъи, що вона взяла тай вмерла. Отош дух показав на літерах, жи хоче зі мнов вугорити. Я сі тотим моцні в радував, бо, рахувати, хоць вже вісім років, ек тибошка вмерла, алъи ше си хлоп чессом ек згане, то здихне тешико. Файна була колера...

Отош я сі ї питаю, коли верну додому, а вона ми повідаїи, жи я сі ту вжею з ексовс таліянков і буду мати файне поводзенс. Я в того ніек ни хочу вірити, бо ніби, рахувати, вдома льишишем жінку й діти і ни мишлю їх сі вирикати. Брунь Боже!

Ни знаю, ци ви, пані ридактур, чулѣи про тоті поголоски, жи сі крутять по леґрі? Отуш повідають, жи ніби то за того, жи кількох екихос силєнків втікло з леґру, будут нас всіх стричи на бубна. Єнчі повідають, жи нас вівезут на

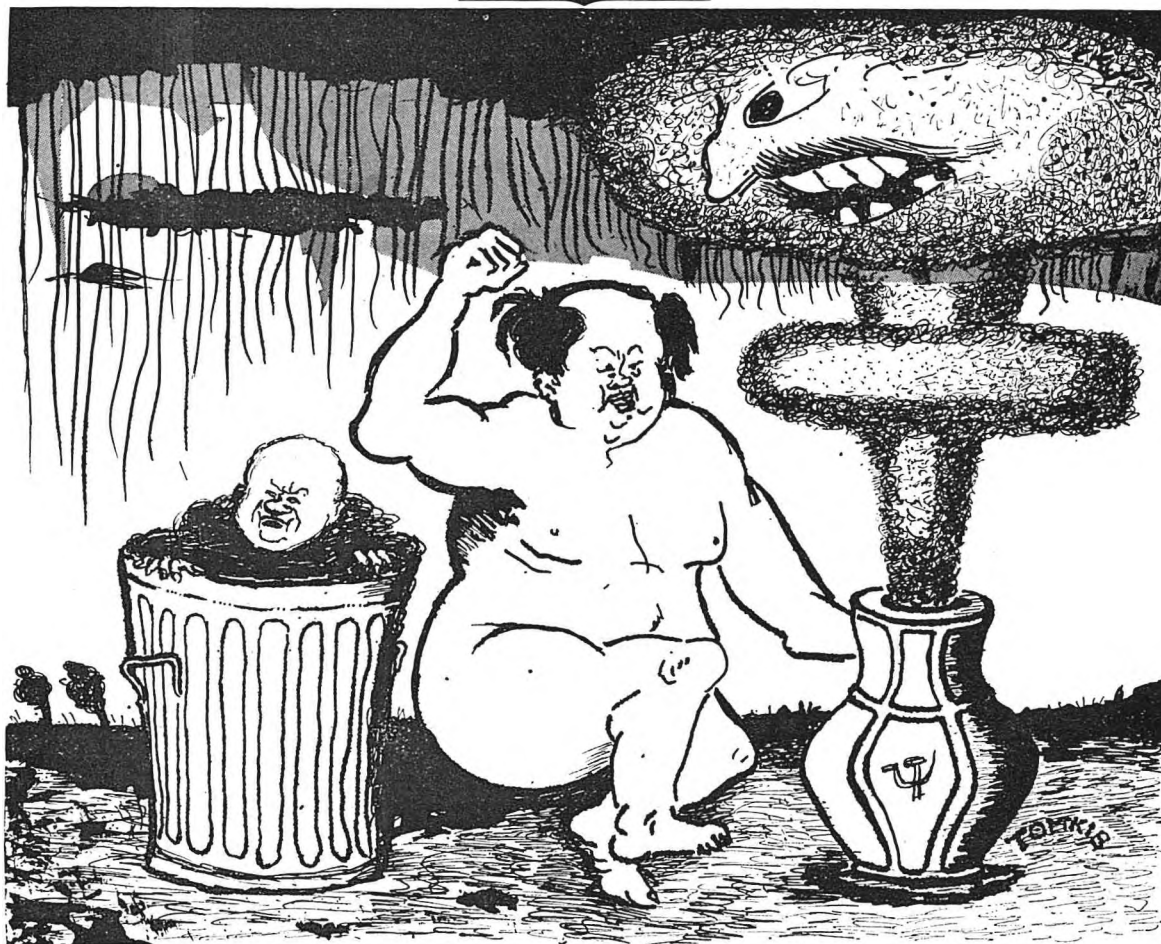
пєть років до Гафрики, а ше єнчі кажут, жи будут нас кужного пєтого застрілювати. Я тотим найвєнцї сі гризу, бо, рахувати, хлоп сі вернув живий з хронту і гадав, жи вощ завезут нас до Канади ци Ворґантини, а ту майиши бабо празник... алъи пєх сі діїи Божєа воля.

Знаїти, пані ридактур, жи я сі дужи в радував, ек єм вздрів того дєдѣка Гринька, жи на Новий Рік був на кунцєртї. Алъи він файний хлоп. Всьо вміє дужи файні розказати. Я сі аж за живіт тримав, так сем смієв. Потрафит колєра гнути байкі, нима що казати. Відав з моїх воколиць, бо, рахувати, його розмова цалком, гей моя. Типєрічки вже буду мав бодай з ким файні порозмовети, льиши ни знаю, де він мешкаїи. Зрєштов, він ше напєвні до нас прїїде, бо ніби вже майи того знайомого співака з бабським голосом, жи то напєред знав, що хор буди співав.

На тотім кінчїю, бо такєм змерз в руки, жи вєнцї писати ни можу. Хтосї сподївав, жи в Наталїї тиш сніг владє.

Дай Боже вїтримати!

Фидь Юшка

Викинув я тебе Микито на смітник... викину ще і твоїх наслідників...

БУЛО КОЛИСЬ

— Що ти читаєш?
— «Іліяду» Гомера.
— Звідки ж тобі прийшла на це охота?

— Ех, це так приємно сьогодні, в часах атомової бомби, почитати про часи, коли ще противника валили просто кулаком у зуби.

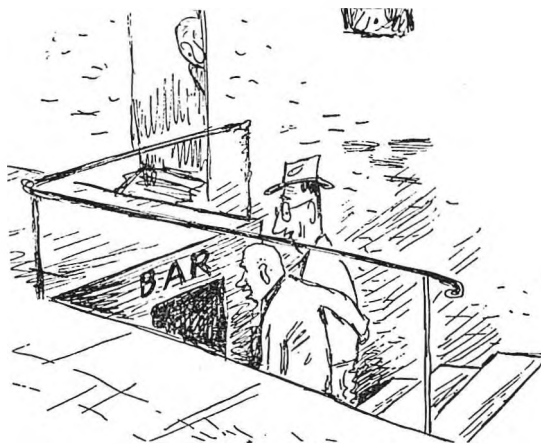
НА ЖІНОЧИХ ЗБОРАХ

Молода секретарка жіночого товариства до голови в часі нарад:

— Як протоколується такі наради?
— Записується чергово кожному, що говорить.
— А як чотири разом говорять?...

ЖІНОЧІ НЕДУГИ

До таких зачисляємо: **біль голови**, що свій розвій починає від браку нового капелюха, **колення в счі**, коли жінки часто приглядаються одна одній, **колення в боці**, що переважно походить з браку хутра. Ці всі недуги не так шкідливі жінкам, як їхнім чоловікам, що дуже скоро хворіють на сухоти кишені.

Українська політична еміграція йде в підпілля.

РЕВНІСТЬ

Ти, п'янице, сьогодні мені люди оповідали, що ти вчора ледве на ногах тримався і обіймав ліхтарню на вулиці!

— Схаменися, жінко, як тобі не соромно ревнувати. Де ж ліхтарні рівнятися з тобою!

ЩО РИСУЄ МАЛИЙ РОМКО — СИН СЕЛЕПКА.

Вона крутить
іголку голові

А ми підпиратимуть
Ко-оперативу

Мама стругає татові
кілки на голові.

Мой сестрі шив
на груди катар

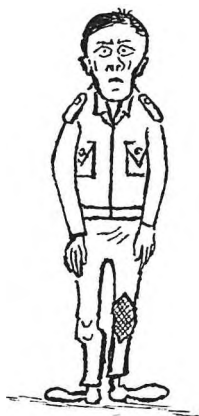

На
Вашкедєв поставили
на стіл бабчу

А ми гавкають
на Історію України
А то я рисував.

МЕТАМОРФОЗА СЕЛЕПКА В АНГЛІЇ

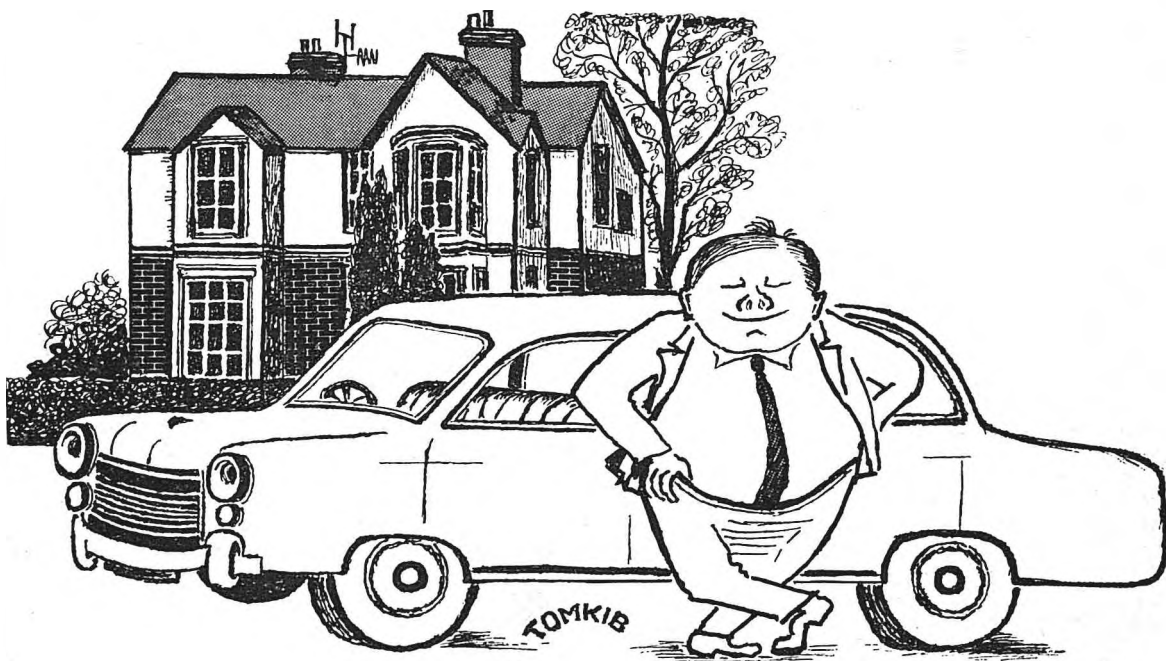
1948 рік

1952

1959

1964 рік